

SYMBOLAE AD HISTO- RIAM ET DIAGNOSIN CONDYLOMATUM.

DISSERTATIO INAUGURALIS MEDICA

QUAM

CONSENSU ATQUE AUCTORITATE AMPLISSIMI
MEDICORUM ORDINIS

IN

UNIVERSITATE CAESAREA LITTERARUM
DORPATENSI,

PRO GRADU

DOCTORIS MEDICINAE

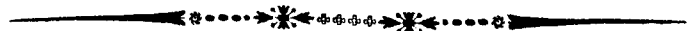
RITE ADIPISCENDO,

LOCO CONSUETO PUBLICE DEFENDET

AUCTOR

HERM. ALFREDUS DE ZUR-MUEHLEN,

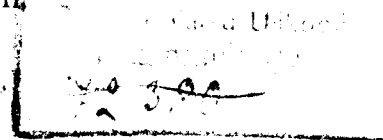
EX ESTHONIA ORIUNDUS.

REVALIAE,

EX OFFICINA CAROLI DULLO.

MDCCCXXVII.

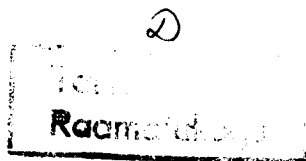
Imprimatur;

ea tamen conditione, ut, simulac typis excusa fuerit haec
dissertatio, septem exemplaria collegio, cui censura libro-
rum mandata est, tradantur.

Dorpati Livonor. d. xxiv. Mens. Januar. mdcclxxviii.

Dr. S a h m e n,

h. t. Decanus.

Prolegomenon.

In omnibus, quae ad disciplinam salutarem pertinent, studiis, tantum jam praestiterunt viri tam ingenio quam industria insignes, ut cuiusvis artis tironi haud leve opus videatur argumentum eligere viribus suis conveniens, in quo tractando sperare ei liceret, fore, ut veri aliquid vel novi et inauditi ex proprio scientiae thesauro proferat, aut etiam aliena scripta in usum suum convertendo quaedam exhibeat, numeris suis ac partibus, prioribus lucubrationibus expletiora et absolutiora. Propria experientia et autopsia ad invenienda nova, veritatem referentia, et ad critico acumine dijudicandas aliorum observationes nimis caret, imo propter infinitam fere librorum copiam, quibus, ut ita dicam, disciplina nostra jam est inundata, fieri non potest, ut omnes sententias omniaque experimenta circa argumentum, quod tractandum sibi sumit, instituta colligat et inter se conferat. Sed quis, quaeso, non sensit vel facile intelligit, quantae difficultates tironi in eligenda et exponenda dissertationis materia ubique obstant? In oculos ita incurrunt, ut jam longius in iis describendis non mihi sit morandum, ideoque post brevem earundem commemorationem ad ea propero, quae sola mihi videntur fragosam hanc et lubricam semitam sine vano quodam conatu bonaeque quodammodo spei omne percurrendi subsidia. Duae mihi se offerebant viae, quarum prima experientiae exactioris praecepta penitus negligere et in nubilosas commentorum ac meditationum regiones descendere, altera ad locum quendam inter observationum turbam anquirendum me excitaret, qui ob tenuitatem ac sterilem indolem hucusque hominum animos minus in se convertisset minorique opera et diligentia fuerit pertractatus. Ad primam persequendam multa eaque varii coloris lumina, clare quidem lucentia, sed mirum quantum inter se mista, tortuosa et vo-

latica me alliciebant, et jam in eo eram, ut mihi persuaderem, non multi esse laboris antiquiora quaedam vel recentiora commenta et hypotheses subvertere, ac magni cuiusdam doctoris sententiam solam, allatis hinc inde rationibus, secutari, quid? quod proprio Marte phantasiae tenue aliquod commentum edere, quo vetus largaque in laterna magica explicationum medicarum collectio magis adhuc augetur. Videbam vero has versicolores commentorum et hypothesium imagines arma sibi invicem vehementer inferre, denique aliam post aliam, ignibus fatuis similes, evanescere et extinguui, et tacitus quidam horror me incessit cogitando, quam fallaces fuerint, quam facile dispersae et ad nihilum redactae. Via, quam commemoravi, altera, in qua persequenda argumentum quoddam tenue ac fere neglectum, ab experientia desumptum, mihi erat eligendum, multum quidem minus facilitatis et amoenitatis mihi promittebat, litori impetuosos comparanda, per quod navigator imperitus inter scopulos ac vortices, variis periculis obnoxius, fragilem scapham primar vice dirigere debet; sed qualescunque hic minarentur terrores, qualiacunque impedimenta, ex longinquo meta quaedam firma apparebat, clare splendens, vera et immutabilis et capto sine mora consilio, hanc eligeant semitam. — Ut igitur veritatem investigarem et ita utilitatem qualemcunque afferrem, laboris suscepti ratio erat et consilium, nec tamen in eo versabar errore, quod virium mearum, quas sentio quam sint exiguae, intentione, et vera plurimum aliis possem usui esse, sed unice hanc alui persuasionem, mihi, quem rationes externae publicum aliquod specimen exhibere impellebant, sincero animo ac proposito parvi aliquid minorisque momenti ad magnum disciplinae nostrae apparatus esse conferendum, quod confessae jam virium mearum tenuitati responderet. Hac in re denique ipse mecum consentiens, argumentum quaesivi practicum, ingenio meo ac studiis forsar accommodatum, tandemque praecedentem tractare materiam, sequentibus rationibus ductus, constitui. Partim enim quod hac commentatione continetur saepius et posteriori tempore fere quotidie in conspectum mihi venerat, adeoque sperare poteram, me propria quodammodo experientia edoctum, melius iudicaturum quid veri, quid falsi in aliorum sententiis ac descriptionibus insit; partim praeceptoris mei summe venerandi, Professoris Dr. Struvei humanitate occasio mihi contigit exoptata, sub ejus ductu et auspiciis exactiores hujus affectionis observationes instituendi ac decursum morbi talibus

sub conditionibus investigandi, quibus praesentibus experientia practici probe exercitati tironi semper rerum explorationem ac in magno naturae quasi libro lectionem faciliorem potest reddere. Denique vero argumentum meum in omnibus, quae lucusque mihi innotuerunt, scriptis, obiter tantum et perfunctorie tractatum inveni, ita ut sperare mihi liceret, me non nimis magnum observationum collectarum acervum reperturum, qua re compilationis difficultas fuisset aucta, sed potius non defutura quaedam, quoad singula momenta, in opinionibus ac sententiis nunc maxime praevalentibus, quae emendationem patiantur, imo alienis divitiis propria nonnulla me posse adjungere. —

Quatenus vero hoc propositum in exponendo argumento meo bene vel male mihi cesserit, equidem nescio, probe autem sentio, a scopo, quem animo conceperam, multum adhuc me abesse, adeoque morando quasi ac tergiversando Lectori benevolo hanc trado commentationiculam, cujus simul indulgentiam, tironis opusculo concedendam, etiam atque etiam imploro. —

§. 1.

Historia nominis.

Condyloma, quod est excrescentia quaedam organici cutanei externi, sine dubio hoc nomen accepit a graeco vocabulo *kovdulos* seu *kovduky*. Probabiliter enim, ut Schwebdäuer¹⁾, Cullerier²⁾ aliique perlubent, hanc denominationem propter similitudinem parvae hujus extuberationis cum tuberculo vel nodulo elegerunt. Ab Aulo Cornelio Celso³⁾ annis 3 ad 5 post Christum natum primo adhibitam, eandem primis aerae nostrae sacculis, quamvis non ab omnibus, a multis tamen hujus periodi autoribus usitatum videmus. Dioscorides, Scribonius Largus, Lucius Apulejus, Cleopatra, Clandius Galenus, Octavius Horatianus, Marcellus Empiricus, Aëtius, Paulus, Moschion, Nicolaus Myreptus ad unum omnes in operibus suis ea utuntur et sic forte in aliorum etiam scriptis inveniri poterat, quae procedente tempore deperdita sunt ac nobis incognita. Inde vero ab ea periodo, ubi cum ceteris disciplinis et ars medica ab Arabibus victoribus potissimum tractabatur, denominatio illa, a Celso prolata, obsolevisse videtur. Saltem enim neque apud Buhahylyham, Serapionem, Rhasen, Isaacum, neque apud Mesuenn

Italy - Abban et Abu-Oseibah occurrit ista denominatio, quae ipsi Eben-Sinae, Avenzoari, Averroi, Alsaharavio et Albukasem omnino est ignota. Gariopontus, medicus quidam Salernensis, circa annum fere 1050 in opere suo³⁾ eandem adhibet, quae vero post eum durante circiter pleno saeculo in oblivionem venit, donec saeculo XIV Guilielmus de Saliceto, Silvaticus, Guido de Cauliaco, Valescus de Tharanta et Lanfrancus denuo in scriptis suis eam reciperent atque inter illius temporis medicos usitatiorem redderent. Verum enimvero neque iis videtur contigisse, ut huius nominis auctoritatem inmutabilem conservarent, nam mox condylomatos nomen iterum penitus fere videmus obliterari, ipsos adeo de hac venerea auctores, praeter Sebastianum Brant, Alexandrum Benedictum et Joannem de Vigo, eodem diu adhuc carere, ac versus finem demum saeculi XVI et initio saeculi XVII rursus oblivioni creptum. Quis vero illud priori isto tempore revocaverit ac rursus induxerit, hucusque invenire non potui, cum inde ab hac periodo scripta medica tantopere sint adaucta, mihiq; e multis pauca tantum in conspectum venerint; id tamen ex iis, quae legi, colligere posse credo, nomen condylomatos circa illud tempus inter omnes fere invaluisse et ad XIX usque saeculum propemodum ubique, simul cum verrucae nomine, generaliter omnes diversasque excrescentiarum formas designasse; quod adsertum commode etiam ad praesens tempus transferre possem, nisi quidam recentiorum, nominatim Francogalli, hanc generalem denominationem arctius circumscribendam esse putassent atque per opera sua restrictionem memoratam jamjam introduxissent.

§. 2.

Historia morbi.

Multo magis quam nomen sine dubio ipse morbus inter omnes notus ac diffusus fuit, cujus radices valde inter semet implicatae ultimam attingunt vetustatem, cujusque prima vestigia in Hippocratis scriptis⁴⁾ significata reperimus. Saltem negari haud potest, Romae, tempore quo Tiberius et Caligula vixerunt, malum hoc satis cognitum fuisse: Celsus enim aperte de condylomate tanquam de re haud insolita loquitur hisque verbis utitur: „at tubercula, quae condy-

lomata appellantur;“ quae verba auctor classicus ac limatus in ipso literarum Romanarum flore certe non adhibuisset, nisi nomen et res multis aliis ejus temporis et praeteriti medicis jam nota fuissent. Sed multo adhuc definitius nonnulla nomina antiquiora graeca ac latina, seriori tempore eodem sensu quam condyloma usurpata, probare forsitan poterunt, hanc affectionem, jamdiu antequam Celsus eam definiret, sub aliis nominibus frequenter a medicis tractatam fuisse. Profecto etiam in universum magis perspicuam et veritati consentaneam imaginem circa historiam huius morbi animo concipiemus reputantes, antiquissimo ita ut nunc praesenti tempore varias denominationes ad unam eandemque rem designandam in usu fuisse, atque hanc ipsam diversorum nominum multiplicationem eo magis locum habere debuisse, quo in universum natura status cujusdam pathologici priori tempore minus cognoscebatur, quo absolutius forma morborum semper unice respiciebatur, quo saepius denique affectio quaedam medicis occurrebat, quae quamdiu non ad legem quandam et rationem generalem consideraretur, ob naturae lusus, infinitis tantummodo sub varietatibus oculis hominum potuit apparere, et examini se offerre. Hanc ob causam etiam in historica argumenti nostri indagatione merum nomen minime erit respiciendum, quod quidem, ut supra ostendimus, saepe per saecula subito obsolevit, postea vero itidem praeter expectationem rursus invaluit; nec tamen ullo jure praesumendum nobis est, morbum ipsum periodice enatum subito rursus evanuisse, praesertim cum in universum nomen quodcunque arbitrarium sit, neque quodam nexu causali necessario cum re, de qua nobis sermo est, cujusque vestigia in antiquitatis thesauris reperire laboramus, conjunctum.

§. 3.

Quodsi vero ab iis, quae non ad propriam ac peculiarem morbi nostri naturam pertinent, mentem avocando, id in scriptis veterum quaerimus, quod vel hodie sub voce condylomatos in universum intelligitur et, ad juvandum operosum hoc negotium, diversis veterum denominationibus, quae etiam nunc ad designanda organa haec adventicia sunt consuetae, tanquam viae ducibus utimur, per has jam in Celsi libris ad locos rejectos nos videmus, unde manifeste prodit, tam illo tempore quam antea malum illud, de quo loquimur, sub diversis formis ac nominibus notum fuisse. Celsus⁵⁾ enim,

jam mentionem facit de thymio et myrmecia, qua exanthemato verrucae simili, quarum descriptionem uti et sycoseos⁷⁾ e fontibus graecis depromissee videtur. Si vero quis contra argumentum, quod e loco citato veteris Romani ad probandum quantae vetustatis sit et quam late diffusa res, de qua sermo nobis est, asserre ausus sum, opponere velit, Celsum aperto condyloma seu peculiarem et ab iis, quos modo commemoravi, separatam morbum adduxisse, nihilominus tamen in opinione mea me perseverare posse credo, cum (1) uti iam dictum, illo tempore in univsum fere hac affectione duntaxat ad rationes externas ad saepe valde fortuitas distinguantur, cum (2) Celsi definitio condylomatos suspensa omnino etiam pari jure ad thymion, myrmeciam et sycosin possit referri, cum porro (3) vetus auctor noster morbos suos nequaquam ordine quodam definito disponat, sed potius praecepta sua rhapsodice et amputata proferat, (4) denique cum in mancis harum excrescentiarum papillarium ut et in descriptione sycoseos sine dubio manifesta vestigia ejus rei adsint, quam nunc sub condylomatos nomine comprehendimus. — In genere ab antiquis scriptoribus postulandae non sunt expositiones ad systema quoddam et artis formulam digestae, nec amplior rerum cognitio, quam qua tempore quo vixerunt gaudere poterant; tunc enim, ut credo, simpliciter quod nobiscum communicant mente concipimus, paleam a frumento separare atque indicia in iis invenire poterimus, quae tanquam radii ex obscuro rumpant et nostro etiam aeo, lucernae instar, fragosas experientiae semitas illustrent. — Non minus vero quam modo memorati et loci scriptorum Graecorum ac Romanorum seniorum sequentes, quos maximam partem ex opere insigniter disciplinam nostram adjuvante Dr. Gruneri⁸⁾ excerpserim, probabunt, quam late memoratum malum cutaneum in vulgus fuerit diffusum.

Dioscorides⁹⁾ medicamenta commendat ad rimas sedis et condylomata — 10) ad rhagades, condylomata et laxatos articulos — 11) ad vulvae tubercula sedis durities.

Scribonius Largus medicamenta commemorat 12) ad condylomata — 13) ad haemorrhoides, si quando non exulceratas eminentias tollere sine ferro voluerimus, ut verrucas, nervos aliaque ejus generis.

Sextus Placitus Papyriensis remedia habet 14) ad carbunculos in vetetro, ad ficos qui in ano nascuntur, ad rhagades ani et ad callos in vetetro.

Lucius Apulejus docet 15) vino soventur condylomata et omnia vitia sedis.

Cleopatra medendi modum affert 16) ad vitia quae juxta anum, ad condylomata, quae in ano nascuntur.

Claudius Galenus disserit¹⁷⁾ de acrochordine, de thymio, de condylomate — 18) de excrescentiis, quae in tota corporis superficie occurrunt, quibus acrochordines, thymos, myrmecias, clavos et callos adnumerat, denique¹⁹⁾ medicamenta commendat ad thymos, verrucae genus, ad verrucas, ad formicarias verrucas, ad condylomata et ad tubercula in pudendis nascentia.

Oribasius describit²⁰⁾ thymos — 21) ficum — 22) ac remedia habet ad excrescentias, quae thymii dicuntur.

Octavius Horatianus seu Theodorus Priscianus loquitur²³⁾ de diversis vitiis in ano nascentibus.

Marcellus Empiricus praecepta proferit²⁴⁾ ad ficos, ad carnem ani supervacuam sine dolore consumendam, — ad ani vitia et condylomata — ad condylomata inguinum vel quarum — libet partium.

Aëtius medicamina memorat²⁵⁾ ad inflammationes sedis et ani, sive rhagades, sive condylomata in causa fuerint, — tractat²⁶⁾ de condylomate — 27) de thymio — 28) de acrochordine et de formica — 29) de thymio in pudendis muliebribus et 30) de condylomate in orificio uteri.

Paulus Aegineta scribit³¹⁾ de ficu — commendat remedia³²⁾ ad condylomata — ad verrucas in pudendis, thymos appellatas — loquitur³³⁾ de condylomatibus, e fissuris veterascentibus prodeuntibus — 34) et peculiariter describit verrucam formicariam — 35) thymos — 36) thymion et condylomata — 37) condylomata in ano ac pudendis muliebribus et — 38) acrochordinem. —

Moschion, quem Grunerus Paulum excipere jubet, Sprengelius vero in Adriani Caesaris tempora an. 107 p. Ch. n. transfert, medendi modum contra condylomata in orificio uteri docet³⁹⁾.

Actuarius disserit⁴⁰⁾ de *myrmekia* et *akrochordia* — 41) de thymio et *evkq* — et 42) remedia commendat ad formicas et verrucas pensiles.

Nicolaus Myreptus medicamenta habet 43) ad condylomata — 44) ad ficos, condylomata, vetera tubercula et omnia sedis ulcera, ad omnem dolorem condylomatum et rimarum, denique carmen inprimis adversus condylomata ani laudat.

§. 4.

Quodsi his in locis ubique manifestissima vestigia excrescentiae illius adventitiae reperimus, quae nunc temporis sub generali condylomatos nomine nota est atque reputamus, condyloma, a Celso peculiariter tractatum, ab ejus successoribus jam magis magisque ad unam eandemque cum thymio, myrmecia, formica, *evkq*, mariscis, ficis, moris, acrochordinibus classem referri, atque has affectiones omnes a veteribus plus minus simili ratione curatas fuisse, jam rem ipsam

magis quam nomen respicientes, optimo iure affirmare possumus, omnibus his diversis antiquioribus ac recentioribus nominibus graecis et romanis in universum unam eandemque affectionem designatam fuisse, atque hanc rem eo magis probare quam vetustum sit et late diffusum malum, de quo loquimur, cum simul nos non fugiat, jam Iuvenalem in satyris ⁴⁵⁾ et Martialem in epigrammatibus ⁴⁶⁾ — ⁴⁷⁾ hanc rem nunc significare, quae poetarum cantibus intertexta nec hominibus humanitate excultis, quamvis in arte medica rudibus, neque ipsi plebi incognita esse potuit.

§. 5.

Sed eo magis mirum nobis videri debet, si subsequente periodo, quinque secula et quod excurrit comprehendente, ubi Arabes fere soli in historia litterarum medicarum celsitatem sibi pararunt, nullibi phaenomenon istud memoratum invenimus, quod brevi antea propemodum consuetum esset et quotidianum. Deest quidem vox condylomatos omnibus Arabibus nullo excepto neque adeo negari potest, et reliquarum denominationum, quae iis qui praecesserunt his organis adventitiis designandis inserviebant, singulas tantummodo et paucas, plerumque adhuc valde mutilatas vel adeo alio prorsus sensu usitatas apud auctores Orientales occurrere. Nihilominus tamen statui non potest, medicos, qui ex fonte graeco et romano omnem scientiam suam hauriebant, morbum hunc non commemorasse, in unoquoque fere doctorum suorum scripto satis perspicue designatum. Multo libentius in eam praesumptionem adducerer, revera talia mala illo tempore rarius apparuisse vel adeo ex orbe terrarum evanuisse; quae tamen praesumptio, ex mea opinione de propria huius morbi ad organisationem humanam relatione, vix probabilis mihi videtur. Neque etiam, quod satis commode accidit, ea indigemus, sequentia respicientes momenta: (1) Arabum medici, quibus, cum disciplinam suam lingua peregrina addiscerent, notiones ac nomina specialia minus erant nota, generalia ergo magis et in vulgus usitata mente tantummodo concipere et retinere poterant, inde etiam denominationes universales et populares, e. g. verrucam, formicam, haemorrhoides et cet. in eorum scriptis translatae videntur atque in locum nominum specialium succedere, quae, ut nominatim vox condylomatos, non nisi iis erant cognita, qui arte sua ac sermonis subtilitate iam essent imbuti. — (2) Partim manca omnium priorum descriptionum ratio, partim etiam mos veterum, quo partem quan-

dam praecipuam diagnoscos in denominationes suas transferebant, necessario multis notionum commutationibus multisque perversis nominum interpretationibus ansam praebere debebat, uti e. g. in vocibus, formica, *σκη* et cet. accidisse videtur. — (3) Tunc demum antiqua pathologia humoralis in rudi et imagines amante Orientalium animo latissimo et ultra modum patere incepit. Fucosis eorum definitionibus naturam omnium morborum facile perspicere posse, praesumebatur et cum omnia phaenomena externa tanquam emanationes, ut ita dicam, habitus pathologici interni considerarentur, iam satis perspicue malum quoddam designatum esse putabatur, si illud quod pro momento ejus interno habebatur, ratione specialiori, v. c. ut cholera adusta, sanguis melancholicus et cet. desiniretur. Hinc etiam symptomata externa plerumque sub denominationibus tantum valde generalibus comprehendebantur atque iam omnia absolvisse credebant, si ad exactiorem generum designationem qualitatem quandam imaginariam adderent, velut si hoc modo definitio prolata emendaretur. — (4) Inde ex tempore Patriarchae nosologorum, Eben-Sinae, mos invaluit, omnes affectiones secundum artis quandam formulam localem eamque valde incommodam disponendi ac denominandi. Res alienissimae saepe componebantur et pro speciebus propinquitate conjunctis habebantur ob eam solummodo causam, quod uno eodemque loco occurrerent. Huic artis formulae locali vero, uti et sententiis pathologiam humoralem statuentibus, certe maximam partem attribuendum est, si nulla perspicua vestigia rei nostrae in scriptis Arabum invenimus, ejusque significationes magna opera inter multitudinem inconditam varie mixtarum ac permutatarum morborum imaginum quaerendae nobis sunt. — Quod si vero, uti jam dixi, haec singula momenta in lectione auctorum orientaliū probe respicimus; profecto multi loci in eorum occurrunt scriptis sine dubio probantes, quam saepe et iis morbus ille offerebatur, quem jam prius tam late humanam societatem vexasse innuimus. Argumentum huius rei sequentibus locis contineri putaverim:

Isaacus disserit ⁴⁸⁾ de passionibus nativis — ⁴⁹⁾ de apostemate virgae ⁵⁰⁾ de verrucis, porris et formica ⁵¹⁾ de verrucis et porris in vulva mulieris ⁵²⁾ de glandulis et nodis in ano.

Haly - Abbas loquitur ⁵³⁾ de verrucis, quae in matricis accedunt ore — ⁵⁴⁾ de verrucarum et hemorrhoidum matricis medela — ⁵⁵⁾ de pustulis, nodationibus eunt, fissuris et nodositatibus ani atque suadet, in emulione servorum anum eorum examinare propter amurcariam spurcitiam, quae saepius hic reperiatur.

In Mesues scriptis cum haemorrhoides⁵⁶⁾ tractat, morales et verrucales commemoratae inveniuntur. — 57) inter apostemata virgae verruca et morus nominantur, denique⁵⁸⁾ caput quoddam proprium de moro — et 59) de formica reperitur.

Eben - Sina seu Avicenna scripsit — 60) de emorroïdibus — 61) de fricatione in virga, de cura rhagadiarum virgae, de verrucis super virgam, de cura bothor et similium — 62) de emorroïdibus in matrice — 63) de formica tandemque 64) de moro. —

Alsaharavius disserit 65) de scissura ani — 66) de apostematibus et pustulis ani — 67) de pustulis, sive exituris virgae — 68) de apostematibus duris, quae dicuntur alnoatir — 69) de duris apostematibus, quae dicuntur alcoalib — 70) de formica — 71) de verrucis.

Albucase m loquitur 72) de pustulis, quae in praeputio accedunt et in glande — 73) de caruncula, quae saepe rei naturalis addita est, adeo ut deformis, foedusque sit aspectus ejus — 74) de emorroïdibus et pustulis rubris, quae similes sunt capitibus thymi — 75) de formica.

§. 6.

Magis perspicue, quam in Arabum operibus, in scriptis seriorum Graecorum et Latinorum, qui inde a saeculo XI rursus in historia medicinae clarescunt, multa eaque haud contemnenda indicia rei nostrae deprehendimus, videlicet si et hic tempora respicimus ac recordamur, quam diu Avicennae autoritas in ipsis adhuc posterioribus saeculis praevaluerit, et hanc disciplinam nostrae, prius clarior, sapientiae suae orientalis glaucomate obscuraverit. Frequentes igitur nominum ac notionum permutationes hic quidem non magis mirandae nobis videri debent atque animum nostrum turbare; ex orientali docendi methodo, cui tunc temporis semper adhuc praecipue adhaerebant, immediate ita prodibant, ut aliud quid exspectari non possit. Sed si haec confusio per tempus aliquot adhuc praevaluit, mox tamen cogitandi ac sentiendi ratio quietior ac severior gentium Europaeorum, magis humanitate exultarum, in iis apparebat et lacte, quoad ipsum argumentum nostrum, e nonnullis scriptis nunc adducendis effulget.

Constantinus Africanus commemorat 76) apostemata virgae et vulvae — 77) verrucam, porrum et formicam.

Gariopontus loquitur 78) de condylomate, quod et acrocordinem et pisciam denominat, momenta ejus causalia affert, et medicamina tam adversus haec quam contra rhagades praescribit.

Theodoricus disserit 79) de formica — 80) de apostematibus virgae — 81) de verrucis et porris accedentibus in virga, ac de clavis et formicis porro — 82) de fico, qui fit in ano.

Rolandus agit⁸³⁾ de emorroïdibus, atque remedia contra verrucas in membro virili commendat.

Brunnus loquitur⁸⁴⁾ de formica et — 85) de verrucis accedentibus in virga et in omni parte corporis.

Petrus Hispanus⁸⁶⁾ in libro suo, qui thesaurus pauperum inscribitur, medicamentum habet adversus ficus et atricos.

Guilielmus de Saliceto scripsit⁸⁷⁾ de ficis et condylomatibus in ano et vulva, quae amba in externa tantum forma diversa esse opinatur.

Simon Januensis disserit⁸⁸⁾ de acrochordine et thymo — 89) de ficu — 90) de sicadis et 91) de timia seu thymio. —

Arnaldus de Villa nova loquitur⁹²⁾ de emorroïdibus, attritis et ficis.

Lanfrancus scripsit⁹³⁾ de ficu et cancro et ulcere in virga virili — 94) de emorroïdibus, rhagadibus et fistulis in ano, atque simul condyloma memorat.

Guilielmus Varignana remedia affert⁹⁵⁾ contra verrucas et thymum et tractat⁹⁶⁾ de apostematibus virgae. —

Mathaeus Silvaticus loquitur⁹⁷⁾ de condylomate, — 98) de ficu, — 99) de formica, — 100) de thymo, — et 101) de verruca. —

Guido de Cauliaco describit¹⁰²⁾ formicam ac agit 103) de emorroïdibus, carnibus additis, ficis et condylomatibus. —

Valescus de Tharanta disserit¹⁰⁴⁾ de emorroïdibus et passionibus ani, — 105) de fico condylomatis, — 106) de apostemate in matrice et de formica. —

Joannes de Concoregio scripsit¹⁰⁷⁾ de passionibus ani, de emorroïdibus, atricis, rhagadibus etc. —

Joannes Arculanus agit¹⁰⁸⁾ de emorroïdalibus fistulis et rhagadibus, quae in ano sunt. —

Galeatius de Sancta Sophia descriptionem offert¹⁰⁹⁾ de emorroïdibus et fistulis et rhagadibus, quae in ano fiunt et 110) de rhagadibus et scissuris vulvae vel matricis et de apostematibus vulvae et matricis. —

Leonardus Bertapaglia disserit — 111) de formica et — 112) de moro. —

§. 7.

Quodsi ex omnibus libris et locis, hic allatis, evidenter elucet, adventicium hoc malum inde ex antiquissimo tempore ad medium usque saeculum XV nequaquam inter rariora referri debere phaenomena, nec difficile opus nobis videtur invenire, quam saepe occurrat inde ex eo tempore, quo lues venerca magis in vulgus nota et cognita fieri incepit. Nam sine controversia statui potest, illud malum ab omnibus fere 2000 scriptoribus, quos jam, si Girtannero fidem habemus, syphilidem tractantes numeramus, in collectionem

symptomatum luis receptum et quam saepissime descriptum fuisse, et eatenus tantum hic probationem postulare assertum, quod haec affectio semper adfuerit et frequenter occurrerit, quatenus Astruc¹¹³⁾ et cum eo multi auctores recentiores opinantur, excrescentias organi cutanei in universum inde ex secunda luis venereae periodo, ab eo definita, ideoque XX vel XXV annos post obsidionem Neapolis per Francogallos sub rege Carolo VIII tanquam symptomata, luem concomitantia denum apparuisse et inde forsitan suspicari posse, syphilidem illud perantiquum malum initio depulisse et illius aevi hominum oculis subtraxisse. Sed quamvis etiam haec modo memorata conjectura sequenti loco apud acutissimum antiquitatis investigatorem, Dr. Philippum Henslerum, probari quodammodo videatur, cum¹¹⁴⁾ dicat: „Nachdem die Lues sich gemildert hatte, d. h. 40 bis 50 Jahre nach ihrem Ausbruche, vorzüglich aber nachdem man mit dem unreinen Sander des Uebels bereits bekannt geworden war, kamen diese Zufälle wieder haufenweise zum Vorschein;“ quamvis igitur, uti dixi, hoc effatum opinionem illam confirmare videatur, quod ista affectio primo illo luis venereae tempore paulum vel non omnino observata fuerit, Henslerus tamen sententiae huic simul adjungit¹¹⁵⁾: „Es folgt hieraus indeß nicht, daß die Excrescenzen nicht auch damals den Aetzern vorgekommen wären; denn das sagen Benedetti und Wigo zu deutlich; aber bei der eigentlichen, vollständigen Lustseuche, die allein beschrieben ward, fanden sich dergleichen Aetzgebilde nicht, und die abgeartete, die wirklich da war, die bei der epidemischen vollständigen Lues sporadisch mit unterließ, erkannte man in ihren Symptomen als solche nicht.“ — Si igitur ex hoc loco argumentum quoddam de promotione volumus; sine controversia nostrae tantummodo sententiae favebit et commode in luis acquiescere possemus, nisi mihi videretur, illam ipsam propositionem, ab Astruc et Henslero tam definite enuntiatam, de seriori huius mali in descriptionibus syphilidibus commemoratione, dubitationi iudem forsitan subjectam esse. —

Conradus Schellig 1494 enim, quem Henslerus ipse pro antiquissimo de lue venerea auctore habet, hunc morbum censet speciem quandam formicae esse, ac dicit: hoc exanthema ceterum valde diversum apparere secundum praevalemmentem humorum in corpore mixtionem¹¹⁶⁾: „ut in praesenti jam variae formicarum apparent species, et praesertim in duplici haec pustulae apparent diversae: nam quaedam sunt in radice latae ac paulatim subtiliendo procedunt in longum atque rotundum usque in cuspidem, in qua vesi-

cula vel crustula apparet, quae secundum Avicennam thullule vocantur: id est verrucales formicae. — Quaedam sunt, quae habent radicem parvam ac strictam et procedunt in sua elevatione in longum et rotundum usque ad caput grossius radice, etiam cum crustula vel vesicula, et sunt ambulatvae, ut vera formica, et hae secundum Avicennam vocantur acruhaurod, id est porrales formicae: non quod sint porri vel verrucae, sed his sunt similes secundum figuram et quantitatem, et secundum Guidonem de Cauliaco et Petrum de Argelata vocantur ficales et botrales, quia quemadmodum fici et botri sunt apparentes.“ —

Marcellus Cumanus, qui munere medici castrensis in exercitu Venetorum fungens, obsidioni urbis Novarae anno 1495 adfuit, in margine operis chirurgici Argelatae plures observationes notavit, quas, qua testis oculatus eruptae luis venereae, de ipso isto morbo collegerat. Et ille malum hoc formicam denominat, ac postquam plurima luis symptomata speciatim tractaverat, in loco quodam¹¹⁷⁾ de ani crustis et rhagadibus disserit.

Sebastianus Brant 1496 juris consultus Basileensis in poemate de pestilentiali scorria, sive impetigine anni XCVI exanthema papillare commemorat, thymum, verrucam, quod cum excrescentiis, ulcere serpenti (Condylomatibus, Gangraenave), et cum variolis sequenti loco comparat,¹¹⁸⁾:

„Scorram, Galle, vocas a scor, quod graecus oletum
Dicit et impurum rancidulumque sonat.

Hic thymius dici posset, si rupta cruorem

Verruca daret ac vector illa sedet.

Condyloma foret, Gangraenave, grandior his sed

Pustula proserpit, sed numerosa minus.

Has a variolis distinguit causa, quod istis

Frigidus humor inest, hisque melancholicus.“

Joannes Salicetus, seu Widmann, Meichinger etiam ex loco natali nominatus, postea Professor Tubingensis et in aula Wurtembergensi archiater, in scripto ejus, quod inter prima numeratur, anno 1495 edito, de pestilentia, luem veneream speciem quandam formicae esse pronuntiat, et in seriori quodam libro anni 1497 ait¹¹⁹⁾ de pustulis, vel morbo, qui vulgato nomine Mal de Franzos appellatur: „Species harum pustularum principales sunt hae: quaedam emittunt virus et humiditatem, et vocantur arabice Saphati humida, quae si ad partium corrosionem pervenerint dicuntur Refrengi; — quaedam vero non emittunt humiditatem, sed forte habent squamas siccas, et has vocant Arabes Saphati siccam. Et quaedam est multum dura et prava, dicta ab eis Alchiati: quaedam est extremaliter dura et prava, homoge-

neae materiae, quasi cum verrucis existens, et dicitur ab eis Alvatim“ —

Natalis Montetesauro 1497, medicus Veronensis, exanthema hoc describit tanquam variolis simile et affirmat¹²⁰⁾: „plerumque suppurans est, et quidam saphatus, interdum vero est durum et papillare, tussius quidam“; — porro memorat etiam malignam efflorescentiam in lue venerea, quam formam et amplitudinem papillae mammae focuminae recipere dicit. —

Joannes Almenar, 1502 medicus Hispanus, in opere de morbo gallico¹²¹⁾ dicit „et si quaeratur, pustulae quae fiunt in hoc morbo, quibus pustulis magis proportionantur? dico quod illis quae vocantur asaphati ab Avicenna, tamen saepe accidunt, quae aliis assimulantur, ut quae assimulantur nodis, fistulis, canceris, esseris, formicae, et aliis fere omnibus, ut consideranti patet“. —

Josephus Grünbeck, imperatoris Maximiliani secretarius, qui de Scorra pestilentiali, sive mala de Franzos jam anno 1496 librum edidit, in seriori quodam opere de mentulagra anni 1503, exanthema humidum papillare in proprio corpore describit dicendo¹²²⁾: „sic sanguinei suam molem patientius ferunt, seipsos rident, subsannantque, cum in conviviis ex madentibus verrucis, saniem sua sponte effluentibus, in mensas colligere solent: hoc solum molestiam affert, quod vestimenta diu noctuque hoc ipso sanioso humore madent“. —

Joannes Vochs, medicus coloniensis, in quodam loco¹²³⁾ commentationis suae de peste annorum 1506 et 1507 ait: „in Roma excogitavit quis sanare per os acrocordines et formicas.“ —

Petrus Maynardus, e Verona oriundus, postea Professor chirurgiae Pataviensis, qui secundum Astruc anno 1518, secundum Henslerum vero sine controversia multo prius tractatum suum de morbo gallico scripserat, in eodem docet¹²⁴⁾ „signum potissimum hujus morbi gallici sunt pustulae apparentes in extremitate mentulae in viris, et in ore vulvae in mulieribus, sive in collo matricis et pruritus in partibus seminis, quae pustulae, ut plurimum ulcerantur. Et ut plurimum dico, quoniam nonnullos vidi habentes has pustulas induratas, ut sunt verrucae, clavi et porri, et hoc erat, quia materia conjuncta harum pustularum erat indurata.“ —

Ab Alexandro Benedicto, Veronensi, quem Stollus, Astruc, Hallerus et Henslerus imprimis celebrant, nullum quidem opus proprium de lue venerea accepimus, sed tamen annotationibus quibusdam satis momentosis, hic illic in scriptis ejus dispersis, donati sumus, quae inde ab anno

1493 usque ad annum 1511 ediderat. In Hensleri et Gruneri excerptis, omni laude dignissimis, potiora harum annotationum momenta collecta inveniuntur, e quibus sequentem locum depromi¹²⁵⁾: „in eadem parte (ani), quae corona est, et sedes dicta, condylomata innascuntur, tubercula quaedam nunc dura, nunc mollia, quae ex inflammatione oriri solent: verum si vetera etiam induruerunt, medicamentis causticis interdum aduruntur. Mariscae etiam et Rhagades anum infestant, cute circumcisa.“ — 120) „Circum quoque ani coronam condylomata consistunt, tubercula, quae ubi induruerunt, saepe manus auxilium desiderant. — Puros dein et melancholici ex his partibus sanguinis profluvium distinguit, qui retentus varia mala ciet. De melancholico vero ita: cum intumuerit, quatuor genera constituere, quasdam verrucas appellantes, quas veteres condylomata vocant; alias uvae acino nigro similes, nonnullas maturo mori callo haud dissimiles; vesicae alias flaccidae, vel piscium albicantibus vesicis similes.“ — 127) „Thymos in genitalibus sanat, nec permittit rursus redire sarmentorum cinis ex aceto impositus. In universum thymos, myrmecia et acrochordines per ea, quae plurimum trahunt evelluntur, et quae putrefaciunt, ea exinaniunt.“ — 128) „Venarum multitudo tenuium, in uterum desinens, cum prae sua angustia nequeant exsuperantiam humoris ad ea loca defluentis continere, itaque affectus hic, veluti mariscae, aut alia profusio sanguinis evenit. —

Berler, parochus Ruffachiensis in Alsatia superiori, anno 1510 chronica scripsit de origine pustularum malignarum, quae morbus gallicus (die Franjosen) appellantur, quod scriptum typis nondum expressum vel nunc conservatur. Ibi dicitur¹²⁹⁾: „Und was mancherley Geschlecht dieser Plattern. Etliche wuchsen an den Menschen mit langen Zapfen, eines gleiches (Sticks vom Finger) lang in Form und Gestalt der Seygwarzen.“ —

Joannes de Vigo 1513, chirurgus apud pontificem magnum Julium II, in libro, qui inscribitur, „Copiosa“ ait¹³⁰⁾: „in extremitate ani quinque sunt a natura venae procreatae — quae corpora interdum a sanguine grosso et melancholico purgare valeant. — Diversae species reperiuntur interdum uvales sive vesicales, aliquando verrucales, saepenumero ficales, plerumque morales sive atricos; nonnunquam etiam condylomata; ultimo loco apostemosae et dolorosae quandoque inveniuntur.“ — et alio quodam loco¹³¹⁾ statuit: nullam esse speciem ulcerum, exanthematum, formicae, scabiei et cet., quae non cum morbo gallico conjuncta fuerit; quare definitas horum malorum cutaneorum species in lue venerea non omnino posse admitti, quamvis concedat, hunc morbum crebro maximam cum saphato vel maligna formica habere similitudinem. —

Philippus Hoeschner, *Paracelsus* denominatus¹³²⁾ anni 1524; naturam huius venereae in quadam lepra cum cambucca societate ponit, atque sub hac voce, ei soli propria, ulcus impurum in partibus verendis intelligit, ut Henslerus affirmat, quod etiam quandoque ad excrescentias attollitur, clavas (Kolben) ab eo appellatas. De hac cambucca vero porro contendit, eam proprio esse, quae leprae, morphaeae, alopeciae, scrophulis, lichenibus et fere omnibus exanthematum formis, prius praedominantibus, naturam quandam gallicam communicasset, et illa vetustiora mala ad malum venereum transformasset. Hinc autem iam plura symptomata, alioquin diu iam cognita, e. g. elephantiasin, bubones, herpes, psoriam, verrucas, ipsa etiam condylomata, rhagades ac tumores fungosos phaenomenis morbi gallici adnumerat.

§. 8.

Cum videlicet hos locos citatos accuratius perpendimus atque simul reputamus, nomen formicae proprie translationem duntaxat vocis veteris graecae „μυρμηκία“ esse; ipsum etiam Avicennam, quem plurimi auctores aevi tanquam exemplar ac summam auctoritatem semper adhuc sequebantur, sub voce formicae sine controversia quoque peculiare quoddam exanthema papillare comprehendisse; porro tuium Avicennae, ut Montetesauro¹³³⁾ probat, nihil aliud quam thymum Graecorum esse omnesque antiquiores scriptores, qui exanthema in hac venerea ut formicam quandam vel tuium describunt, semper simul ad descriptionem horum morborum, in Avicennae operibus obviam, provocare et quam frequentissime imaginem huius mali quatenus iam in Arabum scriptis inveniri posse credidisse, quid? quod cum denique consideramus, primo tempore phaenomena primitiva huius in genitalibus, ita ut in universum omnes affectiones in partibus verendis plerumque, ut Henslerus monet¹³⁴⁾, a medicis haud animadversas fuisse: ex mea sententia his omnibus conjecturam superstruere debemus, quod exanthema illud, a scriptoribus prima huius venereae periodo tam saepe commemoratum, creberrime sub forma condylomatum uovique in superficie corporis diffusorum prodierit. Conciendum porro nobis est, haec condylomata cum denominationibus, istis excrescentiis inde ab antiquissimo tempore propriis, ideo probabiliter designata non fuisse, quia partim apud scriptores, qui praecesserant, eiusmodi excrescentiae semper singu-

latum tantummodo et cum de partibus verendis sermo esset, allatae reperiebantur iisdemque, quae tunc tam longe in corporis superficie, extensa, forsam etiam in universum minus characterem quodam peculiari expressa apparebant, hanc ipsam ob causam veram thymorum, fidorum, condylomatum et cet. naturam vindicare seniores haud audebant, partim etiam quia forsitan reuera plures aliae formae simul cum his excrescentiis tanquam phaenomena pathognomica huius venereae prodibant; qua re observatoribus distinctio ac accurata definitio difficilior reddebatur, quia his denique sententiae Orientalium, omnia turbantes et nimis compositae de formica et cet., tanquam ultimum refugium vel nolentibus se ingerebant. — Ceterum haec suspicio mihi quidem semper maiorem probabilitatem eo consequi videtur, quod et nostris diebus haud quidem raro exempla similis eruptionis talium formationum adventitiarum observamus, saltem probantia, eiusmodi formas in hac venerea occurrere posse, et certe iam prius occurrisse, quae, cum vel nunc non satis cognitae sint aut monstruose describantur, demonstrant, quantae difficultatis sit, has morbi imagines sub formis tam variis apparentes, animo concipere et quam perverse ageremus, si descriptiones plurimum phaenomenorum, apud veteres obvias, quia forsitan cum nostris eorum informationibus ac notionibus non ad verbum consentiant, statim ut incommodas et alienas rejicere haud dubitavimus. —

§. 9.

Notionis indagatio.

Postquam hoc modo antiquitatem nominis ac morbi, quam late hic diffusus fuerit et quod semper adhuc perduraverit, in adumbratione historica, iam exhibita, probare tentavimus, nunc quidem id maxime agitur, ut notio affectionis rite definiatur, quae, ut ex prius dictis elucet, inde iam ab antiquissimis temporibus diversissimis nominibus distincta nec minus diversa ratione a multis auctoribus descripta est. — Celsus — hunc enim, uti diximus, terminum attingunt indicia rei nostrae definitiora — vocem condylomatos sensu strictiori accepisse et complexum huius affectionis exactius a notione, quae omnibus similibus et propinquis malis propria est, separasse videtur quam forsam par erat et successores eius fecerant. Apud eum condyloma disjunctum et satis longe ab acrochordine, thymio, myrmecia, clavo, et sycofi remotum invenitur, cum iam apud

Dioscoridem, Scribonium Largum, Sextum Placitum Papyriensem, Lucium Apulejum, Cleopatram, Moschionem, Galenum, Oribasium, Theodorum Priscianum, Marcellum Empiricum et cetera omnia haec organa adventitia plus minus ad unam classem reducta et, ut Henslerus¹³⁶⁾ perhibet, sub generalibus *μπυμκτωδεις* et *δωκωδεις* denominationibus sint comprehensa. Quamvis vero hoc modo jam tunc temporis manifeste indicaretur, quod pleraeque hac extuberantiae quoad naturam suam pro idem valentibus habebantur, nihilo minus tamen definitio a Celso prolata, videlicet: „condyloma est tuberculum, quod ex quadam inflammationi nasci solet,“ fere penitus immutata ab omnibus scriptoribus antiquioris temporis accepta et quantumcunque indefinita et generalis haec affectionis descriptio sit; semper tamen peculiare quoddam excrescentiarum cutanearum genus proprie hoc nomine designatum est. — Aëtius et Paulus quidem postea hanc veterem explicandi rationem paululum commutabant, cum prior diceret¹³⁶⁾: „accidit in sede condyloma, quando reduplicatis ani corpusculis ruga quaedam praeter naturam insurgit et intumescit, — ergo intumescens ruga, condyloma generatur, quod interdum molle et sine inflammatione est, interdum inflammatum durum et dolorificum“. — Paulus vero docet¹³⁷⁾ „condylomata in ano solum loco differunt ab eo quod in muliebribus pudendis est. Est enim etiam ipsum rugosa sedis eminencia, inflammatione aut rima praegressa.“ — Sed et his in definitionibus pristina sententia mox facile cognoscitur et saltem in iis quoque notionem subduri noduli cutanei seu tuberculi, tanquam sequelam praegressae inflammationis sub voce condylomatos specialiter pro peculiari forma haberi, intelligitur. Post hanc vero periodum, qua disciplina nostra inter Graecos et Romanos florebat, tam antiquior definitio quam strictior vocabuli „condyloma“ significatio cum nomine simul plane evanuit. Arabes, ut jam Henslerus¹³⁸⁾ monuit, omnes res secundum rationem suam (scilicet egregiam!) localem ita turbant et commiscunt, tantam verborum recens factorum et veterum obsoletorum congeriem, quorum sensum et significationem quam saepissime accurate interpretari laudem valemus, loco priorum in medicam disciplinam introducunt, denique de omnibus rebus semper tam confusas et perplexas exhibent explanationes, ut vix quidem distinctionem satis subtilem, ab iis qui eis praecesserunt prolatam, inter singulas harum excrescentiarum formas, amplius in operibus Isaaci, Mesues, Haly-Abbas, Eben-Sinac, Alsaharavii,

Albucasem et cetera ostendere possimus et spes profecto sit abjicienda, fore, ut sequenti tempore, ubi Arabum auctoritas per multa secula velut omnis Europaeae eruditionis cynosura in pretio erat, aut priores notiones distinctae, aut etiam in universum consensus et concordia in descriptionibus argumenti nostri apud diversos medii aevi autores inveniantur. — Ad arbitrium ex eo inde tempore denominationes eligebantur, nec minus ad lubidinem modo has modo illas, saepe adeo sibi contradicentes, definitiones unius ejusdemque vocis proferebant. — Sic e. g. Gariopontus¹³⁹⁾ nomina condylomatum, acrocordinis et pisciae promiscue eodemque sensu adhibet, et Silvaticus¹⁴⁰⁾, in graeco idiomate, inquit, vox condylomatos haemorrhoidem coecani significat. — Guilielmus de Saliceto ficum et condylomata in ano et in pudendis muliebribus hoc modo¹⁴¹⁾ describit: „aegritudines haec fiunt ex materia grossa melancholica, quae ad illa loca descendit, et vertitur quandoque in carnositatem quandam — habent pedem quandam subtilem et pyramidem latam in modum ficus, et non emittunt sanguinem, neque humiditatem; condylomata non habent pedem, neque figuram fici, sed solummodo quandam tuberositatem sparsam sine pede, plenam sanguine melancholico.“ — Valescius contra de Tharanta docet¹⁴²⁾: „condylomata sunt aliquid longae et in cuspidem magis acutae excrescentiae.“ —

§. 10.

Ex his igitur et pluribus locis, quos brevitatis gratia afferre non possum, jam, uti videtur, satis certe colligere licet; non solum sententiam Celsi, secundum quam condyloma tanquam propriam separatamque harum exuberantiarum nascentium formam considerabat, plane oblivioni traditam fuisse, sed etiam ex infinita definitionum ac descriptionum levium, mancarum, ab invicem recedentium, imo penitus sibi oppositarum copia, jam tunc temporis talem perturbationem et notionum confusionem quoad affectionem, de qua loquimur, provenisse, quae nodum Gordium magis magisque referre viderentur, quod tandem medicos saeculi XVI commovit diversas quidem, sed sibi affines affectiones sub innumeris, nominibus e. g. acrocordinum, acrochordinis, acruorod, alcoalib, almismar, alnoatir, apostematum ani, atricorum, attritorum, condylomatum, cristae galli, crustae ani, emorroidum, haemorrhoidum, formicae, fici, helotos, mariscae, morales, mori, myrmeciae, pisciae, sycoseos, sycaminac,

terseti, timcae, thymii, tusii, verrucae et cet. descriptas malaque omnia huius generis in unam classem conijcere adeoque omnes excrescentiarum cutanearum formas, quoad naturam, tanquam easdem, et solummodo ob externam figuram tanquam diversas generum varietates, unius huius classis considerare. —

§. 11.

Cum vero inde ab ulteriori propagatione et exactiori luis venereae cognitione, omnes priores excrescentiarum definitiones sub una eademque notione complecti operam darent, plerumque verrucam pro forma primaria eaque generali horum organorum adventiciorum, diverso imodo expositorum, haberent, et singulam quamvis excrescentiam cetera aberrationem ab universali illo genere considerarent, quod quidem a scriptis Petri Maynardi, Nicolai Mascae, Antonii Muscae, Brassavoli, Gabrielis Fallopii, Bernardi Tomitani, Leonardi Botalli, Antonii Francantiani et alius liquet: non multo post tamen hanc generalem definitionem haud sufficere adeoque serius condylomatum et verrucarum notiones semper denuo magis disjunctis videntur. — Interea sic magis ad simplicitatem reducta et a multis haud necessariis et sibi contradicentibus signis diagnosticis purgata, imago tamen, quam de excrescentiis cutaneis sibi componebant, ex nra sententia, semper adhuc valde manca et incompleta manebat, probabiliter quia ex eo inde tempore, nimis usu receptum erat, omnia huiusmodi mala tantummodo quae symptomata quoddam luis considerare, et quidem quae tale, quod fere semper in phaenomenorum secundariorum serie prodiret, et eam ipsam ob causam, maximam partem nutu quodam solum egeret, ut unusquisque ideam perspicuam de morbo generali sibi possit efformare. —

Quaedam breviter citata ex operibus Amati Lusitani, Marci Aurelii Severini, Rulandi, Nicolai Rosolini, Rosini Lentilli et cet. hoc quidem siue controversia quam maxime probarent et sufficienter demonstrarent, quam parum subtiles et tunc temporis adhuc hae definitiones fuerint; sed spatium ad omnes has alienas sententias et opiniones in medium proferendas, nimis arctum est, et humanissimi Lectores mei, uti credo, nihil monent, si antiquiores de condylomate notiones singulatim indagare supersedeo et jam brevem conspectum eorum malorum exhibere propero, quae hucusque in universum, sub diversis et singulis harum

exuberantiarum nominibus intellecta sint, ut mox ad specia-liorem commemorationem descriptionum praecipuarum trans-eam, quae inde ab initio saeculi XVIII, a maximis artis doctoribus ad novissima tempora usque, quoad rem nobis propositam, sunt prolatae. —

§. 12.

Vox: *ἀκροχορδών*, ab *ἀκρὸς* summus et *χορδή*, chorda, secundum Celsum^{1, 43)} apud antiquiores Graecos et Romanos verrucam pensilem designasse videtur; „*ἀκροχορδῶνα* inquit, Graeci vocant, ubi sub cute coit aliquid durius, et interdum paulo asperius, coloris ejusdem, infra ad cutem tenue, supra latius, idque modicum est, quia raro fabae magnitudinem excedit.“ — Numi vero haec notio semper ad tales excrescentias relata sit, quas vel hodie tanquam verrucas pensiles (seu gallice *porreaux*), novimus, aut annon exuberationes similiter formatae interdum eodem nomine sint nuncupatae, incertum est. — Imo, quod ultimo loco attuli eatenus mihi videtur magis veritatis speciem referre, quoniam Celsus^{1, 44)} descriptioni adliuc addit: „eaeque non nunquam subito desinunt, non nunquam mediocrem inflammationem excitant, sunt quae etiam in pus convertuntur;“ et tam inflammatio quam suppuratio in vera verruca pensili nunc non amplius observatur, quoniam porro in descriptionibus senioribus apud Galenum, Aetium, Paulum, Aetuarium, Eben-Sinam, Simonem Januensam, Silvaticum, Bernardum Tomitanum, Amatium Lusitanum et cet. *ἀκροχορδῶνα* semper tantum ut exortus quidam orbicularis, angustam obtinens basin vel ut turgida quaedam eminentia, ita appellata, quod apici incisae chordae maxime assimiletur, designatur; quoniam denique ab omnibus Celsi successoribus hoc exuberationum genus multipliciter cum thymio et for-nica in unam classem rejici videmus. — Ex mea sententia igitur hoc nomine in universum excrescentiae cutaneae tales secundum formam externam significatae sunt, quae in basi sua constrictae apparent et mediocrem tantum amplitudinem assequuntur. — Recentiori tempore haec denominatio fere penitus oblivione obruta est; Henslerus duntaxat et Bernstein peculiariter eam memorant, prior affirmat^{1, 46)}, verrucas cum pediculo (porros) sic designatas fuisse, posterior ei adsentit^{1, 46)}, praeterea monens, nuper et diversos oculorum morbos hoc nomine comprehendendi solere. —

§. 13.

Albather ab Albucasem sequenti modo describitur¹⁴⁷⁾; sunt pustulae, quae accidunt in praepotio et in capite virgae, et corruptione, nigredine et adhaerentia. — Saepissime accidunt hae pustulae in foramine penis et sunt eminentiae carnis foedae. — Apud seniores auctores hoc nomen non amplius usurpatum invenimus. —

§. 14.

De Alcoalib i. e. de verrucis Alsaharavius¹⁴⁸⁾: „haec apostemata, inquit, efficiuntur dura ut lapis et species ipsorum sunt secundum locorum diversitatem in corpore. Nam quaedam sunt in ano et reliqua parte corporis. Et horum quidem apostematum alia sunt parva, alia sunt magna, alia humida, alia sicca et dura.“ — Et haec designatio cito ex usu venit. —

§. 15.

Nomen Alhasce hucusque apud Avicennam tantummodo sequenti loco¹⁴⁹⁾ reperi: „quandoque eveniunt in matrice haemorrhoides, et accidit in eis sicut morum. Et quandoque apparent super eam bothor diversae; quare quaedam dicuntur Alhasce, quoniam similes sunt capitibus alhasce, et quandoque sunt albae.“ — Forsan idiomate arabico vox Alhasce idem significat quod apud Graecos thymion. —

§. 16.

Nomen Atrici, cuius etymon probabiliter est vox ater, terribilis, quantum equidem scio, a Petro Hispano¹⁵⁰⁾ primum et quidem ad formationes, sicuti valde affines, designandas usurpatum est. — Apud Lanfrancum haec denominatio peculiariter forsitan statum irritatum ac malignum excrescentiarum indicat; ait enim¹⁵¹⁾: moralis sive atricus magnum facit dolorem, et est eminentia rubea, habens parva capita, sicut in moro Celsi, et est subrubea, ad purpureum tendens colorem. Et huic nisi succurratur mitigando dolorem, aliquando generat apostemata.“

In opere Valesci de Tharanta contra idem vocabulum ad significandam pertinacem aliquam affectionem videtur usitatum; nam secundum hunc auctorem sunt¹⁵²⁾: „atrics, tuberositates quaedam, praecipue circa anum, quae aliquando recedunt, et per tempus revertuntur, saltem in principio.“ — A Joanne de Concoregio¹⁵³⁾ vero atrici in universum duntaxat tanquam quaedam excrescentiae circa anum molles,

ringatae, definiuntur, et secundum plures alios auctores medii aevi, uti credo, sub hac voce communiter tantummodo molles et subrubrae horum organorum adventitiorum species intelligebantur et hoc vocabulum cum alio simili, videlicet „attrito“ promiscue usurpabatur, quod a verbo: attero derivatum esse videtur. Saltem has denominationes manifeste cum voce: „morus“, idem significantes, frequenter apud plures scriptores, nominatim etiam apud Arnaldum de Villa nova invenimus, qui de iis affirmat¹⁵⁴⁾: „caro superflua, quae pendet circa anum, dicitur attritus“ quibus verbis illud aperte innuit, quod maximum cum illis exuberantiis prodatur similitudinem, —

§. 17.

Seriori demum tempore vox: „Crista“, inducta esse videtur; nam illam, ut Henslerus¹⁵⁵⁾ monet, in nullo veteri auctore reperimus, nec memini eam prius mihi occurrere, quam apud Bernardum Tomitanum, qui sequentem nobis offert definitionem¹⁵⁶⁾: „sunt etiam fere ejusdem naturae, scilicet acrochordinum, adnatae carunculae, quae non adeo in sublime attolluntur, atque editae sunt, quasque vulgo cristas appellant, pudendis adnatas et ab eisdem pene causis pendentes cum verrucis. Has volunt nonnulli esse Graecorum et Aetii thymos.“ — In universum vero haec denominatio inde a seculo XVII demum in universalem usum venisse videtur, cum eam ab omnibus fere scriptoribus ejus temporis usurpatam videamus, qui adhuc peculiariter condylomatos genera distinguunt. Boerhaave de iis contendit¹⁵⁷⁾: „cristae descriptae ab autoribus his in locis, non sunt nisi verrucae hae conglomeratae, vidi ejusmodi cristas enatas circa has partes, quae abscissae ponderabant ultra uncias, hoc contingit quando nimis protuberant hae partes, et quando saepe dilatatae nimis atteruntur et fungos emittunt, quod imprimis obtinet ad os vaginae.“ — Astruc¹⁵⁸⁾ excrescentias cristas appellat, „si mole grandiores, in fimbrias seu lacinias latas et foliaceas excrescant.“ — Bouru ait¹⁵⁹⁾: Quelque fois leur volume est considerable, et elles sont découpées et feuilletées à-peu près comme des crêtes qui pendent au dessous du bec des poules, et alors elles retiennent le nom de crêtes.“ — Plenck hanc speciem in transcurso tantum memorat. — Henslerus¹⁶⁰⁾ vero scripsit: „erhebt sich der Geschwellsen etwas mehr, und zwar mit einem ausgezackten Rande; so hat dieser gezackte Schwamm in neuern Zeiten den Namen Crista erhalten.“ — Schwediauer autem cum hoc vocabulo no-

tionem paulo alieniorem conjunxisse videtur dicendo ¹⁶¹⁾ „von dem in die Zelhaut rund um den After ergossenen Blute, welches oft mit einer Ausdehnung oder einem Auswuchse der Schleimhaut verbunden ist, und welches man jetzt gewöhnlich crista galli nennt, muß das condylom unterschieden werden.“ — Leune sequentem nobis exhibet definitionem ¹⁶²⁾: „hängen, wie öfters die Auswüchse wirklich zusammen, und machen sie so ein Ganzes aus, so sind sie's die man eigentlich im Lateinischen crytas galli, im Französischen crêtes und im Deutschen Hahnenkämme nennt.“ — Horn tantum dicit ¹⁶³⁾ „weiche zapfenförmige Hervorragungen heißen cristae.“ — Cullerier cristam designat ¹⁶⁴⁾ tanquam „excroissance, dont le bord adhérent est large, le bord libre aminci, et la surface tuberculeuse, ainsi nommée de sa ressemblance avec la crête d'un coq.“ — Alibert ¹⁶⁵⁾ ait: „La syphilide végétante en crête, se compose d'excroissances spongieuses aplaties à un tel point, qu'on les prendroit pour des crêtes de coq“ — et Merat docet ¹⁶⁶⁾ crête de coq est une sorte de poireau à base un peut élargie et à sommet dentelé. —

§. 18.

Nomen *εξοχη* seu *εξοχια*, eminentia, exitura, ut Henslerus docet ¹⁶⁷⁾, probabiliter antiquiori tempore progerminationi cujusvis excrescentiae impositum est. Saltem Paulus ¹⁶⁸⁾ in descriptione condylomatos sine controversia illo hoc sensu utitur. Seriori tempore vero hanc denominationem in usu amplius non reperimus et in universum nulum amplius discrimen in designanda excrescentia quadam nascente et jam evoluta est animadvertendum. —

§. 19.

Jam Celsus de condylomate et haemorrhoidibus tanquam ani vitiis in uno eodemque capite agit, simili modo et successores ejus, nominatim Lucius Apulejus, Cleopatra, Galenus, Theodorus Priscianus et alii has affectiones componebant. Hucusque vero nondum commiscebantur et commutabantur, uti inde ex Arabum periodo moris erat, ubi sub nomine haemorrhoidis seu emorroidis in genere omnia et diversissima quidem mala tam in ano quam in pudendis muliebribus obvia, nominatim etiam ipsae excrescentiae condylomaticae, comprehensae fuisse videntur, quod e sequentibus locis prodire puto: Mesue ¹⁶⁹⁾ enim jam memorat emorroides verrucales, morales et vesicales. —

Haly-Abbas ¹⁷⁰⁾ unam eandemque commendat curandi methodum adversus verrucas et emorroides matricis. — Eben-Sina vero ait ¹⁷¹⁾: „Et emorroides quidem dividuntur per species divisionis famosae in verrucales, et sunt deteriores earum, et in uveas et morales; et verrucales sunt similes verrucis parvis, et uveae sunt latae rotundae, purpurei coloris aut ad purpureitatem declives; et morales sunt molles, sanguineae; et sunt de emorroidibus, emorroides, quae sunt quasi vesicae. Et plurimum quidem generantur emorroides ex melancolia et sanguine melancolico, et parum generantur ex phlegmate, et cum generantur ab eo, generantur quasi ipsae sint vesicae ventrum piscium. Et verrucales propinquiores ad hoc, ut fiant ex pura melancolia, et morales ad sanguinem, et uveae inter istas et illas.“ — Eodem modo Arabum sectatores ad rationem suam systematicam suo exemplo hos morbos commiscunt. — Lanfrancus docet ¹⁷²⁾ de emorroidibus, rhagadibus et fistula in ano: „hae vero venae aliquando aperiuntur, aliquando corroduntur, aliquando apostemantur; si sanguis fuerit grossus phlegmaticus generatur ficus, si fuerit grossus colericus generat moralem et attritam eminentiam, et si fuerit grossus melancolicus generat condylomata.“ — Simon Januensis adeo affirmat ¹⁷³⁾ „sicades sunt fici in ano, quae fiunt ex emorroidibus prominentibus, quando putrescunt.“ — Silva ticus vero perhibet ¹⁷⁴⁾ condyloma graeco idiomate idem indicare quod nomine haemorrhoidis coccae exprimitur, „videlicet tuberositatem ani sparsam sine pede, a qua nil sanguinis emittitur, sed aliquando emanat quaedam humiditas subtilis.“ — Sic autem vel plura argumenta et locos, permutationem harum notionum probantes, in scriptis Valesci de Tharanta, Arnaldi de Villa nova, Guidonis de Cauliaco, Galeatii de Sancta Sophia, Joannis de Concoregio, Alexandri Benedicti, Joannis de Vigo et cet. invenimus, quos hic ulterius afferre abstinco. In universum vero notio interni cujusdam nexus causalis inter haemorrhoides et organa adventicia multipliciter formata in partibus venerandis diu adhuc in ipso adeo medio aevo praevaluisse videtur, donec tandem momenta luis venereae causalia recentiori tempore melius cognoscerentur et fomes hujus affectionis in peculiari quodam veneno deprehenderetur. —

§. 20.

Jam valde mature in cana antiquitate, uti dictum, mos ille valebat, morbos secundum similitudinem cum quibusdam vitae communis rebus denominandi, et ut in universum plurima formationum adventiciarum nomina manifeste e tali fonte

prodierunt, sic sine dubio talis etymologia in vocibus *συκωσις*, *συκη*, *συκαμιννα*, ficus, marisca, forsitan quoad rem nostram antiquissimis, e quibus sine controversia et germanica ejus denominatio, *Feigwarze*, derivanda, facile cognoscitur. Notatu vero dignum est, quod, quamvis nomina modo allata a verbis primitivis *συκη*, ficus, marisca, idem significantibus, originem ducant, eadem tamen haud raro sensu plane diverso usitata videmus. Atque profecto vix intelligi possit talis permutationis notionum ratio et quomodo locum habere potuerit, nisi reputemus, has designationes comparantes quam saepissime ad levem tantum similitudinem electas fuisse et hanc ipsam ob causam, cum simul manca esset affectionum descriptio, per se ipsas omnia maximae confusionis semina protulisse. Nam crebro quivis singulus observator aliud momentum comparationi inserviens mente concipiebat adeoque recte omnino, ex sua videlicet ratione, quibusdam formationibus ejusmodi e levi analogia depromptum nomen imponebat, quod fortasse ab iis qui praecesserunt, rem alio modo considerantibus, sensu valde diverso formis prorsus aliter comparatis attributum est. Ex hac ratione saltem, me iudice, explicari quodammodo potest, cur non semper eadem res sub vocabulis memoratis *συκη*, ficus, marisca et cet. intelligerentur, etsi archetypum, ficus, e quo haec excrescentiarum nomina desumpta erant in ipsa rerum natura idem semper manebat. — Celsus, cui primam exactiorem sycoseos descriptionem acceptam referimus, manifeste ob similitudinem, quae inter granulosa fabricam in superficie quarundam exuberationum et granosam partem ficus internam animadvertitur, hanc denominationem elegisse videtur; descriptio ejus ita se habet¹⁷⁵⁾: „est ulcus, quod a fici similitudine *συκωσις* a Graecis nominatur, quia caro in eo excrescit: et id quidem generale est. Sub eo vero duae species sunt: altera ulcus durum et rotundum est; altera, humidum et inaequale. Ex duro exiguum quiddam et glutinosum exit: ex humido plus, et mali odoris. Fit utrumque in iis partibus, quae pilis conteguntur: sed id quod callosum et rotundum est, maxime in barba, id vero, quod humidum, praecipue in capillo.“ — Proximi ejus successores contra forsitan hanc designationem propter formam fici similem plurimum exuberationum usurpabant et in universum externam magis in hac comparatione formam in animo habebant; saltem in Juvenalis satyris hoc loco¹⁷⁶⁾: „sed podice laevi caeduntur tumidae, medico ridente, mariscae,“ hunc mutatum rem animo sibi effingendi modum nutu quodam indicatum putaverim,

quem apud Aëtium et Actuarium aperte pronuntiatum videmus, cum prior dicat¹⁷⁷⁾ „Thymorum quidem pusilli sunt, et a medicis eminentiae vocantur; quidam magni, ac proprie Thymi appellantur; quidam majores, quos sycoses vocant;“ — et posterior contendat¹⁷⁸⁾: „Thymos, qui ita per translationem a thymorum corymbis appellantur, quique *συκη* et *συκαμιννα* etiam Graecis, et Latinis fici nominantur.“ — Attamen non generaliter a priori notione recessum esse videtur; Oribasius enim docet¹⁷⁹⁾: „Ficos appellant germinia quaedam ad modum ulcerum rotunda, subdura, rubentia, quae dolor etiam comitatur; oriuntur plerumque in capite; nascuntur tamen etiam in reliquis corporis partibus;“ — et Paulus eos appellat¹⁸⁰⁾ „eruptiones ulcerosas rotundas, subduras, rubicundas“ — Arabibus eorumque sectatoribus haec antiquiora nomina ubique desunt. Petrus duntaxat Hispanus tandem saeculo XIII remedium quoddam memorat ad ficos et atricos¹⁸¹⁾. — In fine saeculi XIV vero haec nomina rursus magis fiunt usitata et nunc jam multo magis definite atque perspicue hanc ex comparatione provenientem notionum diversitatem prodeuntem videmus. — Theodoricus enim de fici¹⁸²⁾: „nascuntur, inquit, in ano, et sunt quaedam carunculae superfluae“ — Guilielmus de Saliceto docet¹⁸³⁾ de fici et condylomatibus in ano et vulva, „aegritudines hae fiunt ex materia grossa melaucholica, quae ad illa loca descendit, et vertitur quandoque in carnositatem quandam; habent pedem quandam subtilem et pyramidem latam, in modum ficus, et non emittunt sanguinem, neque humiditatem“ — Lanfrancus porro scribit¹⁸⁴⁾: ficus cognoscuntur quando excrescentia est sine colore, et si colorem habet est cineritius seu pallidus, et est valde mollis, et habet pedem subtilem sicut est pediculus ficus. Et aliquando emittit quandam sub-albidam superfluitatem“ — Contra Arnaldus de Villa nova affirmat¹⁸⁵⁾: caro superflua, quae pendet circa anum, dicitur attritus, caro vero nascens circa foramen ani superflua inter duas nates, habens granula, quasi ficus, nominatur ficus; ex quibus sanies quandoque procedit, quae quandoque ex frigidis, quandoque ex calidis generatur humoribus.“ — Atque tam Simon Januensis¹⁸⁶⁾, quam Silvaticus¹⁸⁷⁾ ajunt: ficus vocantur duntaxat ulcerosae, habentes in se grana, sicut grana ficuum, quae dicuntur graece *σίκας*.“ Simili modo nomen ficus nunc hoc nunc illo sensu apud Guidonem de Cauliaco, Valescum de Tharanta, Joannem de Concorigio et cet. adhibetur. Vocem mariscae vero, quae probabiliter in plebe usurpata videtur, ut et nomen sycoseos fere non amplius usitatum videmus. — Tempore tamen, quo lues venerea in vulgus

notior fiebat, et nomen ficus disparuisse probabile est, cum solummodo Joannes de Vigo ficum haemorrhoides tractando adhuc memoret, et serius demum Caspar Torella, Antonius Fracantianus, Bernardus Tomitanus et cet. ejus in describenda lue mentionem faciant. — Postea vero, ut jam saepius monitum est, nomina specialia ad designandas varias excrescentiarum cutaneorum formas semper magis obsolescebant ideoque revera notiones hae et denominationes speciales apud seriores auctores nobis occurrunt, qui exempla veterum secuti, plura quoad formationes condylomaticas genera statuunt et quod ficum et mariscam attinet, sequentes fere definitiones proferunt. — Astruc enim docet¹⁸⁸⁾: „Adnascuntur ano excrescentiae aliae densiores, sphaericae, globosae, capitatae, granosae, tenui pediculo cuti adhaerentes, quae si mole minores sint, thymi, fraga vel mora; si majores fici vel mariscae dici solent ex similitudine. Modo molles, pulposae, laeves sunt; modo vero durae, asperae skirrhodes. Ex se inflammationis quidem expertes sunt, indolentes, cuti concolores; sed si vitio sanguinis, distractione, contusione, usu acrioris topici inflammantur, vel in abscessum abeunt, si molles sint, unde non raro ani fistulae; vel si durae fuerint citra suppurationem calent, dolent, lancinant, uno verbo carcinomatodes fiunt.“ — Bouru ait¹⁸⁹⁾: „selon leur volume et leur forme on les appelle thymy, où fies si elles ont la figure d'une figue.“ — Itidem propemodum Plenck definit. — Henslerus vero scribit¹⁹⁰⁾: „ist der Schwamm noch mehr als die Crista erhaben, ründlicher von Gestalt, oben breiter, unten viel oder wenig schmaler, fast wie eine Birne, von fahler oder brauner Farbe: so ist's der Felschwamm, ficus, marisca, der viel Ähnlichkeit mit dieser Frucht hat, und schon im hohen Alterhume unter dem Namen *συκη* bekannt war.“ — Fritze¹⁹¹⁾ vocem ficus et nomen mariscae juxta multa alia nomina in unam seriem collocat et breviter, hae sunt, inquit, denominationes, quae figuram excrescentiarum designant; sub mariscae igitur aliam formam, quam sub voce ficus intellexisse videtur, sed quanam illa sit, haud avert. — Schwediauer vero notiones de hac affectione vel magis ambiguas sibi finxisse putaverim; nam¹⁹²⁾ vocem mariscae idem significare quod nomine cristae galli exprimitur statuit, et hoc modo eam a fici seu *sycomatos* voce disjungit, quae ex ejus sententia excrescentiis duntaxat verrucosis sit tribuenda. — Leune¹⁹³⁾ perhibet: si hae excrescentiae humidae, vel saltem spongiosae, porro valde crassae et universim non mediocriter sunt magnitudinis, ficus, mariscae,

sycoses, sycomata appellantur, sive singulae adsint, sive plures cohaereant. — Horn, Walch, Bernstein, Louvrier, Richter, Wendt et alii, his nominibus non tanquam peculiaribus utuntur, sed tantummodo monent, hisdem excrescentias secundum diversam earum formam et magnitudinem designari quidem solere. — Cullerier vero docet¹⁹⁴⁾: fic, s. m. ficus, excroissance vénérienne, ainsi nommée, parce qu'elle ressemble aux figues lors qu'elles ne présentent encore qu'un tubercule. On les distingue en ceux qui ont un pedicule, et en ceux qui ont une base large, en ceux qui sont tendres, et en ceux qui sont durs et rugueux, en ceux qui sont blancs et flasques, et en ceux qui sont vivaces.“ — Alibert affirmat¹⁹⁵⁾: „nous avons fréquemment observé des tumeurs qui ressembloient à des figues ouvertes; les plus considérables avoient leurs bords découpés et frangés, assez analogues aux appendices auriculaires du coeur. Parmi ces excroissances les unes avoient leur base dérigée en dehors, tandis que les autres y présentoient leur sommet. Plusieurs enfin de forme conique, ressembloient à des pyramides couchées sur le côté.“ — Batemann¹⁹⁶⁾ autem, qui sycosin, plane ad Celsi sententiam, tanquam inflammatos nec valde duos nodulos, apud homines adultos in parte faciei pilosa, atque in capite capillato provenientes et communiter, symplegmatum modo, maculis irregularibus apparentes describit, et hanc denominationem a granulosa et eminenti superficie, a sequenti suppuratione et a similitudine cum fici carne derivat, ex hac exuberationum forma plane peculiare et disjunctum genus effingere velle videtur, cum eam prorsus solitariam et ab omnibus similibus excrescentiis adventiciis disjunctam afferat ac pro affectione quadam cum acne cognata habeat. Imo Hanemann in nota quadam¹⁹⁷⁾ ad hunc Batemanni locum per citata probare conatur, antiquiores Graecos et Romanos siue controversia aliud quid, quam eorum successores, sub voce *συκωδεις* intellexisse eademque certe morbum, a formatione condylomatium natura sua diversum, designasse. His vero Batemanni et Hanemann sententiis interim, uti spero, loci, supra ex antiquissimis artis nostrae doctoribus allati, nimis perspicue oppositi erunt, quam ut ulteriori harum sententiarum refutatione opus sit, praesertim cum Hensleri auctoritas plurimum valeat mihi faveat, qui aperte pronuntiat¹⁹⁸⁾, antiquissimis temporibus omnia haec multiplicia mala sub denominatione *συκωδεις* comprehensa fuisse. —

§. 21.

Non quidem facile exploratu, qualem proprie cum nominibus *μυρμηκία* et formica veteres notionem specialem coniuuauerint. Henslerus¹⁹⁹⁾ quidem asserit, sub iisdem verrucam cum lata basi intellectam fuisse. Sed quamvis negari non possit, argumenta huius sententiae in scriptis Celsi, Galeni, Marcelli Empirici, Aëtii, Pauli, Actuarii et ceteris multipliciter reperiri, quaeritur tamen num hae excrescentiae papillares pro verruca vulgari, ut nunc temporis eam novimus, sit habenda? Posterior enim, uti notum est, semper ceu nodulus subdurus nec dolens, siccus, parvus, colorem cutis naturalem referens apparet; contra Celsus²⁰⁰⁾ docet: *μυρμηκία* autem vocantur humiliora thymio durioraque, quae radices altius exigunt, maioremque dolorem movent, infra lata, supra autem tenuia, minus sanguinis mittunt: magnitudine vix unquam lupini modum excedunt, nascuntur ea quoque aut in palmis aut in inferioribus partibus pedum; — atque huic descriptioni haec verba praenuntiat: „sunt vero quaedam verrucis similia; quorum diversa nomina ut vitia sunt.“ — Galenus similem habet descriptionem, addit tamen²⁰¹⁾: „cutem totiusque corporis partes exagitant acrochordines, thymi, myrmeciae et ceterae.“ — et medicamina ad formicarias verrucas affert²⁰²⁾. — Aëtius vero²⁰³⁾: „formica, inquit, tumens et callosa eminentia est, colore nigricans, basi lata et in cute sessilis, in excisione dolores adferens, morsiunculis formicae animalis simillimos, a quo etiam nomen accepit. Reddit et haec, dum abscinditur, longe maiorem sanguinis quantitatem, quam suae parvitati congruat.“ — Manifesto autem his veterum autorum locis, quibus loci citati Pauli et Actuarii similes sunt, nonnulla continentur, quae aberrationem harum exuberationum a verruca vulgari innuere videntur. Cur enim et quam aliam ob causam Celsus dixisset: „sunt quaedam verrucis similia,“ — et Galenus voce formicariae verrucae usus fuisset, si sub his denominationibus veram illam et vulgarem verrucam intellexissent? Atque quomodo signa doloris, sanguinis profluentis et coloris fuscii ac sub-nigri imaginis, quam de verrucis in universum animo nobis informamus erunt accommodanda? Ex his igitur definitionibus, me iudice, vix aliud quid certi colligi potest, nisi quod sub his nominibus a Graecis et Romanis certae quaedam verrucis cum quoad formam, tum quoad alia momenta similes exuberationum formationes organi cutanei externi fuerint comprehensae. Ideo etiam haec designatio, tanquam ab excrescen-

tiis condylomaticis prorsus aliena nequaquam hoc loco est praetereunda ac rejicienda, praesertim cum partim verrucae, secundum omnem experientiam, argumentum nostrum propius attingant et nexu quodam socientur, partim vocabulum formicae apud Arabes, quibus peculiariter est proprium sine controversia sensu multo latiori adhibetur. Avicenna enim, cum cuius sententiis descriptiones apud Mesuen²⁰⁴⁾, Alsaharavium²⁰⁵⁾ et reliquos Orientales fere concinunt, de formica ait²⁰⁶⁾: „est pustula aut pustulae, quae egrediuntur et faciunt accedere apostema parvum, et ambulant, et fortasse ulcerant, et fortasse resolvuntur.“ — Et color quidem formicae ad citrinitatem est declivis, et est inflammata cum substantia verrucali et rotunda, et secundum plurimum habet radicem latam, nisi quaedam species ejus, quae nominatur acruorod, quae habet radicem subtilem, quasi sit pendens. Et sentitur in omni formica sicut punctura formicae, et ad summum omne apostema cutaneum ambulativum, quod profunditatem non habet, est formica. Verum alia est miliaris et alia corrosiva.“ — Quodsi, hanc formicae definitionem legendo, recordamur, Arabes ab iis qui praecesserunt nomen et notionem rei desumpsisse, vix fugere nos potest, et illos his in descriptionibus manifeste excrescentias verrucis similes significasse, quibus vero, ex eorum sententia plures species sunt adnumerandae, quia denominationes designantes hic secundum phaenomena elegisse videntur, quae tanquam symptomata concomitantia pluribus affectionis cutaneae formis propria sunt: videlicet secundum Erythema et serpentem ulteriorem exanthematis ab uno loco ad alium propagationem. Sic vero accepta, notio ac denominatio serior formicae certe etiam formationes condylomaticas complectitur, quod, ut credo, sufficienter elucebit, si quis descriptiones allatas Arabum cum sequenti morbi nostri diagnosi comparare haud detrectat. — Nam recentiores Latini ac Graeci fere omnes et singuli Arabum sententias de formica constanter secuti sunt, imo plerumque translationes ad verbum expressas harum descriptionum Mesues, Avicennae et Alsaharavii in scriptis Constantini Africani, Bruni, Theodorici, Lanfranci, Simonis Januensis, Bernardi Gordoni, Silvatici, Joannis de Gadesden, Valesci de Tharanta, Leonardi Bertapagliae et ceteris invenimus, e quorum numero forsitan solus Guido de Cauliaco est excipiendus, qui dicit²⁰⁷⁾: „Formica est pustula, vel pustulae malae cholericae sine latitudine, cum inflammatione et pruritu ambulantes in cute, cum ulceratione, corro-

sione et virulentia. Et breviter, formica nil aliud est quam herpes malus, ejusdem enim generis sunt; cujus duae sunt species, una est levioris motus, quia de magis acri et subtili cholera; alia tardioris, quia de grossiori cholera. Et dicitur miliare, et tantum potest ingrossari materia, quod videntur esse pustulae ficales et borhorales, quia ad modum ficus et bothores sunt apparentes. Signa, formica est tardioris resolutionis quam herpes; formica non habet escharam, licet possit habere putredinem et virulentiam. In omni formica sentitur quasi punctura formicae. Verruca in nascendo assimilatur formicae, non tamen in materia, sed post efficitur clavalis. — In prima luis venereae periodo autem nomen formicae frequenter quidem adhuc usitatum videmus, ac nominatim plures exanthematis syphilitici formas cum hac affectione comparatas; interim propriae descriptiones desunt et communiter ad locum antea citatum Avicennae relegamur, si imaginem hujus tunc temporis praevaleantis in lue venerea symptomatis illius in aevi operibus quaerimus. Postea tandem nomina formicae et myrmeciae semper magis oblivioni traduntur et in transcurso tantummodo hic illic a singulis autoribus ea memorata reperimus. Sic e. g. Amatus Lusitanus adhuc semel de myrmecia loquitur, et Schwedeaner²⁰⁸) eam opinionem proponit, quod prius excrescentiae verrucosae nominibus thymi, ficus, porri, myrmeciae sint insignitae; contra vero Leune²⁰⁹) myrmecias cum fraga et moro in unam classem rejicit, ac tam Richter²¹⁰) quam Wendi²¹¹) illas tanquam genus quoddam condylomatos vel mariscacae considerant. —

§. 22.

Nomen Mori ab Aëtio originem duxisse videtur, cum hic de thymo affirmet²¹²): „Vel aliis locis, vel in ipso pudendo, vel in ore uteri, vel in collo generatur, estque aspera quaedam eminentia miliacea, thymi corymbo similis, quibusdam mitis eveniens, quibusdam maleficus, ruber et cruentus, praecipue post concubitum aut deambulationes, atque is moro praemature assimilatur.“ — In universum vero haec designatio antiquiori tempore profecto parum usitata fuit, nam apud Mesuen demum eam rursus legimus, qui sequentem nobis exhibet definitionem²¹³): „Morum est apostema molle ex carne addita, accidens in carne rara, et ut plurimum in ea, quae in ano, vulva et in capite virgae. Et quandoque est effundens humiditatem rubeam ad modum aquosi, et quandoque est saluum, quandoque est malignum et dolorosum.“ — Avicenna illud penitus eodem modo describit et Lanfrancus

in loco antea §. 16. citato, ut etiam Leonardus Bertapaglia²¹⁴) in universum paulum tantum ab his recedunt, cum posterior duntaxat subcandidam, subrubram et subnigram harum excrescentiarum speciem distinguat, quarum colorem humorum diversitatem sequi contendit. — Medio aevo hoc nomen plane obsoletum invenitur, singuli tantum, e. g. Marcus Aurelius Severinus, ac pauci illud quasi in transcurso adhuc afferunt; contra vero recentioribus temporibus denuo frequenter adhibetur. Astruc et Ellerius hanc vocem norunt et prior ait²¹⁵): adnascuntur ano excrescentiae aliae densiores, sphaericae, globosae, capitatae, granosae, tenui pediculo cui adhaerentes, quae si mole minores sunt thymi, fraga, vel mora dici solent ex similitudine. — In universum vero inde ab hoc tempore multa similia, eademque ratione ex analogia cum baccis deprompta nomina in usum veniunt, ita ut jam Henslerus²¹⁶) perhibeat: „Eben so vielfach wie die Schwämme sind auch die Beerschwämme, welche die Gestalt einer Traube oder Beere haben. Sie sind ründlich, zu Zeiten glatt, weiche; meist aber auf ihrer Oberfläche in Körnern abgesetzt, und heißen dann, wenn sie schwärzlich sind Schwarzebeeren, mora, atrici, oder verwahrloßt attriti; wenn sie aber röthlich sind Rothbeeren, fructus rubi, fraga, strawberry.“ — Cullerier, quem Alibert et Merat secuti sunt sequenti modo hanc formationum adventiciarum classem designat²¹⁷): „Les végétations grosses, arrondies et tuberculées sont des framboises ou mûres, suivant la couleur; avec des inégalités moins marquées sont des fraises; plus petites et à surface lisse sont des grossilles.“ —

§. 23.

Nomen Porri apud antiquiores graccos et romanos auctores non reperimus; apud Arabes demum ab Isaaco adhibebatur, qui illo, ut videtur, eodem sensu quam voce verrucacae et formicae utitur, sine exactiori tamen formae harum exuberationum designatione. Constantinus Africanus et Theodoricus iidem hanc denominationem obiter tantum memorant; Silvaticus vero²¹⁸) ait: „Verruca dicitur quaedam durities, habens in se grana, sicut grana ficus; et habet tres species; nam aut est ejusdem grossitici in capite ac in pede, et dicitur verruca, item porrus, vel in pede subtilis et in capite grossa, et dicitur clavus, et acrocardines sunt species ejus.“ — In universum vero haec designatio parum accepta et usitata fuit, donec inde ex luis venereae ulteriori propagatione inter medicos magis in usum venit. Videlicet ut Astruc²¹⁹) testatur, Petrus May-

nardus in tractanda syphilide primus hanc denominationem adhibet, describendo illud exanthema dicens²²⁰): „nonnullos vidi habentes has pustulas induratas, ut sunt verrucae, clavi et porri.“ — Simili modo et plures Maynardi aequales et successores ejus mentionem faciunt; verum enim vero ab omnibus his autoribus revera cum hac denominatione minime definitam rei nostrae definitionem accepimus, haec demum, uti credo, a Gabrielo Fallopio sequenti loco nobis offertur²²¹): „Ultimo, inquit, sanatur caries in pudendo, et solet semper loco cicatricis subcrescere quaedam verruca, veluti caruncula, seu porrus in manibus natus, et ideo porri dicuntur, porrifimi, vel porrifichi; hujusmodi carunculae subcrescentes in pudendo, thymi ab Aëtio dicuntur, hac ratione, quia habent similitudinem cum capitibus thymi.“ — Serius saepe porrum cum condylomate et crista in unam classem videmus transferri, nominatim apud Astruc, Ellerum et Bouru, quorum tamen prior contendit²²²): „figura variant, sicut et situ, si oblongae, exiles et teretes sint, porri dicuntur.“ — Henslerus contra nomen verrucae et porri cum voce formicae et acrochordinis pro idem significante habet, subjungit tamen²²³): probabiliter verrucas cum pediculo porros et acrochordines fuisse appellatas. — Schwediauer²²⁴) universali excrescentiarum verrucosarum notione porrum, myrmeciam, verrucam, ficum et thymum complectitur. Horn vero sequentem profert definitionem²²⁵): „Die sogenannten Warzen, condylomata, verrucae, porri, sind topische Verhärtungen der Haut, die etwas erhaben sind. Ihre Oberfläche ist rauh und uneben, bald schmerzhaft, bald trocken und hart, bald weich, bald unschmerzhaft. Einige sondern eine stinkende Sauche ab.“ — Leunc porrum cum myrmecia comparat. — Cullerier vero sub hac denominatione acrochordinos comprehendisse videtur uti a Celso sunt descripti, dicendo²²⁶): „s'il se forme un petit corps a-peu près arrondi, d'un blanc terne, entre le derme et l'épiderme, c'est un poireau.“ — Alibert docet²²⁷): „dans la syphilide végétante en porreaux, le gland se trouve recouvert de petites élévations dures, rénitantes, grêles et filiformes, comme les racines des porreaux.“ — Merat contra porrum tanquam genus quoddam, cui ficum, condyloma, cristam, fragum, morum et cet. annumerat, considerare jubet. — Richter et Wendt denique porros inter condylomata referunt. —

§. 24.

Henslerus, quoad vocem thymus, θυμω, sequentem nobis exhibet explanationem²²⁸): „Auf der Schwämme

äußersten Oberfläche birzt oft die spröde Haut, und das giebt den Beerschwämmen ein rauhes etwas haariges Ansehen. Dies Ansehen hat einige Aehnlichkeit mit dem nicht ganz ausgewickelten Quirl der Quendelarten, und davon haben sie einen ihrer, wo nicht ältesten, doch gemeinsten Namen bekommen (thymus). Wenigstens heißen sie bei den neuern Griechen und einem Theile der Arabisten so; denn in den ältern Zeiten scheinen die θυμω eine Warzenart gewesen zu seyn.“ — Quanquam vero autoritas meritissimi antiquitatis investigatoris certe plurimi est facienda et quanquam in universoni sententiis ejus dubia opponere mihi non tribuam; fatendum tamen mihi est, me revera non posse perspicere, unde Henslerohaec persuasio venerit, quod antiquiores scriptores cum voce θυμω seu θυμω, ejusmodi excrescentias designaverint, quas hodie verrucas appellare solemus et quod et hoc cum nomine diversas diversis temporibus notiones conjunxerint. Celsus, apud quem primum has denominationes invenimus, dicit quidem²²⁹): „at θυμω nominatur, quod super corpus quasi verrucula eminet, ad cutem tenue, supra latius, subdum et in summo perasperum: idque summum colorem floris thymi repraesentat, unde ei nomen est; ibique facile finditur et cruentatur, nonnunquam aliquantum sanguinis fundit; fereque circa magnitudinem fabae aegyptiae est, raro majus, interdum perexiguum. Modo autem unum, modo plura nascuntur, vel in palmis, vel in inferioribus pedum partibus; pessima tamen in obscoenis, maximeque ibi sanguinem fundunt.“ — Interca si hac descriptione imago exuberationum verrucosarum continetur, quod equidem libenter concesserim: profecto tamen vix negari poterit, hanc descriptionem aequali ratione et ad rem nostram posse referri; nam excrescentias condylomaticas et in manibus ac pedibus occurrere posse, experientia nimis frequenter jam probavit et omnes reliquae proprietates characteristicae, hic allatae, manifesto ad utraque formationum adventiciarum genera simul pertinent. — Magis vero quam Celsi locus sequentes definitiones Galeni et Oribasii, uti credo, probant, illo tempore minime quidem exuberationum formationibus mere verrucosis hoc nomen impositum fuisse; secundum priorem enim²³⁰) thymus est: „asperae carnis exuberatio, quae similis circa genitale ac sedem oritur, cutemque totius corporis exagitat.“ — et posterior scripsit²³¹): „thymus est ulcus aspera et squalida carne excrescens. Fit autem in ano et pudendo, ac partim quidem facilis est et sponte sua decidit, partim vero deterior est, et dolorem affert, et quidam praeterea ex iis curationem non admittunt.“ — In utrisque autem autoribus caro aspera, qua voce utuntur, diversitatem non levis momenti harum exuberationum a verruca vulgari innuit, cujus textus callosus

nunquam certe ad comparationem cum carne exuberante impellere potuisset. Denique vero et ex scriptis Aëtii, quibus plura citata, ex antiquioribus graecis scriptoribus, nunc deperditis, conservata invenimus, sine controversia clucet, jam in cana antiquitate sub nomine thymi unam vel plures excrescentiarum condylomaticarum species comprehensas fuisse. Ille enim, qui eos qui eum praecesserant bene norat, crebro diligenter in rem suam converterat eosque plurimum sequitur, ait²³²): „thymi nomen a corymborum montanae herbae similitudine transumptum est; qui enim in corpore thymi enascuntur, turgidae quaedam excrescentiae sunt, asperae, subrubrae, oblongae, praeter naturam auctae, in excisione longe plus emittentes sanguinis, quam magnitudini suae requiratur. Frequens est hic morbus circa sedem, pudenda et femora, invadit tamen quandocumque et faciem. Thymorum quidam pusilli sunt et a medicis eminentiae vocantur; quidam magni, ac proprie thymi appellantur; quidam majores, quos sycoses vocant. Eorum alii mites, alii feri; mites exiguae carnes sunt, inaequales, eminentiis sensum latentibus scabrae, colore candidae aut subrubrae, dolore carentes; feri autem duriores, scabriorae, amplioresque sunt, feculenti, colore lividi, dolorem, punctionemque inferentes, manuum praecipue attractu et medicamentorum applicatione. At reliqui quidem curatu faciles, feri vero insanabiles; qui tamen etiam interdum curantur, non excisi a radice, quemadmodum cetera solent, sed amputatione totius membri in quo fuerint.“ — Simili modi etiam Paulus²³³) thymum semper carnosam eminentiam denominat et Actuarius, uti jam antea §. 20. animadvertimus, affirmat, a Graecis adeo et Romanis nomina ficus, *φυκς* et thymi ad unam eandemque rem designandam promiscue adhibita fuisse. Ex omnibus vero his scriptoribus, quibus ingenium ac notiones et hominum tunc temporis et prioribus periodis viventium multo magis nota esse debuerunt quam saeculis posterioribus, ex mea sententia nihil depropi posse videtur, quod Hensleri supra allatam opinionem confirmet, nisi forte huic sententiae favere velimus, quia Celsus et Galenus, thymus, inquit, est genus verrucae. Quatenus tamen thymi descriptionibus verrucas tantummodo designatas credamus, equidem prorsus non intelligo, praesertim cum apud Celsum duntaxat investigare nobis licet, quid tum temporis ad verrucarum genus referebatur ut persuadeamur, vocem verrucae primis temporibus probabiliter sensu non multo distinctiori quam designationes generales: *εξοχαι*, eminentia, excrescentia, adhibitam fuisse, nequaquam igitur copiam nobis datam esse, recentiori tempore formationes adventicias organi cutanei pro excrescen-

tiis mere verrucosis habendi, quae ab antiquis in verrucarum genus receptae inveniuntur. — Neglectis vero etiam his rationibus, Hensleri sententiae, quod antiquiorem vocis thymi definitionem, contrariis, mihi quidem videtur, secundam ejus asserti partem, quod videlicet serius Arabistarum tempore thymos in universum cum excrescentiis fungosis, definite ad unam classem relatos fuisse, non omnino veram historiaeque consentaneam esse; nam partim hoc nomen inde ab Arabum tempore generatim multo rarius adhibitum videmus, partim etiam in descriptionibus ab Albucase²³⁴), Simone Januensi²³⁵) et Silvatico²³⁶), quorum in scriptis praecipue haec nomina occurrunt, exhibitis, neque exactionem harum exuberationum earumque proprietatum definitionem, neque aliam opinionem invenimus, quam quod thymus ad classem verrucarum sit referendus. Serius tandem nomen thymi, ut plurimae designationes supra memoratae, magis magisque semper in oblivionem adducitur; autoribus primae aevi venerationis periodi plerumque ignotum est; Gabriel tantum Fallopius in loco, quo de porro agit, a nobis allato, ejus mentionem injicit et Bernardus Tomitanus obiter tantum hanc denominationem affert, cum de carunculis, quas cristas appellant, loquitur. Simili modo et postea, cum jam diversae luxuriationum formae per syphilidem notiores fierent, non quidem frequentius usitatum videtur; nam hic illic duntaxat apud unum alterumque veterem scriptorem occurrit; sic e. g. Amatus Lusitanus affirmat²³⁷): „at thymion vel thymon Celso et universae Graeciae verrucula est, eo modo eminens quo acrochordon, videlicet supra lata, sed subdura, peraspera, colorem floris thymi repraesentans, unde ei nomen inditum est: ima vero parte ad cutem tenuis; quod genus verrucae Avicenna tersetum appellat.“ — In universum vero ex eo inde tempore raro notio satis distincta cum hac denominatione conjungi solet. Severinus²³⁸) e. g. thymum, ficum et verrucam ad unam classem redigit. Astruc²³⁹) thymum, morum et fragam in unam cum marisca et ficu seriem collocat, nec tamen singulas has affectiones notis distinctivis separat; Bouru²⁴⁰) breviter tantum dicit: „selon leur volume et leur forme, on les appelle thym, si elles ressemblent à la tête du vrai thym de candie.“ — Plenck²⁴¹) thymi nomen condylomatibus a botrytide cognominatis (den Blumentohls-Feigwarzen) imponere jubet. — Schwediauer denique descriptionem quidem hujus formae, a Celso depromptam, exhibet, subjungit autem²⁴²); appellantur quoque ficus seu *φυκματα* a voce graeca. Alibert, Cullerier

et Merat sine subtiliori classis definitione eos excrescentiae seu vegetationi, gallice „framboisie“ denominatae adnumerant: — Richter et Wendt denique thymos condylomatibus adiungunt neque ulterius eos distinguunt, si exceperis quod posterior de thymo²⁴³) dicit, facile eum sanguinem emittere et in superficie valde esse sulcatum. —

§. 25.

Apud veteres vocem verrucae sensu quodam admodum generali acceptam esse et omnino, uti jam antea monitum est, nihil amplius quam parvam cutis excrescentiam seu tuberculum in corporis superficie designasse, jam ex eo liquet, quod nullibi revera apud veteres autores propria quaedam harum excrescentiarum definitio et descriptio deprehenditur, quibus certe opus erat, si per mutuum consensum peculiari cuidam harum exuberationum generi hoc nomen imponere placuisset. Vel magis perspicue id intelligitur, cum videamus, acrochordinem, thymum, myrmeciam, et fornicam, porrum, clavum et cet. a Celso, Galeno, Aëtio, Paulo, Actuario, Isaaco eorumque aequalibus omnibus et singulis tanquam verrucae species considerari, atque etiam simili modo superiores Arabes eorumque sectatores diversissimas harum exuberationum formas hoc nomine insignire. Si igitur distinctam cum hac designatione notionem conjungere cupimus, talis quidem seriori tempore tantummodo quaeri potest, ubi jam commotos se senserunt, certas quasdam excrescentiarum cutinearum classes a se invicem distinguere et pro generibus disjunctis habere. — Sed in ipsa hac seriori periodo, quae post eversum systema orientale locale demum incipiebat, uti et recentissimo tempore, in universum nomen verrucae frequenter adhuc sensu admodum generali, nominatim a Boerhaavio, Huntero, Bell, Fritze et cet. accipitur et a reliquis autoribus, qui notionem strictiorem huic denominationi supponunt, tam leviter, tam extremis, ut dicitur, digitis attingitur, ut hoc loco, praesertim cum res ipsa satis nota sit et qua notio disjuncta ad hujus dissertationis consilium non pertineat, specialiores de verruca sententias commode silentio praeterire et mox ad peculiare laboris mei momentum me possim convertere. — Etenim praecipuas condylomatos descriptiones, recentiori tempore exhibitas, breviter hic tradere tentabo, antequam illud ex propria sententia describere audeam. —

§. 26.

Joannes Astruc de porris, verrucis et condylomatibus genitalium²⁴⁴) agens, dicit: „In viro in toto pene germinant, sed potissimum in praeputio et in balano, ad coronam aut juxta fraenum: in foeminis vero, in tota vulva, sed praesertim in pudendi labiis, in clitoride, clitoridis praeputio et nymphis, seu pterygiis: ad ani ambitum efflorescunt in iis praesertim, qui muliebria patiendo contaminantur: demum in nutricibus, quae lactando morbum concepere, mammarum papillas, vel papillarum basin obsident. — Figura variant, sicut et situ: si oblongae, exiles et teretes sint, porridicuntur; verrucae si teretes quidem, sed breviores planioresque; condylomata, si complanatiores sint, et in oblongam aream extensae; demum cristae, si mole grandiores, in fimbrias seu lacinias latas et foliaceas excrescunt. Modo sponte decidunt exarescendo, sed superstitie basi, ex qua repullulant; modo permanent, sed flaccidae, molles et sensu fere orbae; modo durae, siccuae, rigentes et quasi corneae, sensu carent et vere callosae sunt; modo vero dolent, ichoris quidpiam ex summo apice eructant, et naturam carcinomatodeni aemulantur.“ — Praeter has formationes adventicias, quas omnes excrescentias verrucosas denominat, Astruc²⁴⁵) etiam cristas, mora, ficus, mariscas et cet. affert, quarum extuberationum descriptiones jam supra breviter sunt adductae. —

Edmundus Claudius Bouru in libro quodam, qui sine auctoris nomine a. 1770 in publicum prodit, sequentem hujus affectionis profert expositionem²⁴⁶): „Quelque fois l'effet des miasmes véroliques déposés sur une partie, est d'y causer d'excroissances contre nature de différentes espèces. Lorsque ces excroissances sont languettes, cylindriques et menues, on les appelle porreaux. Lorsqu'elles sont plus grosses, moins allongées, posées sur une base plus large que leur corps, on leur donne le nom de verrues. Si elles sont plus applaties, plus étendues, qu'elles aient une forme irrégulière, que leur substance soit un peu plus molle, on les nomme condylomes. Quelque fois leur volume est si considérable, et elles sont décomposées et feuilletées à-peu près comme des crêtes, qui pendent au dessous du bec des poules et d'autres volatiles, et alors elles retiennent le nom de crêtes. — Les porreaux, verrues, condylomes, et crêtes se rencontrent autour de la couronne du gland, à la face interne du prépuce, sur le frein, au clitoris, aux nymphes, à l'orifice du vagin, autour du mamelon etc.“ —

Joannes André rem nostram sequenti modo designat²⁴⁷): „verrucae et condylomata excrescentiae sunt venereae, quae plerumque circa anum apparent, utraque quidem ejusdem naturae. Verrucae parum super cutem sanam seu superficiem eminent, cui adhaerent, condylomata vero id ipsum tantopere faciunt, ut dependant.“ —

Josephus Jacobus Plenck in libro suo de morbis cutaneis²⁴⁸) verrucas, cornua cutanea, hystriiciasin, condylomata et lepram orientalem univere excrescentiarum cutaneorum classi adnumerat et de condylomatibus ait: „sunt molles verrucae, quae in viris et foeminis circa anum et membra genitalia prodeunt.“ Ceterum adhuc plura eorundem genera distinguunt, quae tamen haud multo definitius designantur. —

Dr. Philippus Gabriel Henslerus in opere suo, verrucas proprie sic dictas ab excrescentiis spongiosis disjungit et de posterioribus docet²⁴⁹): „si cum exigua saepe, interdum tamen et majori eminentia cutem forma irregulari occupant: depressam constituunt spongiam cutaneam (den platsten Hautschwamm), condyloma proprie dictum, quod coloris est subrubri vel fusci et optime quidem a Saliceto descriptum est.“ —

Dr. J. Fritze scripsit²⁵⁰): „condylomata appellantur magnae illae verrucae, quae superne planae et pediculo quodam instructae sunt: verrucae nominantur minores ac rotundae; porri tenuissimae, figura oblonga. Communiter siccae sunt et sine sensu, interdum vero etiam molles, dolentes et in apice purulento quodam latice humidae. Istud pus localiter inficere valet, quae proprietates morbis tantummodo venereis idiopathiis attribuenda est. Cristae, fici, mariscae, thymi, fraga, mora et cet. nomina sunt figuram excrescentiarum designantia.“ —

Benj. Bell²⁵¹) excrescentias condylomaticas seu condylomata sequentibus describit verbis: „in partibus circa anum sitis excrescentiae durae oriri solent, quae condylomata, fici, cristae et cet. nuncupantur. Differentia vero, quam haec nomina designant quaeque ab earum figura et reliquo habitu desumta est, revera valde est exigua, quia omnes tumores hujus generis ejusdem sunt naturae et omnes quoque iisdem remediis curantur. Ejusmodi tumores quandoque in ipso intestini recti cavo, plerumque vero in externis circa intestinum rectum partibus prodeunt. Diversum habent duritiei gradum, cum haec quibusdam in casibus non sit major quam in partibus ipsis, quibus haec excrescentiae inhaerent, in aliis vero durissimum fere scirrhum referant. Et color eorum valde est diversus. Quibusdam in casibus colorem ostendunt pallido-album, in aliis vero plus minus rubrum. Interdum in aegroto una vel duae ejusmodi occurrunt excrescentiae, sed communiter omnes partes circa anum sitae iis obteguntur. Multis in casibus vulgaribus verrucis non sunt majores et morbus ipse, si jam ad altiore gradum est evectus, quodam talium excrescentiarum papillarium numero continetur, quae sibi mutuo adhaerent vel aliae juxta alias sitae inveniuntur. In aliis vero aegrotis tumores jam inde a primo initio lati sunt ac depressi et saepe magnitudinem fabae magnae, diffissae referunt.“ —

F. Schwediauer docet²⁵²): „condyloma quaedam est firma nec dolens eminentia seu excrescentia, quae plerumque in ano utriusque sexus, rarius in magnis pudendorum muliebrium labiis et in vagina muliebris orificio ut et in pene virili prodit. Tumor carneus et spongiosus irregularem refert formam, interdum parvus est, interdum vero satis magni ambitus et in superficie sua laticem ichorosum ac foetentem transsudare sinit. Condyloma quandoque valde indurescit, in universum vero mollius est ossibus et carne durius.“ —

J. C. F. Leune in additamentis ad opus Buchani de lue venerea, ait²⁵³): „excrescentiae carnosae, quae in hominibus venereis crebro in ano observantur et magis molles quam durae, magis latae quam rotundae, in universum vero irregularis sunt formae, fere semper magnum luis venereae gradum testantur. Hoc in casu saepe plures proxime se attingunt et quasi catenam formant, quae ab ano ad partes genitales usque protrahitur. Saepe vero non solum proxime se attingunt, sed revera cohaerent et totum aliquod constituunt. Hae proprie sunt sic dictae cristae galli. Si istae excrescentiae sunt humidae, saltem spongiosae, porro admodum crassae et in universum magni ambitus, sive singulae adsint, sive plures cohaereant, ficus, mariscae, sycoses nominantur. Cum contra in superficie sua sint siccae et quasi corneae, condylomata audiunt. Alia adhuc datur excrescentia in ano, quae minor est et mori formam refert, itidem humida et laxa, sed simul dolorifica est, quae morum, fragum item porrus et myrmecia appellatur. Haec vero posterior excrescentiarum species ut et ea quae verruca nuncupatur et quae parva, rotunda et in superficie plerumque dura est, item ea quae thymus dicitur, in superficie itidem aspera ac dura apparet, sed parvam et tenuem radicem habet, multo rarius in ano quam in genitalibus deprehenditur.“ —

H. Callisen affirmat²⁵⁴): „Condylomata excrescentiae sunt in cute externa obviae, verrucosae, albicantes, oblongae vel extensae, fici vel cristae galli similes, quae saepe acervatim in ano vel in genitalibus junctae inveniuntur; plerumque dolentes et durae sunt fabricae, pressione quoad figuram non mutantur et in superficie haud raro male olentem ichorem secernunt.“ —

F. A. Walch omnes illas excrescentias condylomata nominat, quae super cutem et sanam substantiam eminent ac secundum formam et figuram suam alioquin frequenter plura singularia miraque nomina accipiunt; subtilius definiendo vero addit²⁵⁵): „basi durae insident, asperam habent superficiem et, quia communiter haud sana cute obteguntur, quoad colorem sunt diversae. Superficies plerumque humida est et pus quoddam interdum secernit, cui inficiendi vis propria est. Qaedam in superficie rimas habent, e quibus saepe sanguis satis copiosus emittitur.“ —

Cullerier magnum harum formationum adventiciarum numerum distinguit, quibus generalem excrescentiarum (excroissances) denominationem imponit. Inter has condylomata sequenti modo peculiariter designat²⁵⁶): „Condylome de *αὐδλος*, jointure des doigts, éminence articulaire; excroissance, qu'on trouve ordinairement aux environs de l'anūs, et qui est produite par le virus syphilitique. Elle consiste dans l'allongement et l'endurcissement de la peau et du tissu cellulaire de cette partie. Ce prolongement est resserré à l'endroit où il tient à la peau, développé et arrondi à son extrémité libre, ce qui lui a fait donner le nom de condylome, par la ressemblance qu'on a cru lui trouver avec une éminence osseuse articulaire.“ —

Josephus Louvrier sequentem de condylomate²⁵⁷) definitionem exhibet: „Si tela cellulosa sive vi externa sive interna acredine, haec quidem sit syphilitica vel minus, loco quodam exuberat, in substantia sua occulte evoluitur et excrescentias format diversae formae ac magnitudinis. Has productiones adventicias tunc ficos, mariscas, mora, fragas, cristas, condylomata et s. p. appellant. Omnes haec denominationes vero ad diversas earundum formas tantummodo referuntur, nec quoad indicationem therapeuticam quidquam mutant.“ —

Bernstein ait²⁵⁸): „condyloma impuram quandam esse ani excrescentiam, sub qua quaevis excrescentia super cutem eminens ac dura, aut sarcoma quoddam in regione circa anum et in genitalibus utriusque sexus comprehendatur. Has excrescentias plerumque dolorem vel molestiam saltem afferre et plurimum venereae esse originis, secundum diversam formam autem varia quidem accipere nomina, sed, quoad caput rei, haud diversas videri, cum omnes similis sint naturae et iisdem remediis curentur.“ —

Samuel Cooper scripsit²⁵⁹): „condyloma is a small very hard tumour. The term is generally applied to excrescences of this description about the anus.“ —

Alibert²⁶⁰) condyloma tanquam speciem ejus affectionis, quam espèce de la syphilide végétante vocat, adducit ac sequentem ejus profert definitionem: „ce sont des protubérances larges, à base étroite. On les nomme condylomes parce qu'on a cru trouver une ressemblance entre ces végétations et un condyle.“ —

Merat condyloma in unam classem cum eo quod „végétation muqueuse“ vocat, refert atque illud²⁶¹) designat tanquam „une sorte de gros poireau à pédicule très-distinct, qu'on a comparé à une condyle articulaire.“ —

G. A. Richter dicit²⁶²) „excrescentiae in cute nomen condylomatum sortiuntur, si molles et carnosae sunt. Saepe formas plane peculiare adoptant (cristae videlicet, mori, ficus, thymi, porri, myrmeciac.) Sedes earum semper prope genitalia est, praesertim circa anum

ubi facile cum nodulis haemorrhoidalibus degeneratis permutari possunt Quae sulcatam fabricam habent (thymi ergo et myrmeciae), plerumque humorem fundunt, ex earum rimis ichor acris promanat et quandoque in ulcus secundarium mutantur. Neglectae haud raro in massas deformes, immanem magnitudinem assequentes, degenerant “ —

J. Wendt²⁶³) in universum iisdem verbis condyloma describit, subjungit tamen: „plus solito excrescentiae, cincinnos et nodulos referentes, fabricae sunt capillamento similis, quibus et crystalli adnumerandi.“ —

Praeter hos locos citatos, quos plerumque e vernacula in latinam linguam accurate transtuli. Lectores humanissimi adhuc ad opera Boerhaavii²⁶⁴) — Eleri²⁶⁵) — Hunteri²⁶⁶) — Belli²⁶⁷) — Cullerier²⁶⁸) et Alibert²⁶⁹) mihi sunt relegandi, e quibus ob spatii angustias ultiores descriptiones afferre non potui, quamvis ad rem nostram illustrandam haud contemnenda inquant. Utinam haec diversorum locorum collectio et compositio, quantumvis sit manca, ad comparandas sententias, lucusque praevalentes, cum sequenti condylomatos descriptione aliquid saltem conferat atque huic quasi documenti loco inserviat, quod, quamvis quibusdam momentis a multis definitionibus tam antiquioribus quam recentioribus recedere videatur, in singulo tamen quovis momento observationes a me institutae cum numerosa alienae experientiae copia consentiant. —

§. 27.

Praemonitum.

Quodsi nunc totam descriptionum ac definitionum seriem, in propemodum 2000 annorum spatio ab insignibus artis nostrae cultoribus circa praecedentem materiam prolatarum, uno conspectu quasi oculis nostris subjicimus, imo si modo allatam sententiarum multitudinem, recentiori tempore exhibitaram, quas Lectoribus meis benignissimis ad subtilius earum examen instituendum proposui, perlustramus, quid, quaeso in mentem nobis veniet? Illud, ut mihi quidem videtur, quam parum utile et factu difficile foret, si quis consilium caperet unam tantum camque definitam formam harum formationum adventiciarum, sub condylomatam nomine notarum, in operibus autorum nostri temporis ad remotissimam usque antiquitatem ostendere et, quamvis sententiae praedominantes de uno eodemque argumento tantopere discrepent, quamvis cognitio de communi origine et propiori omnium

harum extuberantiarum inter se invicem affinitate trita sit et omnibus fere artis peritis communis, nihilo minus tamen notionem tantummodo et descriptionem disjunctae cujusdam speciei hoc loco tradere. Praesertim cum utique in universum haec via nobis esset ineunda atque persequenda, si primae illius definitionis, a Celso datae, quam tenacissimi esse vellemus vel possemus, et cum, examine definitionum propositarum ingenue instituto, profecto mox intelligere deberemus, partim primam illam Celsi definitionem ad talem notionem specialem exprimendam nimis videri generalem, partim inter explicationes superiores, tam saepe rejectas et mutatas, re severius ponderata, nulli priorem locum certo esse concedendum. Alioquin enim cuique licitum foret vocem condylomatos ad lubricitatem nunc his nunc aliis formationibus imponere. — De impedimentis inevitabilibus, quae tali strictiori notionis circumscriptioni obstant, denique etiam Leuneei confessione convictus, quippe qui dicat²⁷⁰): „ceterum notandum est has excrescentiarum carnosarum in genitalibus et ano denominationes, quas hic definire tentavi, ab aliis medicis crebro alio sensu acceptas fuisse;“ his, inquam, de impedimentis persuasus, non tamen has difficultates solum respiciendo prohibebam, quo minus ad exemplum multorum autorum peritissimorum, nominatim recentiorum, de morbis cutaneis meritisimorum nosologorum nationis Francogallicae, condyloma tanquam disjunctam in serie excrescentiarum speciem considerarem; sed simul potius me quoque persuasum sensi, talem separationem et quasi divulsionem totius generis in magnum generum ac specierum, ad arbitrium acceptarum, numerum, qualis nuper a Cullerier, Alibert et Merat ad exactiorem rei, variam admittentis explicationem rursus proposita et exhibita est, necessario mox denuo illam veterem permutationem et confusionem adducturam esse, cum tamen vix sit credibile, hac via unquam omnes varietates ac species degeneres comprehendi posse, qua potius directe ac penitus ab unica ratione totum perlustrandi, seu a generali rem considerandi modo averteremur. Denique sperabam quoque, si auctoritate et exemplo optimorum autorum germanorum, ut Horni, Walchii, Louvrier, Bernstein, Richteri, Wendt et ceterorum vocem condylomatos sensu tantum universali acciperem, fore ut non solum sententias et experimenta, lucusque sibi contradicentia, magis in usum vertere, sed forsitan etiam sibi opposita conciliare et quodammodo conjungere mihi liceat. —

§. 28.

Jam vero, postquam superioribus paginis ostendi, quae ratione et quonam e momento condyloma considerari vellem, ad diversissimas descriptiones ac definitiones, quoad hanc exuberationum classem, tam ab antiquiori quam recentiori tempore nobis oblatas, redimus. Exactius eas respiciendo, uti credo, ad duas sequentes observationes certe provocabimur:

(1) Ex omni cognitionum et experimentorum, quae de praejacente materia partim in descriptionibus, sub multiplicibus nominibus supra memoratis, partim sub uno eodemque nomine a medicis prolatae sunt, congerie, liquet, cum Proteo quodam, uti videtur, negotium nobis esse, cui in universum nulla utique definitio accommodari possit, excepta ea, quam Celso acceptam referimus, cum dicat: „condyloma est tuberculum, quod ex quadam inflammatione nasci solet.“ Omnes enim reliquae descriptiones, quibus harum exuberationum phaenomena diligentius definire multi tentarunt, in certas tantummodo earundem species quadrare videntur nec raro sibi invicem opponuntur, cum in tota proprietatum lucusque detectarum summa singula symptomata semper mutuo se tollant ac rescindant, ut e. g. mollities — durities, siccitas — humiditas, dolor et doloris vaecitas et cetera. —

(2) Omnes descriptiones allatae in universum ejusmodi generis sunt, ut, nisi fortuna inprimis cuiquam arriserit et multiplex autopsia haud praecesserit, secundum ipsas optimas quidem et uberrimas harum descriptionum expositiones, condyloma vix satis cognitum haberemus, ubi locis inconsuetis et forma per casus fortuitos mutatum prodiret. — Posterior haec observatio autem Lectoribus meis forsitan nimis arrogans ac tamen nullius fere ponderis videri possit, et hanc opinionem et tum iis demere difficile foret, si ex propria tenuique experientia asseverarem, me ipsum jam saepius testem oculatum fuisse, quod medici, secundum omnium judicium, peritissimi, locum granulosum, ulceris speciem referentem, pro vero ulcere habuerint et postea valde mirati sint, illud sine omni cicatrizatione crusta obduci, cum tamen probabiliter nullam quidem mirandi causam peculiarem invenire potuissent, si quod iis apparebat pro eo quod erat, pro exuberatione condylomatica satis mature habuissent. Sed omisso hoc argumento, mihi quidem, non vero omnibus gravi nullaque auctoritate suffulto, sententiam meam me confirmaturum censco, si ad Bell²⁷¹) — Cullerier²⁷²) —

Lennium²⁷³) — Buchan²⁷⁴) et s. p. qua testes provo-
co, certiores nos facientes, quamvis non desint rei descrip-
tiones, multos tamen quoad diagnosin condylomatos saepe in
errorem fuisse inductos, ac si denique Lectorem benevolum
ad ipsas descriptiones relego, quae profecto tantopere et tam
multipliciter recentissimis adeo temporibus a se invicem non
possent recedere, si revera id essent quod esse eas oportet,
verae videlicet affectionis saepe memoratae imagines. —

§. 29.

Quodsi nulli dubio subjectum est, vitia modo breviter
perstricta hucusque revera in omnibus de condylomate com-
mentationibus semper denuo inveniri, si porro ad ea inda-
ganda nihil aliud opus videtur, quam levis quidam ad loca
superius citata respectus, si denique intelligimus, Celsi defi-
nitionem, quae sola hucusque desideratam universalitatem
quodammodo prae se fert, simul tamen ita suspensam esse,
ut commode ad magnum aliorum et quidem alienorum ma-
lorum numerum extendi possit, ex quo sequitur, eandem ne-
quaquam sufficientem rei indicationem, ut in exhibenda no-
tione aliqua generali requiritur, continere: jam sine ulteriori
expositione mox ad eas quaestiones me convertere potero,
quae praevaletentem talem inconvenientiam detegenti sua sponte
se ingerunt, ad has videlicet quaestiones: quoniam sit horum
vitiolorum vel defectuum ratio et quomodo forsan peccatum
aliquod commode evitare valeamus, quod a multis iisque in-
signibus viris commissum videntur. Cum autem amba vitia
memorata ex se invicem pendeant — nam manca quaedam
notio primitiva necessario quoque haud sufficientem rei totius
expositionem, et manca rursus totius imaginis informatio in-
evitabili modo quoque adumbrationem ipsius rei & recta via
aberrantem adducere debet; — ad communem horum vitio-
rum radicem animo concipiendam utraque momenta singula-
tim oppugnare non erit necessarium, sed ut unum ex iis
tantum respiciatur, ita forsitan quaerendo: quibus in rebus
descriptionum hucusque datarum peccata posita sint, seu po-
tius, quid in eis desideremus. — Absolute enim falsas esse,
contendere haud audebimus, nec profecto sunt, cum omnium
temporum autoritas admodum iis patrocinetur. — Antequam
vero propositam hanc quaestionem expedire aggrediar, pri-
mum quae ad perfectam diagnosin sensu strictiori sumtam,
i. e. omissa aetiologia ac prognosi, desideraverim, breviter
mihi sunt afferenda. Sine controversia vero ad talem diag-

nosin non solum accurata omnium phaenomenorum, prout ea
morbus primae observationis momento nobis offert, expositio
pertinet, sed et exacta ejus decursus descriptio, denique ex-
plorationum anatomicarum, quam diligentissime institutarum,
continua series. Si igitur haec tria ad quamvis veram morbi
cujusdam imaginem requisita nobis non desunt, quibus nexui
causali symptomatum externorum cum mutationibus internis
praesagiendo et metamorphosis pathologicis, quoad veras
earundem causas, aliquatenus perspicendo pares reddimur,
cum aliqua diligentia haud difficile nobis erit, secundum ta-
lem imaginem rem, quam quaerimus, in ipsa rerum natura
rursus agnoscere. In omnibus autem his tribus requisitis ad
sufficientem expositionem observandis, me iudice, argumenti
nostri investigatores non nimis fuerunt laboriosi et incuriae
culpam saepe contraxerunt, uti e multis illis descriptionibus,
sibi contradicentibus, in universum, tum vero etiam e qua-
vis singula patet. — Redeant tantum, si placet, Lectores
ad supra citatas condylomatos descriptiones tam antiquioris
quam recentioris temporis, quas singulas nominatim com-
memorare vel omnes singulatim pertractare supervacaneum mihi
videtur, et certe in perlegenda quavis expositione mirabun-
tur, quam breviter, quasi levi quadam calami pictura auto-
res imaginem morbi magica, ut ita dicam, arte ob oculos
nobis ponere studuerint. Ubique nonnullas tantummodo pro-
prietates rhapsodice allatas, plerumque decursus vel non
omnino, vel obiter duntaxat et indefinite mentionem injectam,
denique a paucissimis tantum parca quaedam de anatomica
harum formationum fabrica leviter adpersa invenient. Cum
autem hoc modo totam materiam tam levi opera tractatam
videmus, quam ad rem, ut prius jam monui, recentiori
tempore sine dubio ea de condylomate opinio, quod semper
vel maxima tamen ex parte secundarium tantum sit huius symp-
toma, inducere forsitan potuit; immo cum has exuberationes
in universum nunquam fere solas, sed plerumque tantum
aliud agendo allatas ac descriptas invenimus: mirum nobis
certe videri non potest, quod hucusque totum argumentum
nostrum generatim parum fuerit cognitum et quod tam saepe
in ejus descriptionibus autores a se invicem recesserint, quod
porro tot genera et species inter has extuberantias statuenda
putaverint (quia videlicet metamorphoses, mutationes et exitus
morbi haud observaverant, quae decursum istorum organo-
rum adventiciorum accurate persequendo demum innotes-
cunt), quod denique de fabrica interna harum formationum

numquam imaginem perspicuam mente sibi composuerint, ut paucis utar verbis, quod in descriptionibus ac definitionibus supra commemorata commiserint vitia, quorum originem hic sufficienter credo innuisse ad eam inde consequentiam derivandam, quod, si sequentibus paginis mihi hos scopulos evitare contigerit, spem alere mihi liceat, me quodammodo ad gravia verè diagnoseos requisita observanda, propius accessisse. —

§. 30.

Interea, cum, etsi quis vitia evitanda probe cognita haberit, nequaquam facile sit negotium, de re tam multifor- mi atque, quoad proprietates characteristicas, tam mutabili, notionem universalem eamque sufficientem proponere, et cum in universum tum tantum generalis quaedam definitio proferri posse videatur, si cum diagnosi simul et pathogeniam affectionis aliquatenus respicimus, ut rem ipsam secundum imaginem internam aliquam et perspicuam totius morbosae metamorphoseos, vel, ut ita dicam, secundum evolutionem germinis ad plantam, flores et fructus mente probe conceptam adumbremus: commotum me sentio, hoc loco quasi occupando aliquid opinione praesumere et sententiam de forma quadam primaria, ad arbitrium, uti primo intuitu videtur, acceptam, sequi. Hanc enim circa formam, ut firmissime persuasus sum, omnes harum excrescentiarum varietates ita sociantur et colliguntur, ut radii colorati lucis in focum collecti ad ignem candidum consociantur, ex quo primitus prodierunt. — Forma illa primaria accepta, cujus perpetuam existentiam serius anatomicis quibusdam explorationibus et pathogeniae ope me demonstraturum spero, notionem universalem harum formationum adventiciarum constituere tentabo. Utinam Lectores indulgentes inveniatur, quamvis profecto nondum laudem sibi vindicare posse videatur. —

§. 31.

Notio morbi primitiva.

Condylomata primitus sunt noduli quidam parvi, subduri, tubercula (*κονδυλαιοι*) seu excrescentiae, quae, e macula quadam fusco-rubra et circumscripta, plexumque post inflammationem in circuitu valde superficiale, vel ab ea comitatae, progermiant. Quoad magnitudinem diversae, modo sub-rotundae, modo oblongae magis, modo forma pror-

sus irregulari, prout vel singulae vel cum vicinis coalescentes apparent, raro autem plus quam nonnullas lineas in diametro continentes, parvae hae exuberationes communiter forma colliculorum paulo depressorum, ut ejusmodi in arena singulis quibusdam locis collecti et à ventis conflati conspiciuntur, ad summum 1 ad 2 lineas supra cutis superficiem, eas cingentem, prodeunt et manifeste qua formationes nobis apparent, quae ortum suum e corporis tantum integumentis, non vero ab organis altius sitis ducunt. In universum quoad speciem sunt laeves et planae, apex tamen depressus in digito, leviter eum percurrente, semper sensum illum excitat, quem holosericum tenue et humidum attingendo habemus ac diligentius inspicendo et hic nudatas illas partes (das ratte Wesen) observamus in cutis locis, cuticula sua privatis, apparentes. Nunc plus, nunc minus, proprie vero in superficiebus suis lateralibus forsati haud omnino et ad summum tantum in superficie apicis paullum tubentis, condyloma, modo fortius modo parum tantum madet, crebro tamen etiam in apice suo nudo, ita tamen ut vix sensibus humor percipiat, nec vero facile sanguinem emittit et communiter non adeo dolens animadvertitur, imo minus quidem sensibile, quam quis ob defectum cuticulae tegentis possit credere. Praeter haec symptomata, quae, ut mihi quidem videtur, tanquam notae primariae et maxime in oculis incurrentes essent consideranda, praeter haec, inquam, symptomata, porro in condylomate, decursu ejus diutius observato, et magna quaedam ad multiplices mutationes et ad omnes qui cogitari possint inflammationis exitus proclivitas conspicitur, tandem vero gradus insignis latentis iritabilitatis, per quem, non obstante primitus exigua sensibilitate, impulsus sinistri quam facillime conditionem irritabilem et inflammatam hic provocant, ex qua rursus multiplicium degenerationum fons saepe prorumpit. — Hae proprietates in symptomatum generalium seriem simul recipiendae, partim quia hoc modo omnia ea, jam per praeviam morbi imaginem, innuuntur, quae serius in constituenda diagnosi uberius describentur, partim vero etiam quia illae proprietates profecto ad naturam rei pertinere et necessario adducendae videntur, ut jam secundum hanc adumbrationem universalem condylonia ab omnibus formationibus, propiori vel remotiori affinitatis vinculo conjunctis, vel plane alienis, rite distinguatur et agnoscat, si tantummodo affectionem hanc ab ipso ejus initio observandi occasio nobis contigerit. —

Mali sedes.

Postquam vero in superioribus id innuisse puto, quod ex mea sententia sub condylomatos nomine intelligendum sit, jam porro commotum me sentio, et sedem affectionis hoc loco constituere, ut praeviae adumbrationi finem imponam et imagini quasi terminum vel marginem tribuam, quo magis disjuncta et oculis distinguibilis appareat. Primitus quidem secundum Celsum, Dioscoridem, Scribonium Largum, Lucium Apulejum, Cleopatram, Galenum et multorum aliorum medicorum e remotissima antiquitate definitiones specialior condylomatos forma in ano duntaxat observata fuisse videtur. Cum vero has excrescentias ab eorum successoribus Moschione, Marcello Empirico, Aëtio, Paulo, Nicolao Myrepto, Guilielmo de Saliceto, Lanfranco, Guidone de Cauliaco et in aliis corporis partibus observatas inveniamus, cum porro in prioribus sectionibus cognoverimus, inde ex periodo florentis apud Orientales disciplinae medicae, veteres notiones speciales harum exuberationum plerumque obsolevisse, nec nos fugiat, inde ab ulteriori huius venereae propagatione moris fuisse, tales systematis cutanei exuberationes sensu generaliori mente concipere, et cum denique notissimum nobis esse debeat, jam mature omnium excrescentiarum cutanearum naturam unam eandemque fuisse existimantem: sine controversia omittendum nobis est sedem mali secundum antiquissimas nominis interpretationes constituendi consilium, praesertim quum, ut prius jam monitum est, nequaquam nobis sit propositum, disjunctam illam notionem specialem, quam olim forsitan cum condylomatos nomine conjunxerunt, denuo recipere et in nostra descriptione probare. Id potius nobis erit agendum, ut formam quandam primitivam ceu affectionis multiformis germen ostendamus et multiplex malum, quod hucusque modo sub generalibus modo sub specialibus denominationibus varie admodum descriptum fuerat, in diagnosi complectamur. Hanc autem sequentes sententiam, optimo quidem jure, ut credo, sine nominis respectu, omnes partes superficiei corporis qua sedem et locum condylomatos in universum considerabimus, in quibus una vel altera harum excrescentiarum adventitiarum forma jam observata est. Ad haec vero loca indaganda opus videtur, ut antiquiorum

medicorum experientiam repetamus, cum recentiores, exceptis Francogallis, maximam partem solum et unice regionem circa anum ac genitalia tanquam arcem mali alicujus considerent, quod, quamvis hic sine controversia quam saepissime prodeat, ad organon harum partium cutaneum tamen minime necessario erit referendum et ob certorum momentorum casualium concursum tantummodo huius in partibus saepius quam aliis appareat. — A citatione locorum verbali, huc pertinentium, abstinens, cum plerumque jam in prioribus §. §. inveniantur, hic duntaxat nonnullos autores, ut Celsum, Galenum, Moschionem, Oribasium, Marcellum Empiricum, Aëtium, Paulum, Mesuen, Haly-Abbam, Avicennam, Alsaharavium, Albucasem, Brunum, Theodoricum, Guilielmum de Saliceto, Lanfrancum, Arnaldum de Villanova, Simonem Januensem, Silvaticum, Guidonem de Cauliaco, Valescum de Tharanta, Leonardum Bertapagliam et cet. nominatim afferam, e quorum scriptis, ut puto, sufficienter patet, quod ejusmodi excrescentiae jam antiquissimis quoque temporibus non solum in partibus verendis, sed etiam in tota corporis superficie observatae et curatae fuerint. —

Mirum vero certe hanc ob causam videri nobis debet, quod sacculis posterioribus talis harum formationum et in aliis corporis partibus progerminatio omnino fere a medicis non sit animadvertenda, qua re probabiliter prima ratio est quaerenda, cur huius venereae initio generale illud exanthema verrucosum laud satis habuerint cognitum ac diversae aliae ortae sint permutationes. Verum enimvero, quis, quaeso, hic evidenter ac definite veram causam indicabit et demonstrare poterit, quamobrem seriores observatores plerumque haec ulterior condylomatos in systemate cutaneo propagatio fugerit? Satis erit videre ac scire, Francogallos hac in re esse excipiendos, cum jam Astruc ille valde celebratus²⁷⁵⁾ has exuberationes in papilla mammae muliebris obvias commemoret, Cullerier autem, quem Alibert, Merat, Richerand et omnes recentiores fere ad litteram sequuntur, sequenti eas modo designet²⁷⁶⁾: Le siège des excroissances est multiplié; chez l'homme le gland et le prépuce; chez la femme les grandes et petites lèvres, les caroncules et la fourchette, le clitoris et son prépuce; dans les deux sexes, l'anus et le périnée sont les parties où l'on en voit le plus fréquemment; ensuite viennent les différents organes de la bouche, l'entrée des narines, les paupières, les oreilles, les seins, le nombril et les aines; plus rarement les autres parties ex-

teriores du corps et les membranes intérieures.“ — Secundum hos igitur autores, et venerandi praeceptoris mei sententias respiciens, condylomatos sedem ita definire tentavi, ut e sequentibus intelligatur. —

§. 33.

Quod internam organisationem ac naturam attinet, condyloma in omnibus fere corporis superficiei partibus commode prodire potest, cum in systemate cutaneo ubicunque semina ad ejus reperiantur evolutionem, quae tantummodo, grani seminalis instar, certis impulsibus et conditionibus quibusdam commodis quoad res circumjacentes indigent, ut mox vitam latentem explerent et primitus circumscriptos formationis suae limites transeant. Quamvis tamen consequenter in stratis tegumentorum nullibi forsati locus possit indicari, ubi tales exuberationes non appaerant et quamvis adeo revera nullus forte adsit, ut ex antiquioribus ac recentioribus observationibus colligere licet, in quo nondum tales excrescentiae occurrerint: negari tamen non potest, certas corporis superficiei regiones saepius quam alias has metamorphoses pathologicas experiri ac fere exclusive, ut secundum experientiam plurimorum eorumque insignium auctorum statuendum est, ab affrectione quadam occupari, quae rationibus localibus et plurium aliorum momentorum casualium concursu saepe evolutionis suae fomitem contineat. Cum Astruc ideo, Fritze, Bell, Schwediauer, Callisen, Horn, Bernstein, Louvrier, Cullerier, Albert, Richter, Wendt et cet. statuere nobis licebit, sedem condylomatos communiter regionem genitalium esse, quamquam eam non ceu exclusivam consideramus, sed, potius localitates et certorum momentorum casualium inimpulsus nobis est respiciendus, quia propter fortasse momenta sequentia quoad ipsam sedis definitionem haud plane contemplatione indigna videbuntur. — Condyloma semper ibi tantum, ut putaverim, oritur, ubi, aut ob internas aut externas rationes, sortior humorum congestio et auctus nisus plasticus in organo cutaneo locum habuit. Haec actio formativa, localiter aucta, certum tamen intensitatis gradum transgredi non poterit, si in universum condylomati existentia vel mora quaedam adscribenda est, uti Bell²⁷⁷⁾ et Burns²⁷⁸⁾ testantur, cum quivis altior nisus huius plastici morbose aucti ac fines suos transgredientis gradus, secundum eorum observationes, sive ortum excrescentiae illius impediret, sive mortificationem

jam excultae adduceret, sive denique transitum condylomatosis in alios morbos efficeret. Cum vero quilibet processus plasticus, quamdiu subtilem ~~excessum~~ suae terminum nondum transierit et jam ad formationem retrogradam properaverit, semper conditiones ulterioris incrementi in se ipso contineat et unice tantum in quodam intensitatis gradu morari possit, si, quod in nisu ejus formativo plus justo adest perpetuo in certa quadam secretionē, derivationē vel in statum neutralem seu indifferentiae, ut vocant, inductione (Indifferenzirung) extinguitur: condyloma quoque, me iudice, ibi tantum prodire ac permanere poterit, ubi talis impetui ejus vegetativo respondens exoneratio (ut ita dicam) seu confectio locum habet. Communiter etiam ibi tantum nobis occurret, ubi aut situs partium jam in statu normali auctae perspirationi, tantquam tristissima et quam maxime analogae ad extinguendos inferiores inflammationis gradus viae, favet, aut ubi, ob organorum se-et excernentium viciniam, nimia illa nisus formativi abundantia sensim sensimque rursus semper in excretiones, naturae consentaneas, derivatur, aut ubi denique, modo per internam et universalem, modo per magis localem, sed propinquam affectionem, ratione antagonistica, praeponderantia morbose aucti nisus vegetativi, ita fere ut in electricitatis phaenomeno per lagenam Leidensem, ligata ac latens facta est. Quodsi conditionibus modo indicatis forte adhuc sequentes causas occasionales adjungimus, quae in propinqua cum localitate sunt relatione, i. e. si respicimus, quam facile perspirationis materiae, angusto spatio accumulatae, et retentae, irritando in systema cutaneum vim reciprocā exserant; quemadmodum porro posterius saepe permanente et propiori contactu cum plus vel minus degeneratis se-et excretionis productis excitatur et quasi maceratur; quod potentiae prorsus externae, mechanicae, chemicae aut dynamicae vehementiori modo in eas partes agere debeant, quae alias quoad situm magis iis alienatae sunt adeoque earum consuetudinem deposuerunt; si denique consuetas infectionis vias perpendimus: jam, ni fallor, et omnibus internis occultisque momentis neglectis, haud difficile intellectu erit, cur condyloma plerumque in regione genitalium, in iis ipsis ac praecipue crebro in pudendis muliebribus, porro, in perinaeo et in superiori parte superficiei internae femorum appareat et quam ob causam, praeter haec loca, praecipue interstitia pedis digitorum, fossam umbilicalem, regionem sub mamma muliebri pendente et circa papillas, axillam...

sic dictos orbiculos adiposos in pedibus, brachiis et in collo neonatorum, ut omnes quoque plicas magnas cutaneas, denique regionem menti et labii inferioris in infantibus lactentibus, partes cavi oris interni, foramina nasalia, palpebras, auris introitum et cet. occupare amet. Imo e tali contemplatione quodammodo nobis explicabitur, cur eruptio ejusmodi excrescentiarum ulterius et magis universaliter in corporis superficie propagata, omnino ad phaenomena rariora pertineat, ac tum plerumque cum majori vel minori dysphoria seu affectione generali, vel cum peculiaribus affectionibus localibus, vel cum simultanea, in universum aucta cutis perspiratione consociata constare soleat. Denique vero, hoc considerando, leve quoque indicium lucrabimur, unde fiat, ut communiter mulieres, secundum Louvrier²⁷⁹⁾ multiplices observationes, magis quam viri huic passioni subjectae sint, cum videlicet intelligamus, in prioribus conditiones ac momenta allata tam saepe concurrere, ut pudenda muliebria et circumjacens regio peculiariter fertile his excrescentiis solum praebeant. —

§. 34.

Sed jam magis anticipando rem tractavi quam par erat et Lectores mihi concedent; quare, quoad speciales sedis rationes, ad ea tantum relegabo, quae serius in exponenda diagnosi legentur et pauca duntaxat verba circa illam quaestionem: num condyloma et in organo cutaneo interno possit apparere, adjungam. — Plures antiquiores scriptores, ut Moschion²⁸⁰⁾ — Aëtius²⁸¹⁾ — Paulus²⁸²⁾ — Guilielmus de Saliceto²⁸³⁾ alique saepe de condylomatibus loquuntur in orificio uteri prodeuntibus, ac seriori quoque tempore Rulandus²⁸⁴⁾ — Severinus²⁸⁵⁾ et ipse Morgagni²⁸⁶⁾ condylomata his in partibus commemorant; quid? quod posterior contendit, se excrescentias condylomaticas haud raro in ipso uteri cavo observasse. — In urethra jam mature similiter ejusmodi carunculae animadversae sunt; Albucensem²⁸⁷⁾ — Riverius²⁸⁸⁾ — Boerhaave²⁸⁹⁾ — Astruc²⁹⁰⁾ et alii hac de re loquuntur. Morgagni quidem in urethra has excrescentias invenisse negat, nec tamen infititur, easdem et ibi existere posse. Andrée²⁹¹⁾ — Hunter²⁹²⁾ — Bell²⁹³⁾ — Bernstein²⁹⁴⁾ — Louvrier²⁹⁵⁾ — Burns²⁹⁶⁾ et cet. contra testantur, quam saepissime illic eas occurrere. — Nibelius²⁹⁷⁾ — ac Morgagni²⁹⁸⁾ affirmant, in mul-

tiplicibus sectionibus, ab iis institutis, saepius se condylomata in intestino recto deprehendisse; iidem in ventriculo et toto tractu intestinorum; posterior praeterea magnum citat autorum numerum, qui similia observaverint, tandemque²⁹⁹⁾ duas memorat exuberationes condylomaticas, in ventriculis laryngis ad nomen ejus appellatis, apud quendam fabri ferrarii ministrum ab eo observatas. Recentiori tempore huic ulteriori affectionis in tota adeo corporis superficie interna diffusioni patrocinantur imprimis Cullerier et Merat; prior enim multos affert scriptores, qui ejusmodi excrescentias non solum in membranis mucosis, sed etiam in pluribus organis internis viderint atque ait³⁰⁰⁾: „Quoique je n'aie jamais rencontré une semblable affection dans un grand nombre d'autopsies, sinon quelques granulations sans caractères, je n'hésite pas à croire à leur existence d'après les autorités, que je viens de citer;“ et posterior docet³⁰¹⁾ „Il est à remarquer que toutes ces végétations, quoique muqueuses naissent indifféremment sur le chorion et sur les membranes muqueuses, ce qui semblerait prouver que la peau n'est que la membrane muqueuse, plus l'épiderme, et effectiment les anatomistes reconnoissent les grands rapports qu'il y a entre ces deux tissus et leur extrême analogie.“ — Sed quamvis Merat catenus recte judicet, magnam analogiam et, quoad naturam, eandem fabricam interni et externi organi cutanei, secundum omnem recentiorum hac de re experientiam, minime quidem amplius in controversiam posse vocari, ac numerosae observationes et sectionum relationes ex antiquiori et recentiori tempore certissime probent, revera tales formationes adventicias et in membranis mucosis reperiri: nihilo minus tamen credo, ne ab usu loquendi vulgari recedamus et diagnosi nostrae nimis latos terminos constituamus, excrescentias tegumentorum corporis externorum, i. e. eorum, in quibus hucusque adhuc manifesta cuticula monstrata est, ab excrescentiis systematis cutanei interni seu membranarum mucosarum esse separandas. Saltem egomet ad hanc separationem adactum me sentio, ut opusculo meo, quod tironis calamo exaratum, perfectionem quandam haud quaquam sibi potest vindicare, propiorem ponam scopum ac simul hac distinctione notam distinctivam diagnosticam certamque luci faciam, qua formationes condylomaticae et productiones polyposae ab invicem discernantur, cum alioquin vix definitum quoddam discrimen inter eas ostendere potuissem. —

§. 35.

Antequam autem ad uberiores condylomatos descriptionem me convertam, hic mihi monendum adhuc est, me condyloma, non, quod plurimi iique maximae auctoritatis scriptores inde ab universali luis venereae propagatione faciunt, ut merum symptoma mente concepissem, sed potius illud pro peculiari ac substantiali affectione habere, quod qua talis, sicut quilibet alius morbus, decursum quandam servare et consequenter majorem vel minorem mutationum seriem nobis offerre oporteat. Quae mutationes ad statuenda peculiaria in morbi descriptione stadia omnino nos provocare videntur, cum et hic partim evolutio et formatio retrograda seu exitus in alios status morbosos in tempore tantum locum habere possit, quod mensuram quandam admittit, et quae rationes oppositae, quoad naturam, diversa nobis phaenomena in decursu exhibere debeant, ad quorum normam imago affectionis adumbranda, eodem jure quo alius cujusvis morbi descriptio in singulas ac peculiare partes dissolvere possit et dividere; partim vero etiam cum certe quaevis affectio, imprimis multiformis, quae cras longe aliter quam hodie apparet, stadiis duntaxat exposita, in quibus processum pathologicum quasi per longius vel brevius tempus retardatum nobis fingimus, satis exacte animo concipi et ita describi possit, ut phaenomena congruentia, ordine naturae consentaneo conjuncta, ex imagine prodeant ac Lectori perspicua fiant — Interea cum character atypicus omnium in universum morborum chronicorum, atque peculiaris illa abnormitas in formationis processu condylomatum, tali secundum stadia descriptioni multa eaque haud superanda impedimenta opponat, adactum me sentio, hac via, regulae convenienti, relicta, adumbrationem meam tantummodo secundum certum quandam mutationum principalium, quas condyloma modo plures modo pauciores in decursu suo ostendit, numerum componere, easque, ut aliquatenus firma ad constituenda symptomatum symplegmata momenta consequar, ad sequentes divisiones ac sub-divisiones distinguere, quas hic, quia in praesentia nomen iis accommodatum invenire non poteram, periodos et stadia appellare placuit, licet probe sciam, characterem modo atypicum decursus, nec definitam quandam intermissionem; nec constantem in phaenomenis seriem his denominationibus exprimi —

I. PERIODUS PRODROMORUM AFFECTIONIS; quae his stadiis constat 1) inflammationis, — 2) macularum, — 3) progerminationis. —

II. PERIODUS MORBI EXCULTI; haec continet stadia 1) formae primariae purae, et 2) metoptoseos. —

III. PERIODUS EXITUS; quae distinguitur in stadia 1) decrementi et 2) transituum in alios morbos. —

IV. PERIODUS CONVALESCENTIAE; quae maculas secundarias complectitur. —

§. 36.

Condylomatos diagnosis.

I. PERIODUS PRODROMORUM.

Condylomati certos quosdam prodromos praecedere jam a Celso³⁰²⁾ — Galeno³⁰³⁾ — Aëtio³⁰⁴⁾ — Paulo³⁰⁵⁾ et aliis observatum posteaque experientia Benedetti³⁰⁶⁾ Elleri³⁰⁷⁾ et cet. confirmatum est. Sed quamvis per hos ac multos alios medicos tales formationis condylomatum praenuntii fuerint observati, ad saeculum usque XVIII tamen de his phaenomenis primariis nihil amplius notum fuit, quam quod inflammatione quadam consent, post cujus indefinitam moram condyloma appareat. Hi prodromi tam obiter et universaliter indicati, omnibus reliquis autoribus haud magni ponderis videri debebant ac nonnulli inter eos, e. g. Amatus Lusitanus, Pechlin, Lentillus, Heister, ipse adeo Plenck et Hunter hanc probabiliter ob causam eos prorsus non commemorant. — Multum celebratus Benj. Bell³⁰⁸⁾ demum exactioni rursus consideratione dignos eos existimabat atque in iis proprii aliquid et characteristici animadvertibat, ad quod fortasse jam Celsus per epitheton „quadam“, quo ad designandam inflammationem hic utebatur, animos advertere voluit. Plures senioris temporis scriptores, ut Leune³⁰⁹⁾ — Cullerier³¹⁰⁾ — Alibert³¹¹⁾ — Burns³¹²⁾ et cet. magnum hoc, quoad dictam rem, exemplar sunt secuti et accuratius qua prodromum condylomatos levem quandam in corporis superficie inflammationem designant. Verum enimvero omnes nihil aliud proferunt quam quod Bell hoc respectu janijam docuerat et in universum descriptionem primae hujus periodi tam leviter attingunt, ut ob id ipsum forte plurimi autores recentiores, ut Callissen, Horn, Ebermayer, Bernstein, Louvrier, Cooper, Merat, Richter, Chelius, Wendt et cet. momentosi hujus symptomatum symplegmatis in suis condylomatos descriptionibus non amplius meminerint. Cum vero hi prodromi, ad quos observandos praeceptor meus honoratissimus, Prof. Dr. Struve, in praelectionibus et ad agro

torum lectulos animum meum primus advertit, in diagnosi affectionis haud parvi pretii mihi sint visi, iis locum convenientem in eadem concedere tentavi et, ad minuendum expositionis meae laborem, sequentibus tribus eos tractavi stadiis. —

§. 37.

1. *Stadium inflammationis.*

Propemodum sine exceptione in iis partibus, quibus serius condylomata proveniunt, primo status quidam irritatus cognoscitur, ab initio, secundum Alibert⁵¹³), leni quodam pruritu se manifestans, qui autem perpetuo increscit, magnam excitat molestiam, denique in dolorem quandam, peculiari modo urentem, transit, quo aegrotus crebro ad frictionem involuntariam et partium affectarum contactum cogitur, quamvis his ipsis manipulationibus hic sensibilitas non solum non minuatur, sed e contrario semper magis augeatur. Quod si aegrotus nunc, i. e. ipso huius symptomatis initio, locum affectum inspicit, vel si medico mali huius processum statim ab ejus initio observandi occasio contigit: communiter cutis colore rosaceo tincta deprehenditur, qui modo plus modo minus extensus, secundum primitivum cutis ac loci affecti colorem paulum mutatus, modo fortior modo minus saturatus animadvertitur, at tamen in universum semper adpectu lucidus, versus margines extinguitur, digitorum pressioni facile cedit et, ad speciem saepe tantum redundantia quadam paulum majori et morante retis Malpighii, ut in vulgari quodam post levem percussione cutis rubore vel post modicam frictionem, constare videtur. Prorsus sub eandem cum levi hoc rubore rationem cadunt plerumque et reliqua generaliora inflammationis signa, i. e. temperatura alienae manus modice tantum aucta apparet et tumor partis affectae communiter tam est exiguus et insensibilis, ut summam negari fere possit, nisi aliis rationibus concomitantibus vel eo, quod inprimis magnus excrescentiarum numerus, propemodum uno loco confertarum, serius hic sit erupturus, interdum in lucem magis proferretur et manifestior reddetur. Paucis igitur verbis, omnia hic apparent signa levis cujusdam et in superficie tantum conspicuae inflammationis, ut Bell⁵¹⁴) primus ea indicavit, quae secundum explicationes Plenki⁵¹⁵) et Batemanni⁵¹⁶) modo pro erythemate quodam habenda, modo etiam duntaxat tanquam

statum illum inflammabilem, ab Henckio⁵¹⁷) saepe allatum, designanda esse putaverim. Cum ista inflammatione, paulum tantum extensa, nunc omnino nullum concomitans reactionis universalis symptoma conjunctum videmus, nunc autem, si exanthema multiplicatur et super cutis superficiem magis extenditur, febrem plus minus manifestam, plerumque catarrhalem vel rheumaticam, solam, vel cum plurium aliarum in organismourbationum phaenomenis consociatam, observamus. Quandoque superficies erysipelatosae huius inflammationis initio sicca est et splendens, communiter vero, et serius semper sane, humida apparet, imo haud raro erythema in veram intertriginem mutatum invenitur, praesertim si malum, ut exclusive fere fieri solet, in corporis locis prodit, qui ob situm suum ad auctam transpirationem vel ad majorem materiarum transpirandarum accumulationem proclives sunt, aut denique in locis erumpit, qui cum variis se-et excretionibus physiologicis ac pathologicis partium corporis internarum in propiorem et permanentem contactum veniunt. Semper tum hoc erythema intertrigo, ut a Sauvage denominatur, ab excretionem quadam albuminosa male admodum olenti comitatum conspicitur, quae cum sudore locali saepe profuso nec raro etiam cum variis vicinorum organorum se-et excrementium productionibus in materiam sub-candidam, sub-flavam vel flavo-viridescentem, purulentam, consociatur et qua talis totam regionis circumjacentis superficiem obtegit, quasi macerat, irritat ac sensum supra designatum urentem ac prurientem hic inprimis vehementer excitat. Postquam haec symptomata modo altiori modo inferiori gradu, saepe vero etiam, et quidem communiter, in ulteriori affectionis propagatione, modice tantum et parum conspicua sunt observata et per longius vel brevius temporis spatium, creberrime nonnullas duntaxat horas, interdum adeo non tam diu, interdum tamen et per plures dies morata sunt, jam nova prodeunt phaenomena, quae ad insequentes excrescentias propius referuntur. Cum illa vero qua peculiare ac novae symptomatum consociationes se nobis offerant, in duabus sequentibus prodromorum stadiis ea perlustrabo. —

§. 38.

2. *Stadium macularum.*

Rubor erythematis seu erythematis intertriginis prius aequabiliter magis diffusus et versus margines duntaxat pau-

lum evanescens, hic jam certis in locis magis magisque contrahitur et in unum confertur. Hinc in fundo inflammato ac rosae colorem referente singulae maculae formantur coloris rubri hilarioris vel purpurei, parvi vel majoris ambitus, quae communiter quidem sunt rotundae sed etiam ovalem et varias alias formas ostendunt, cum interdum tam prope juxta se invicem prodeant, ut, prout pleraeque reliquae exanthematum formae, tum non raro in se confluant et sic sociatae, vix definitam aliquam figuram hoc in concursu conspiciendam praebant. Ambitu, uti jam dictum, valde diversa, communiter vero non multum amplius quam paucas nonnullas lineas in diametro continens, ejusmodi macula non versus latera extendi, sed potius inde ab initio et durante toto ejus morae tempore, semper hoc respectu sibi similis manere videtur, nisi forte insequenti eruptione novarum macularum in prius formatarum vicinia confluxus quidam et consequenter dilatio primitivorum ejus limitum efficitur. Praeter has allatas proprietates, talis macula ab initio nihil quidem peculiare observatori offert. Nam cum cutis superficie eam cingente primum semper eandem habet altitudinem, digito pressa vel nunc etiam, quamvis paulo difficilius, per aliquot temporis momenta evanescit atque in universum a rubore ulterius circa eam diffuso solummodo colore intensiori distinguitur, qui margine quodam acriter notato sequentium excrescentiarum ambitum jam satis exacte indicat. Serius autem, attamen in iis tantum casibus, ubi condylomatum eruptio lente procedit, lae maculae, propriae affectionis eruptioni praecedentes, peculiarium symptomatum seriem nobis ostendunt, quorum vice interea, sub conditionibus oppositis, si exuberatio citius attollitur, nihil aliud nisi fuscus coloris in pallidiorem mutationem et cuticulae solutionem observamus. Haec posteriora phaenomena quidem in universum forte maxime sunt vulgaria et eatenus ab iis descriptioni nostrae norma esset repetenda; cum vero tum tandem naturae metamorphoses quoad subtilia discrimina quam accuratissime cognoscere possimus, si processus quidam, quantum fieri potest, dilatus et retardatus a nobis conspicitur: et sequentia phaenomena, quamvis raro tantum sint observanda, tamen, qua symptomata characteristic, si ulterior maculae evolutio respicitur, afferre atque contendere mihi licere credo, ea quidem, cum pathogenia intime congruentia, clariorem de ipso processu imaginem hic nobis exhibere, quem prohi dolor! non sufficienter semper accurate

animo concipere valemus, quia aut occasio ad tales observationes instituendas saepe nobis elabitur, aut quia mutationes revera etiam multis in casibus tam cito ac properanter hic se excipiunt, ut illae, sicut septem colores in disco celeriter circumfacto, distinguendi facultati nostrae subtrahantur, in totum quoddam confluant et quam saepissime eventum duntaxat harum metamorphoseon nobis ostendant. Si autem omnes conditiones accuratiori tali observationi favent, serius, postquam maculae cum colore suo laete rubro per temporis spatium quoddam indefinitum perdurarunt, epidermidem in iisdem quoad structuram mutari videmus; fit pellucida, ut in maculis venereis, extenuatur eoque ruborem fortius refulgere sinit, qui nunc simul semper magis nigricat ac saepe tandem in colorem abit bruneo-rubrum, bruneum, lividum et caeruleo-rubrum. Ob sensim attenuatam epidermidem et, ut mihi quidem probabile videtur, ob simultaneam hoc in loco retis Malpighii mortificationem, jam jam macula desidit ita ut minus quam cutis superficies, praecipue in centro suo, sit elevata, simul peculiarem splendorem, unguibus vel cerae similem, nanciscitur, in superficie sua nonnullas ostendit plicas subtiles ac radiatas, ut alioquin in cicatricibus recentibus videre solemus, pressa jam non amplius evanescit nec digitorum apici, eam tangenti aequalem illum renisum, ut cutis sana, offert, sed contactu attingitur superficialiter mollis, vel potius ut pustula quaedam collapsa et vacuefacta, cum interim in profunditate sub-dura, saltem cute naturali durior appareat. Inter haec communiter excretio seroso-lymphatica in iis sensim sensimque exarescit, quo magis fuscum accipiunt colorem, quare saepius plane siccas eas deprehendimus, nisi forte materia prius descripta, se et excretionum productionibus crebro constans, quae e regione circumjacente deposita, hic haud raro omnia obteggit et humectat, et eas forte inundaverit. Similiter denique in hac metamorphosi et aucta sensibilitas semper magis cessat, maculae tantum laete rubrae sensibiles adhuc sunt et urgentem in contactu dolorem patiuntur, bruneae, lividae et caeruleo-rubrae contra in universum exiguum produnt sensibilitatis gradum et omni fere sensu carere videntur. —

§. 39.

Quodsi signa modo allata in summam quandam redigere eaque interpretari conamur, quamvis, uti plerumque fit, e colore magis fusco auctam inflammationem colligere

soleamus, ideoque in maculis altiore quam in erythemate, e quo evolvebantur, nisus formativi localiter aucti gradum praesumamus, nihilo minus tamen statum hunc inflammationis intensiorem in maculis tantummodo laete rubris invenire et cum aliqua probabilitate statuere nobis licebit, quoniam in his duntaxat reliqua inflammationis symptomata adhuc perdurant, contra vero semper magis recedunt, prout color ad rubro-bruneum vel caeruleo-rubrum propius accedit, tandemque adeo in signa mortis, ex parte apparentis, trans-eunt. Id enim ex sensibilitate diminuta, secretionis evanescente, ex eo quod cuticula collabatur, extenuatur et corrugatur, inprimis vero e sequenti macularum examine concludere licet. Nam si in talis bruno-rubrae vel caeruleo-rubrae maculae contactu, eadem paulo fortius premittitur, quam saepissime epidermis, jam admodum tenera ac tenuis facta, hic detruditur, quae jam non amplius firmiter cum cute connexa est, sed solummodo adhuc tanquam tegumentum aliquod subtile et pellucidum in concrecentia quadam plus minus resoluta, obscura et cruenta haeret, quae cuticulam ex consulto vel fortuito resolutam partim adhaerescendo sequitur, partim in fundo parvi scrobiculi relinquitur, hic interdum satis adhuc firmiter agglutinatur, tandemque, uti plerumque et ibi fieri solet, ubi erythema quoddam intertrigo maculam jam prius strato eam obtegente privaverat, in crustam quandam plus minus bruno-rubram induratur. Quodsi dein et hoc sedimentum relictum, subrubro-nigrescentis coloris, vel crusta inde indurata, removetur, fundus conspicitur leviter tantum rubefactus, subdurus, non admodum sensibilis, qui plerumque versus tria latera parvi sinus parum declivis versus quartum tamen paulum attollitur, vel etiam satis aequaliter in medio paulum convexus apparet. Ex hoc fundo mox partim lymphaticum quendam, partim sanguineo-serosum humorem, ut in locis cutaneis degluptis, scaturire videmus, qui tegumenti protegentis jacturam interim restituere conatur et qua substantia semi-liquida, aut extrinsecus ad crustam bruneam vel flavo-rubram indurata, fundum nudatum obtegit. Sine controversia vero omnia phaenomena, quae in tali decursu retardato hic observantur, auctam vitam vegetativam in superficie extinctam et, ut credo, lentam destructionem retis Malpighii et epidermidis innuunt; atque opus tantum erit similem processum et ubi condyloma e maculis citius evolvitur ostendere, ut ita demonstretur, revera ambobus in

casibus metamorphoses, quod caput rei attinet, cum paucis quibusdam variationibus easdem manere et ratione tantummodo descripta clarius, quasi sub microscopio, in conspectum prodire. Interea quum in decursu rapido ac tumultuoso omnia ita accelerentur, ut symptomata unius stadii a symptomatibus alterius distinguere jam non valeamus, ad signa characteristicum maculae, quemadmodum in celeri excrescentiarum progerminatione nobis exhibentur, in proximo demum stadio accuratius examinanda commotum me sentio. —

§. 40.

3. *Stadium progerminationis.*

Maculis jam modo per longius modo per brevius temporis spatium post erythematis vel intertriginis initium formati, et, prout malum tardiores vel celeriores servat decursum, nunc plus nunc minus interim mutati, ipsa jam prodit condylomatum formatio, i. e. maculae ad speciem in toto suo ambitu aequaliter supra corporis superficiem attolluntur et in parva formantur tubercula. Antequam tamen haec elevatio admodum fit sensibilis, ambobus in casibus tam brunea quam laete rubra macula multum coloris sui amittit ac mox etiam commuiter stratum eam obtegens. Quoad maculas magis fuscas seu nigricantes, concrecentia sub-nigra, prius designata, in his sub cuticula pellucida sensim resorbetur vel simul cum epidermide detruditur, vel, si qua crusta tantum aderat, simili modo auferitur et removetur; ut paucis utar, parva illa superficies intumescens nunc rursus conspectum praebet e rubro candicantem. Maculae laete rubrae simili modo pallescunt, majori tamen gradu et citius, cum color laete ruber saepe minimo temporis momento evanescat ac totum ceu parva pallidaque papula prodeat, quae ruborem laetorem tum demum recuperat, quando epidermis in eadem vel perforata et consumpta est, vel ob majorem resistentiam et crassitudinem violenter modo propius modo remotius a primitivo maculae margine avulsa apparet. Ambobus in casibus manifesto increscens pressio ab interna parte extrorsum, quam parva exuberatio in formatione sua in externos terminos suos exercet, rationem mutationum hic indicatarum continet, quae adeo, quod cardinem rei attinet, sibi similes sunt, cum ambae eruptionem capituli condylomatum e prioribus integumentis qua postremum eventum nobis exubeant et cate-

nus tantum a se invicem distinguantur, quatenus partim epidermis in stadio macularum perrumpi incipit, uti ante a me dictum est, ejusque destructio lente procedit, dum partim haec destructio ac diruptio integumentorum germinis cum externe visibili exuberatione parvarum excrescentiarum initium capit, tum vero etiam tam tumultuose properat, ut saepe ex eventu demum processum perspicere et intelligere valeamus, quomodo hic in pallescendo, quamvis crebro paucis duntaxat temporis momentis, et quoad maculas laete rubras secretio et sensibilitas in superficie diminuat et evanescat ac mortificatio hic citius tantum irruat, cum interim in maculis, fusco magis colore insignibus, vita jam lente extinguatur et languescat, donec postremo simili modo dissolvatur. Si ergo et hoc in stadio, sive color punctorum germinum sit clarus, sive fuscus, semper unum eundemque exitum observamus, haec constans quoad phaenomena primaria mutatio unice tamen ad metamorphoses in ipsis maculis erit referenda, cum nihilo minus erythema vel intertrigo in macularum circuitu hic modo simul evanescat, modo simili ac prius gradu permaneat, modo autem et augeri et increscere possit. Non solum enim superficies cutanea in regione circumjacente ab acerbis se-et excretionum productionibus crebro irritatur et in metamorphoseon pathologicarum gyrum simul trahitur, sed saepe etiam in locis primitus affectis novae macularum et condylomatum eruptiones primam eruptionem breviori vel longiori temporis spatio consequuntur. — Ut priora igitur et hoc stadium valde indefinitae est morae, et cum adeo neque eruptioni condylomatum in universum nec speciali condylomatos cujusdam evolutioni certum quoddam temporis intervallum constituere possimus, contra vero multipliciter observemus, singulam quamque exuberationum formationem modo per longius modo brevius temporis spatium in his prodromorum gradibus morari, mirum etiam nobis videri non debet, si saepius in uno eodemque aegroto, imo uno eodemque fere loco omnes tres descriptos evolutionis gradus deprehendimus. —

§. 41.

Sed non solum quoad moram, sed etiam quoad plura alia momenta, haec prima condylomatos phaenomena saepe adhuc in decursu suo exiguas ostendunt aberrationes et peculiaritates, quarum causa commotum me sentio, generalia quaedam monita descriptioni hucusque exhibita subungere.

Saepe enim tam in diversis individuis quam in uno eodemque homine, imo in locis non nimis a se invicem remotis, erythema vel intertriginem nunc majori nunc minori gradu, mox magis mox minus late diffusam observamus. Similiter non uno tempore nunc rubras, nunc lividas, nunc etiam rubras et caeruleo-rubras maculas inter se mixtas animadvertimus; frequentiores, majores et propius se attingentes modo hic modo illic eas videmus. Denique haud raro quoque animadvertimus, plures maculas quoad formationem non in condylomata mutari, sed breviori vel longiori temporis intervallo recedere, serius rursus emergere, et tunc aut rovera in parva tubercula attolli, aut etiam denno recedere, in superficie sua semel vel pluries desquamari et postremo prorsus evanescere. Omnia haec phaenomena tam sunt multiplicia, ut necessario, sicut dixi, ad diagnosin constituendam nonnulla sint addenda, saltem eos casus diligentius definire nobis incumbit, quibus haec vel illa peculiaritas frequentius se nobis offert.

Intensiores erythematis gradus plerumque fere in locis circumscriptionibus deprehendimus, ubi causae occasionales aut internae aut externae irritationem inflammatoriam in unum locum accumularunt, eamque diutius retinuerunt et simul tamen et ulteriori abnormiter aucti nris formativi incremento certi quidam limites ab ipsa natura sunt constituti; quare etiam erythema intertrigo communiter quam maxime in regione genitalium, praesertim in pudendis muliebribus conspicitur, porro circa anum et hic quam saepissime insignior in viris quam in feminis apparet, nominatim in iis, qui haemorrhoidibus et sudore laborant haemorrhoidali corrode, denique in interna femorum superficie, in axilla, inter pedum digitos et in labio inferiori infantum lactentium. Languidiore contra hos primos condylomatos prodromos videmus malo latius jam diffuso et languidissimos ibi plerumque, ubi condyloma in tota corporis superficie progerminat; posteriori enim casu saepe levem tantum cutis ruborem, erythema quoddam fugax, eruptioni condylomatos praecedere et, hoc prodeunte, haud raro rursus evanescere observamus; quid? quod saepe maculae solae, sine omni praegressae inflammationis vestigio quasi arte quadam magica in cute dispersae reperiuntur. — Interea aetas, sexus, evolutionis periodi, constitutio, vitae rationes, conditiones externae et cet., ut quodvis aliud, ita et hoc malum vel mitigando vel augendo mutant. Similia momenta probabiliter etiam majorem vel minorem talis inflam-

mationis extensionem constituunt, quae nominatim qua intertrigo, interdum in superficie interna femorum ad genu usque, circa partes verendas, in ano ac tota sede late diffunditur, nisi munditia conveniens corrodentem et consumentem secretionis acris et ichorosae naturam impediat atque coërceat. — Cur stadio secundo maculae interdum lacte rubrae, interdum vero et fuscae et caeruleo-rubrae appareant, problema videtur, a pathogenia et aetiologia perfectiori solvendum; hic tantum hoc respectu monendum; communiter maculas coloris hilarioris et lacte-rubri, tam in decursu morbi celeriori, quam in definitiori ejus localitate, in universum denique apud homines fortiori corporis constitutione praeditos observari, cum, conditionibus oppositis, imprimis praedominante simul diathesi scorbutica, colores hilariores plerumque in fuscis potius transcant et maculae lividae, supra descriptae, breviori vel longiori temporis spatio e rubris evolvi et his intermixtae prodire soleant. — Minus quam quod has macularum metamorphoses attinet, explicari quidem potest, cur in uno casu puncta germinalia frequentiora, majora et propius se attingentia erumpant quam in alio quodam. Generatim quidem statui posse videtur, in erythemate fortiori ac latius extenso pro ratione et plures, majores et cumulationes maculas formari debere, quam ubi inferior tantum actionis vegetativae, localiter auctae, gradus inde ab initio manifestatur; nihilo minus tamen saepe contrarium adeo observamus et imprimis ejusmodi maculae condylomaticae praeter expectationem saepe conspiciuntur, cum affectio in tota corporis superficie erumpit, ubi tamen cutis rubor praegressus non solum minimi est ponderis, sed crebro etiam prorsus deest. Praecepta igitur hac de re definita hucusque vix statui posse videntur, ut etiam in exanthematibus acutis nemo adhuc explicare potuit, quamobrem et quibus sub conditionibus modo majori modo minori gradu prodeant; itaque nihil aliud nobis relinquitur, quam certorum momentorum causalium eorumque fortuitorum exploratio ceu unica via ad hasce aberrationes in casibus specialibus aliquatenus interpretandas. — Denique respiciendo, quod plures maculae condylomaticae recedunt, denuo efflorescunt et prorsus evanescunt, hoc loco moneatur, similem vicissitudinem crebro et in aliis morbis, nominatim in febre urticaria, observari, et ad extinctionem processus pathologici in inferiori evolutionis suae gradu probandam praecipue etiam varicellam insigne nobis suppeditare exemplum, nec tamen

hucusque, quamvis multae accuratiores harum duarum formarum exanthematicarum explorationes sint institutae, fieri potuit ut sine ulla dubitatione definiti aliquid de his proprietatibus exploraretur. Et hic igitur, si ejus rei explicationem tentamus, ad conjecturas tantum restrictos nos videmus, secundum quas forsitan statui possit, amba phaenomena, tam crebriorem vicissitudinem quam nimis maturam productionum pathologicarum in germinibus suis mortificationem sive peculiari quadam constitutionis ad causam excitantem relatione, sive variante aliorum statuum morbosorum praeminentia effici, ut simile quid in pluribus phaenomenis metastaticis deprehendimus.

§. 42.

Ceterum haec ambo symptomatum symplegmata, condylomati proxime praecedentia, maculae videlicet ac phaenomena progerminationis, hucusque, quod ego quidem sciam, a nullo scriptore allata sunt. Bell quodammodo quidem ea innuere videtur, cum dicat³¹⁸): „in quibusdam aegrotis excrescentiae cum maculis venereis, supra a me descriptis, conjunctae sunt, ad quarum similitudinem plurimum accedunt“ sed idem Bell nullibi tamen in operibus suis accuratius hac de re loquitur et omnes ejus successores hos condylomatum prodromos ulterius non omnino commemorant. In morbis solummodo Jaws et Pians appellatis et universe in Framboesia, quae, secundum Plenck, Alibert, Cullerier ac Merat excrescentiarum cutanearum classi adnumerantur, maculae qua prodromi indicatae inveniuntur; nominatim Alibert³¹⁹) affirmat: „Lorsque la framboesia commence a se manifester, on aperçoit d'abord sur la périphérie de la peau quelques maculatures ou tâches, assez semblables dans leur origine à des piqures légères de piques, à ces tâches succèdent bientôt des végétations.“ — Attamen cum in descriptionibus manicis et saepe sibi contradicentibus non facile definiri posse videatur, num excrescentiae, qua symptomata harum affectionum characteristicae a nonnullis autoribus allatae, revera, quoad naturam, cum condylomatum formatione eadem sint, et cum saltem nemo hucusque de similibus in condylomate observationibus disserat; optimo jure acutissimo auctori libri germanici: Ueber die hofsteinsche Marischkrankheit, venerando praeceptorum meo id meritum unice adscribendum putaverim, quod ille primus ad haec primitiva condylomatum phaenomena ut attendant, animos excitavit. Cui quidem merito eo majus pretium statuerim, cum partim

hac accuratiori prodromorum cognitione diagnosi condylomatum haud mediocrem fructum cepit, partim autem cum horum symplegmatum investigationi quam saepissime plura obstant impedimenta, quae tantum indefesso studio et multum exercitato acerrimoque tam solertis observatoris visu superari poterant et quae saltem tanti erant momenti, ut phaenomenorum satis gravium numerum omnium, ipsorum adeo medicorum celeberrimorum, oculis subtraherent. Quodsi autem, licet omne investigationis meritum praeceptori meo libenter attribuam et ingenue etiam fatear, sub ejus auspiciis ad aegrotorum lectulos me primum haec symptomata observasse, in descriptione horum prodromorum pluries a sententia Professoris Dr. Struvii recessi, id ideo tantummodo contigit, tum quia imaginem phaenomenorum prout propriis sensibus apparuit, hic adumbrandam censui, tum etiam quia eam meo, quoad pathogeniam et aetiologiam argumenti nostri, iudicio, consentaneam inveni, denique quia semper adhuc Lectorum laborem meum perlustrantium, indulgentiam exspecto. —

§. 43.

II. PERIODUS MORBI EXCULTI.

Quodsi condyloma inter phaenomena modo allata, serius vel ocus e macula, ut parva quaedam planta e germine prodierit et supra cutis superficiem elevatam apparuerit, sub forma parvi cujusdam ac depressi colliculi seu tuberculi visui nostro se offert; quod in universum leviter et obiter inspectum parum definitas proprietates characteristicas ostendere videtur, exactiori tamen examini ac multiplici observationi subjectum diversas nihilominus manifestat proprietates. Haec quidem maximam partem ab autoribus cum antiquioris tum recentioris temporis jam sunt animadversae, sed plerumque ab iis nimis indefinite consociatae et communiter, ex mea quidem sententia, cum multis aliis phaenomenis; condylomati proprie haud attribuendis commixtae, ut hic demonstrare non recusarem, si loci et temporis spatium id mihi permisissent.

§. 44.

1. Stadium formae purae primitivae.

In fundo magis vel minus rubenti et in superficie inflammato, quo inspicendo quam saepissime omnia prioris

periodi phaenomena observamus, saepe vero etiam in fundo naturaliter colorato, qui praeter magis vel minus auctam perspirationem, nihil aliud nobis de prodromis illis ostendit, jam condyloma conspicitur. Plerumque magnitudinem referens semifissi pisi vel fabae, ac satis exacte in apice obtuso praegressae maculae servans ambitum, circa 1 ad $1\frac{1}{2}$ lineas super cutis superficiem eminet et, modo magis subrotundum modo ovale magis, instar colliculi fortiter depressi, formatur, qui versus unum latus gradatim admodum et fere inobservabilis in superficiem cutaneam cingentem transit, versus amba vero latera proxime sita paulo magis ad fundum dimittitur, in quarto denique latere quasi parietem format, perpendiculariter fere se attollentem, ita ut ab hoc latere visus, formationis adventitiae pes circumscriptus appareat, dum in reliquo ambitu nullibi terminis arcte septus animadvertatur. Hac angulorum inclinorum ratione, quam superficies laterales, 1 ad 2 lineas longae, tam versus cutem circumcirca, quam versus apicis superficiem simili modo offerunt, parva haec exuberatio a latere conspecta, insignem adipiscitur similitudinem cum colliculis arenis conflatis, quos saepe in magnis campis arenosis singulis locis, ubi arenae instabiles firmatae reperiuntur, ventorum flatu congregatos videmus et quos facili opera quivis sibi potest comparare, si in planitie paulum aspera semen Lycopodii copiose spargit, postea vero obliqua directione halitum flando immittit. Superne consideratum contra, condyloma plane aliter conspicitur; ex hac enim contuendi regione, non solum colliculi celsitudo, sed etiam peculiare quoad inclinationem superficierum lateralium rationes minus perspicue possunt observari et tenues, quasi sub-caeruleae, umbrae communiter hic asperiores tantum et magis praecipitem superficierum in unum latus inclinationem designant. Totum igitur tali in positione, saepe duntaxat tanquam macula parva, indefinite elevata et subrubra cum umbra sub-caerulea modo memorata et magna in ambitu radiorum subtilium ac divergentium copia, qui per tensionem epidermidis in inferiori parvi tumoris parte formantur, in sic dictarum figurarum sono productarum (Klangfiguren) forma oculis nostris apparet et mira rerum inter se pugnantium consociatione, quae superficiebus lateralibus lucidioribus, si has cum fundo interdum magis rubenti circum sito comparaveris, efficitur, haud raro vel majorem adhuc cum illis et figuris Lichtenbergianis similitudinem nanciscitur. In apicis superficie, quae communiter

non prorsus situ parallelo cum fundo deprehenditur, sed paulum versus devexum latus inclinatur, deest epidermis, quae illaesa plerumque in inferiore partem et maxime etiam in parietes laterales ascendit, atque aut hic in oram libere distantem, sub - candido - cineream, fimbriatam, excurrit, quae reliquam capitis condylomatici partem cum singulis mortificatae cuticulae panniculis adhuc adhaerentibus, ut perianthium gemmam florem continentem, circumdat, aut in marginem arcte junctum, irregulariter dentatum exit, tum autem haud raro partem quandam superficierum lateralium itidem nudatam relinquit. — Ubi illaesa epidermis tuberculum adhuc obtegit, ejusdem color plerumque modice tantum sub-ruber, quin, saepe paulum pallidus animadvertitur, in nuda superficie contra colorum temperatio in subtilem tene-rumque mutatur balaustii colorem (Incarnat), qui ad rosaceum hilariorum proxime accedere videtur, si condyloma in quadam distantia contuemur, qui tamen accuratius, nominatim microscopio inspectus, e duorum coloris discriminum concursu compositus apparet, cum color coccineus magis fuscus hic lucidam ac sub-flavam superficiem punctis indefinitis et subtilibus imbuat et quasi pone hunc colorem primitivum totius parvae exuberationis abscondatur. Materia quaedam nitens, pellucida, viscida, odorem proprio quodam modo dulcem sed molestum spirans, quae in nudato condylomatos capite denuo semper, quantumvis saepe obstergetur nunc magis nunc minus fortiter subtilissimarum roris guttarum sub forma scaturit, hic dispanditur et insuper crebro quoque cum diversis se-et excretionum productis e vicinia conjungitur, praeterea haud parum ad colorum commixtionem supra memoratam conferre videtur nec raro adeo superficiei apicis coleris rosacei peculiarem eamquo lardi speciem tribuere. Non semper vero sunt visus errores vel mutationes opticae, quae uno casu colores ab altero diversos nobis ostendunt, crebro colorum temperatio revera quoque alia est in apice, nominatim quandoque fusca magis apparet, fere semper autem tum superficies laterales simili ratione simul modo plus modo minus sunt rubentes et communiter tum etiam in aliis symptomatibus analogae quaedam se offert aberratio, ad quam serius revertemur. Ceterum, quoad speciem externam, superficiem plerumque laevem ac planam ubique reperimus; interea tactus sensus plures hic adhuc asperitates subtiles in apice nudato percipit, qui digito tangenti, ni fallor, ceu tenuae et humidum holosericum apparet, vel forsitan commodius adhuc cum loco quodam cutis deglupto comparari posset, cum,

praeter sensum asperitatis cujusdam levis et tenerae, quem aliena manus et hic accipit, externa etiam loci epidermide privati species multis momentis ad speciem capitis condylomatici deglupti revera proxime accedat. Subdurum quoad consistentiam, saltem durius ac firmitus quam cutis organon in statu naturali, propemodum ut mollis quaedam et recens cartilago tactu exploratum, parvum ejusmodi tuberculum digitorum pressioni haud cedit, neque etiam, quamvis quodammodo elasticum, hac locum habente, manifesto formam suam mutat, sed potius semper manet quod antea erat adeoque, cum vellicatur, quae massa acquabiliter firma conspicitur, quae in cute fere ut lapis in annulo sita est et cum eadem loco moveri et aliquid de partibus profundius sitis attolli patitur. Plerumque per se parum vel non omnino dolens adeoque si tangitur in superficie nudata minus sensibile, quam alias in locis, epidermide obtegente privatis animadvertitur, nihilo tamen minus haec condylomatos forma semper insignem manifestat irritabilitatis latentis gradum, ob quam saepius, tam internis quam externis causis occasionalibus ansam praebentibus, in statum irritatum transit, fortius rubet ac paulum fit durior, calidior, multo sensibilibus et urentem affert dolorem, paucis verbis, in statum quandam translata apparet, ubi inflammationis symptomata magis perspicue manifestantur, quem frequentissime ut prodromum immediatum ideoque etiam ut causam, variis metamorphosis et degenerationibus, interdum ex hac forma primitiva evolutis, occasionem praebentem agnoscimus. Quod vero omnes proprietates formae primitivae, hucusque allatae, tum peculiari aegrotorum constitutione, tum momentis fortuito agentibus modo magis modo minus paulum variari ac mutari possint, vix hic separatim monendum adhuc videtur, cum similes lusus omnino ubique in viva natura conspiciamus, qui quotidie ad aegrotorum lectulos nobis occurrunt. Ad imperfectam igitur hanc descriptionem confirmandam, quae ab archetypo suo tam longe distat, sequentia momenta breviter adhuc mihi liceat attingere. Quamquam sedem harum exuberationum in universum sufficienter forsitan indicavimus, specialiter tamen hoc respectu notandum adhuc est: etsi forma condylomatos modo designata ubique in corporis tegumentis externis occurrat, et, ut firmiter sum persuasus, omnibus aliter formatis excrescentiis, quas condylomatium generi secundum Bell, Welch, Richter, Wendt c. s. p. adnumeramus, semper praecedat et seminis instar sit conside-

randa, nihilo minus tamen in universum hanc primitivam formam non admodum crebro quidem observationi nostrae offerri, cum communiter variae metamorphoses jam quam citissime post parvarum excrescentiarum progerminationem prodeant, et condyloma contra indicato evolutionis suae gradu inprimis ibi diutius morari atque formam suam puram primitivam retinere soleat, ubi partim macerationi cuidam per varias corporis excretiones physiologicas ac pathologicas minus obnoxium est, partim ubi aut externis aut internis amentis fortuitis minus irritatur, denique ubi corporis constitutio in universum majorem energiam ac tonum prodit et fabrica corporis rigidior apparet; unde etiam hanc formam primariam rarius in pudendis muliebribus, frequentius contra in genitalibus virilibus, in ano et in axillis observamus.

Porro ubi conspicua sit et per aliquot temporis spatium haud mutata permanet, ibi communiter parvo tantum adest numero et plerumque singulatim apparet, a formationibus adventiciis circumjacentibus per majora vel minora interstitia disjuncta, quamvis etiam interdum casus nobis occurrant, ubi hujusmodi excrescentias propius ad se invicem admotas, tum aut parietibus suis praeruptioribus sic juxta se positas, aut cum magis inclinatis superficiebus lateralibus ea mutuatione delabi videmus, ut pes unius tuberculi in alterius pede desinat, et ad summum duntaxat magis vel minus lati sulci, in quibus haud raro rhagades sanguineae deprehenduntur, loco spatiorum inter parvas exuberationes, arcte consociatas, adhuc cognoscendi relinquuntur. Rarioribus in casibus denique, et fere semper ubi sub conditionibus commodis localitatis et constitutionis, supra commemoratis, inprimis vehemens irritatio primitiva earum progerminationi praecessit et tam prope juxta se invicem sitas eas observamus, ut sulci separantes postremo plane evanescant ac totum symplegma ad majorem quandam et irregulariter formatam excrescentiam consocietur, in qua jam forma pura primitiva perspicue agnosci amplius non potest. Externa tantum specie apparens haec consociatio autem hic minime, ut in pluribus aliis exanthematum formis, vero quodam singulorum condylomatum incremento, cum haud magis quam maculae supra descriptae libere versus latera extendi valeant; sed istud incrementum serius insequentibus eruptionibus efficitur, quibus durantibus condylomata posthac provenientia solummodo e pede et superficiebus lateralibus excrescentiarum veterum jam praesentium attolluntur. —

Cum plane in decursu sit atypicum, in universum tempus, quo condyloma formam primitivam memoratam retinet, utique exacte definiri non potest; nam hujus stadii moram quandoque ad paucas tantum horas videmus restrictam, interdum vero etiam in hebdomades et menses prolatam ac denique haud raro in uno eodemque homine et eodem fere loco omnes diversos prodromorum, morbi exculti ejusque mutationum et exituum gradus mihi quodam modo eodem tempore conjunctos conspicimus. — Ceterum specialiter hic ostendere, sub quibus nominibus et a quibus autoribus similis harum formationum adventiciarum forma descripta nobis sit, tum ob fines dissertationis meae constitutos, mihi non licet, tum etiam ob multa impedimenta haud superanda, quae tali indagationi obstant, non conceditur; quare commotum me sentio, per conjecturam tantummodo hoc respectu monere, vestigia peculiaris hujus formae fortasse pluribus in descriptionibus reperiri, quas ab antiquissimis inde temporibus de condylomate, postea de fornice et haemorrhoidē, serius autem de verruca et recenti memoria de porro per Franco-gallos accepimus. —

§. 45.

Tanquam supplementum ad descriptionem modo exhibitam, peculiaris quaedam adhuc variatio purae hujus formae primitivae mihi est commemoranda, quam interdum certis corporis locis, nominatim inter pedum digitos, nates, in dorso et apud infantes lactentes, salivam multum ejicientes, in labio inferiori observamus, ubi condyloma paulum mutata forma a nobis conspicitur, quamvis, quoad rei cardinem, hic eodem quam illic evolutionis suae gradu deprehendatur. Haec variatio, quae, etsi condyloma in universum etiam conditionibus fortuitis plus minus, quoad formam suam puram primitivam, turbatur, ex meo judicio, peculiari quodam respectu digna sane videtur, quoniam plura ab aliis casibus recedentia praese fert, quae inprimis in oculis incurrentia, facile ad proprietates vere consentientes haud agnoscendas vel negligendas nos inducere possent et certe rationem plurium permutationum forte continuerint. Nam cum alias apicem tantummodo, vel modicam duntaxat superficiem laterali partem cuticula sua privatam videamus, his peculiaribus in casibus epidernidem majori distantia circa pedem totius parvae exuberantiae solutam et aut prorsus detrusam, aut sub-candidam, non pellucidam et corrugatam, modo

quidem in uno latere vel in apice tuberculi pendentem, modo denique supra formationem spuriam ipsam perfractam tantum, inde ab illo vero loco majori quodam vel minori ambitu mortificatam et, instar reliquiarum vesicae cujusdam evacuatae, laxè in deglupto fundo jacentem invenimus. Ubi autem cuticula fines vulgares transiens, sic separata fuerit, totum plerumque quasi parva insula apparet, quae circumcirca a superficie cutanea quoad regionem circumjacentem disjuncta, e medio fundi modice depressi, plus minus, saepe 3 ad 4 lineas, lati, forma quidem supra memorata, qua colliculus fortiter depressus subrotundus vel ovalis, 2 ad 3 lineas in diametro continens, altitudine 2 linearum attollitur. Communiter in superficie apicis, holoserici instar aspera et madente, paulum sensibili, simili modo ut prius descripsimus coloris rosacei hilarioris et in superficiebus lateralibus laevibus parum tantum colorata, haec formatio spuria plerumque manifestius prodit, si aut fortuito aut consulto mortificatione epidermidis reliquiae hic sunt remotae et fundus nudatus circumcirca non velatus qua planum quoddam madens, valde urens et paulum asperum a nobis conspicitur, in quo nudata cutis quasi fundum fossae cujusdam vallaris format, qui versus pedem tuberculi, hic magis circumscripti, leniter elevatur et eo profundius situs videtur, cum communiter color ejus fusco-rubens in margine exteriori admodum a cutis colore discrepet atque pigmentis lactioribus paulum tantum introrsum, versus colorum temperationem helvam, semi-rubram superficiem lateralium sensim evanescat. Ceterum quo recentior haec cutis nudatio se nobis offert, eo lactior communiter rubor in fundo solet esse, qui in decursu seriori saepe magis fit fuscus. Secretio enim quaedam sanguineo-serosa, ut in quavis superficie cutanea violenter deglupta, haud raro hic aut in crustam tenuem, bruno-rubram induratur, aut qua plus vel minus semi-liquida substantia defecatum strati obtegentis ad tempus supplere conatur. Denique vero gradus nunc inferiores nunc superiores inflammationis fortuitae, qui interdum adeo exitum suum puris formatione ceperunt, saepe externam speciem huius superficiei, cinguli instar capitulum condylomatos circumdantis, ita commutant, ut in tali a processu vulgari aberratione partim condyloma in fundo modo magis modo minus rubenti et deglupto inveniamus, partim e medio ulcers cujusdam illud eminere credamus, denique idem ab orbiculo cinereo-sub-candido, relicto cuticulae rudimento, obductumprehendamus. Sen-

per tamen omnes hae aberrationes, accuratius examinatae, ad pedem ac regionem tantummodo circumjacentem parvae exuberantiae praecipue sunt referendae, cum tuberculum ipsum parum vel non omnino in tali, a praeceptore meo humanissimo primum condylomatos insularis nomine exactius designata varietate, mutatum conspiciamus.

§. 46.

2. Stadium mutationis seu metoptoseos.

Quodsi condyloma in gradu evolutionis suae, commodum memorato, tandem modo per longius modo per brevius temporis spatium moratum est, nunc quam saepissime certas quasdam experitur mutationes, quae licet valde celeriter, tamen semper fere inobservabiles evolvuntur et communiter tum demum a nobis cognoscuntur, si jam quod ab iis producit, metamorphosis videlicet, est perfectum. Quae metamorphosis interea non quidem ulteriori evolutione aut formatione retrograda contineri, sed potius ad habitum externum mutatum et ad diversam spatii rationem relativam partium affectarum inter se invicem ac regionem proximè sitam referenda videtur, ideoque secundum metachematisimi partitionem, a celeb. Hufelando prolatam, metoptosis a me est appellata. Ut enim e gemma flos prorumpit, quoad rei cardinem, priori germiui similis, sic etiam e descripto tuberculo purae formae primitivae jam excrescentia quaedam mollis progerminat, ex iisdem formationibus, pathologice mutatis, constans, quae priori forma nucleum parvae exuberationis efficiebant et hic tantum tegumentum arcte circumcludens reliquerunt. Antequam vero haec mutatio, phaenomenis in regno vegetativo tam analogis, prorsus absolvatur, et, floris instar, evolvatur, sub conditionibus inprimis observationi commodis, prius parvum colliculum, fere ut conus oblique obtusus formatum, sensim intumescere, turgescere et in superficie sua laeviore et magis rubentem fieri videmus, cum puncta obscuriora hic magis magisque extendantur et in se invicem confluant ac subtiles asperitates simul pedetentim omnino fere evanescent, donec totum denique formam primitivam penitus amiserit et, quod posteriorem attinet, in tres paene sequentes species primarias mutatum fuerit. Modo enim, et quidem plurimis casibus, condyloma qua nodulus depressus ac conglobatus (als abgerundetes Knöpf-

phen), vel qua ficulus commodum erumpens conspicitur; modo excrescentia formam magis cerasi, mori Idaei vel fragi, depressius in cute jacentis, consequitur; modo vel qua clavícula aut columna oculis nostris offertur et, qua talis, erecta eminet, vel versus unum et alterum latus plus minus ad fundum inclinat. In omnibus his diversis casibus superficies laterales non solum minus inclinat, sed potius praeruptas fere et perpendiculariter positas invenimus et in formationibus, nodulum et claviculam referentibus, sub angulo adeo introrsum acuto ita a basi ascendentes, ut margines turgescerentes parvi tumoris quasi supra pedem ejusdem acclinentur. Hanc posteriorem ob causam vero quam saepissime ambitus ac figura baseos accurate oculis perlustrari et cognosci non potest, quamvis in universum semper quidem magnitudinem ac figuram apicis in forma primitiva deglupti retineat, communiter ergo sub-rotunda vel ovalis ac semper circumscripta apparere soleat. Quoad extensionem valde diversa, singula tamen qua excrescentia depressa plerumque haud amplius 4 — 6 lineas in diametro et 2 — 4 lineas quoad altitudinem continens et rationem inversam harum dimensionum forte in forma clavali et columnaria exhibens, ceteroquin et haec condylomatos metoptosis nunc in fundo quodam, in quo plus minus omnia adhuc priorum stadiorum phaenomena observamus, nunc vero etiam in superficie cutanea apparet, quae, praeter perspirationem auctam, nihil admodum abnorme ostendit et epidermide quadam haud mutata vestitur, quae maximam partem, et tum adeo si erythema in circuitu commodum praevalet, ad pedem usque parvae exuberantiae illaesa continuatur et hic communiter in margine sulci cujusdam desinit, qua rhagas sanguineo-rubra, vel qua subtilis fissura circa basin talium exuberationum se protrahentis. Hinc iidem cute nudatum, magis autem quam forma primitiva non turbata, cum hic superficies laterales similiter e margine cuticulae, eas circumdantis, prorumpant, ejusmodi condylomatos capitulum, liberius evolutum, primo intuitu plerumque prorsus laeve et aequabile nobis videtur nec adeo per tactus sensum subtilem in eodem asperitatem, ut antea, percipimus, nihilo minus tamen, accuratius examinantes hic infinitam sulcorum subtilium copiam observamus, qui totum parvae exuberantiae dorsum multiplicibus directionibus pervagantur, communiter tamen, excretionum materiis impleti, haud animadvertuntur et peculiaribus tantum in casibus apertius prodeunt, cum profundius ac latius in exuberationis super-

ficiem se demittant atque ideo huic speciem quandam peculiari modo granulatam impertiant, quod nominatim praecipue in formationibus spuriiis, mori Idaei formam referentibus, quam manifestissime observatur. In universum satis copiose madens et continuo materiam male olentem, viscidam, secernens, quae cum se-et excretionum productis e regione circumjacente haud raro ad ichorem admodum foetentem, acrem et corrodentem consociatur, ejusmodi tumor communiter colorem carneo-rubrum in superficie sua nobis offert, quamvis et aliae colorum temperationes crebro hic occurrant et pigmenta hilariora, longiori mali mora, nominatim colori caeruleo sordido vel bruneo-rubro cedant, qui tamen tum maximam partem duntaxat in superficie apicis libera conspicitur atque hic interdum cum maculis facile mutabilibus, cinereo-candidis, plerumque fere latici cuidam tenaci, coagulato, lymphatico originem suam debentibus, intermixtus apparet; dum superficies laterales, quibus singulae excrescentiae multipliciter arcte sibi invicem incumbunt, vel multum super pedem inclinant, colorem rubrum primitivum plerumque retinent, quamdiu irritamenta fortuita externa aut interna in eas forte non agent, quae universe vim insigniter fortem hic exserere solent, saltem crebro multo insigniores et celeriores colorum mutationes in hac condylomatumi metoptosis quam in forma pura primitiva adducunt. Eodem vero modo, quo colorum temperatio, consistentia etiam et sensibilitas harum formationum in propiori quodam nexu cum statu earum plus minus irritato versari videntur; nam saepius eas modo molliores, modo duriores, modo dolentes, modo parum vel non omnino sensibiles invenimus, prout videlicet irritabilitas, facile excitanda, hic est provocata. Semper tamen talis excrescentia spongiosa minus renitens, magis elastica, mollior et pressioni magis cedens reperitur quam forma antea descripta, haud raro adeo eam pressione externa quoad figuram ac positum magis vel minus modificatam et mutatam videmus, ita ut qua ejus consistentiae opposita forsan recentis granulationis in vulneris superficiebus mollitudinem et papillae muliebris turgescerentis rigiditatem statui posse credam. Denique vero sensibilitas tum denum in iis ad insignem increscit gradum, si rubor ac firmitas momentis praegressis jam valde sunt aucta et irritabilitas intensa insuper quandoque magis conspicua, vasorum quorundam epiploicorum externorum subtilium praesentia ac facilliori sanguinis in laesionibus modicis et fortuitis profluvio manifestatur, cum com-

munitur sensibilitas alioquin statu tantum latenti hic appareat et crebro sic demergatur, ut maiorem harum excrescentiarum numerum pro penitus insensibili habere possemus, nisi fomes latens saepe brevissimo temporis momento, irritabilitate citissime excitata, simul sufflaretur et animaretur. — Communiter condylomata ita mutata in cutis locis conspiciuntur, qui frequentiori e diversis corporis se-et excretionum productionibus irrigationi expositi sunt et conditionibus localibus, inprimis magnae sudoris accumulationi favent; quare eadem tam frequenter in verendis muliebribus deprehenduntur, unde, simul immunditiae locum habente, et quam creberrime cum simultaneus ac profusus adsit fluor albus, multipliciter arcte invicem consociata lata quadam linea supra perinaeum producta, circa ani aperturam collocantur atque haud raro et in internam femorum superficiem late diffunduntur. Rarius in universum genitalia virilia hac metoptosi corripuntur; e contrario hic saepius in ano prodeunt, praesertim apud homines haemorrhoidibus laborantes. In utroque sexu porro et internae oris partes et universe quaevis superficies cutanea, naturali suo statu rubens, praecipue hanc ad metamorphosin proclives esse videntur ac nominatim in cavo oris, in nasi aditu et in orificio ani condyloma crebro formam clavicularem et columnariam adoptare solet, cum alias in pudendorum muliebrium vestibulo et in superficie glandis apud homines magno praepitio praeditos, haud raro moro Idaeo valde simile formetur. Quamvis autem hoc modo in localitate certam quandam ad hanc formam praedispositionem quam frequentissime indicatam videamus, nihilo minus tamen negari non potest, hanc metoptosin itidem interdum in locis observari, qui communiter nullam omnino ad eam propensionem ostendunt. Hic ergo quoque, ex mea quidem sententia, rursus quam maxime constitutio aegroti et mali mora sunt respiciendae, cum, ut antea jam monitum est, languor et exigua energia praecipue transitum formae purae primitivae in hunc metaschematismum, ni fallor, efficiant et haec rursus quam saepissime longioris morae et diutius inveterascentis morbi sequelae videantur. —

Ceterum cum hae excrescentiae in universum morae et numeri sint plane indefiniti, quoad posteriorem hic tantummodo monendum, communiter, ubi haec in singulo condylomate mutatio semel conspicitur, mox etiam reliquas formationes spurias in vicinia similem experiri metamorphosin. Quodsi vero ejusmodi metoptosis plura condylomata corri-

puerit, quae in forma sua pura primitiva plerumque singulariter apparentia, manifestis interstitiis a se invicem erant disjuncta, jam, cum parvus tumor in hoc spontanei incrementi statu versatur, i. e. liberiori evolutione et extensione in superiore baseos parte tam versus latera quam quoad altitudinem gaudet, densior coacervatio et frequentior confluxus hic locum habet nec raro tum symplegmata qua massae formantur cohaerentes et uniformes, (quarum in superficie interdum modo nonnulli sulci profundiores, rhagadum speciem aemulantes, priores singularum excrescentiarum limites obscure adhuc innuunt), qua massae denique, quarum forma irregularis insuper ob mollem earum consistentiam saepius momentis externis variatur, quae nominatim secundum conditiones locales et fortuitam per vestimenta pressionem et cet. modo sic modo aliter figurantur, quarumque species externa monstrosa ad statuenda multa ac diversa genera, infinito fere denominationum numero lucusque designata, haud paucos forsitan inducere potuit. Quod reliquum est, jam nimis longum forem, si tam antiquiores quam recentiores descriptiones cum hac, modo exhibita, morbi imagine fusius adhuc comparare instituerem, uti etiam in universum non magis commodum et utile videretur, si formam hujus metoptoseos condylomaticae in multiplicibus aggregationis conditionibus ulterius describerem, praesertim, cum quilibet, adhibito paululum phantasiae auxilio, sibi ipsi, e supra dictis facile formas mori, fici, cristae galli, fragi et cet. possit componere et cum prius citatis autorum locis comparare, et cum denique omnino specialis et uberior harum varietatum fortuitarum expositio iisdem laboraret difficultatibus ac subtilium quoad colores in luce discriminum, quae secundum diversas radiorum refractiones infinita sunt, descriptio.

§. 47.

Interea ut breviter id innuam, quod in universum ipsius Lectoris benevoli ulteriori explorationi committo, liceat mihi formam quandam compositam hujus metoptoseos rhapsodice tantum hic afferre, quae catenus propiori examini inprimis digna videtur, quatenus vel nuper quidam eam foverunt sententiam, quod vix ad condylomatatum genus sit referenda, neque tamen, ex meo iudicio, ulla adsit sufficiens ratio, ut hoc malum pro alio, prorsus diverso, habeatur. Batemann enim, uti jam dictum, sycosin, quam eodem fere, quo Celsus, modo describit, cum acne valde existimat cognatam et

Hanemann in operis Batemanniani versione non solum probare conatur, seriori tempore falso hoc malum cum ficu esse permutatum, sed illud potius, ad plurimum antiquiorum autorum exemplum, proprie tanquam cum panno et vitilagine unum idemque esse considerandum. Contra has duas autem auctoritates, praeter Aëtium, Actuarium, Simonem Januensem, Sylvaticum et s. p., qui, ut supra ostendimus, thymum et ficum affines et sycosi aequales pronuntiant, quam maxime celeb. Hensleri pugnat auctoritas, et ad acutissimi hujus antiquitatum medicarum investigatoris iudicium sine ulteriori explicatione profecto possem provocare eique fidem habere, nisi nuper simile phaenomenon ac illud quod Batemann tanquam sycosin describit, mihi intervenisset, quod vero qua talis condylomatos metoptosis mihi fuit agnoscendum, cuius hic breviter mentionem injicere mihi proposui. —

Michael, rusticus quidam praedii, huic oppido vicini, Techlefer denominati, post ulcus venereum in balneo cito sanatum, jam diu magno excrescentiarum condylomaticarum numero prope genitalia et anum laboraverat; variis temporibus maculae simul venereae, in pectore, collo, brachiis et femoribus conspicuae, rursus evanuerant, cum primis veris diebus, gravioribus operibus rusticis incipientibus, in calvitio viri, mature acquisito, exanthema erumperet, quod praecipue quia affectionem nimis patefecerat, simul autem fastidiose admodum madebat et vehementer pruriebat, aegrotum tandem ad medicorum auxilium quaerendum commovit. Inspectione instituta, in partibus verendis hic statim metoptosin plane exultam, commodum descriptam, agnoscebam, in fronte vero ac vertice calvo formam primitivam harum formationum spuriarum haud turbatam nimis manifesto inveniebam, quam ut de forma hujus exanthematis dubius esse potuissem. Praecedenti brevi decursus relatione et confessione haud ambigua, de origine venerea pathologicae hujus in systemate cutaneo metamorphoseos persuasus ac simul crebra experientia edoctus, quam difficilis et vix prosperum successum promittens in hominibus nostrae regionis agrestibus medela syphilidis sit censenda, quamdiu miserae vitae conditionis momenti iniquis atque propriae suae curae commissi relinquuntur: aegrotum suadebam, ut nosocomium hujus oppidi academicum petitione sua adiret, neque, hoc consilio, ut videbatur, libentissime accepto, dubitabam, ibi eum jam diu tutum tectumque esse, cum tres circiter heb-

domades serius cubiculum meum intraret et nunc in capite sequentia ostenderet phaenomena, durante curationis genere, sudorum vel suffimentorum ope a vetula quadam tentato, exulta. Loco tuberculorum et colliculorum prius exiguorum ac singulatiim apparentium, ut supra, formam puram primitivam condylomatos tractando, ea designavi, jam nunc superficiem quandam rubentem, 2 pollices latam et 4 longam, eminentem, valde asperam et granulosam reperiēbam, quae ichorem foetentem secerneret et porsus ulceris fundi, luxuriose exuberantis, externam offerret speciem. Ad 1 — 2 lineas supra circuitum laete rubentem elevata, sub-mollis haec exuberatio, superficiem ostendebat multis sulcis latioribus aut arctioribus, profundioribus sive planioribus trajectam, in qua hic illic singulis punctis granulatio altius ascendebat et instar cacuminum tumulorum in planitie quadam edita exagerebatur. Ubique coloris laete rubri saturati, — qui tamen tum tantum fiebat conspicuus, si antea materia viscida, semi-pellucida, sub-flava, hic obvia, ablutione esset remota, pone quam alioquin communiter rubor ut pone velum quoddam occultatur, — et in superficie sua non admodum sensibilis, ita ut adeo apices parvos eminentes sine peculiari quodam dolore cum volcella vellicare liceret, tumor versus circuitum in marginem irregularem excurreret, qui supra pedem erat inclinat et specillo paulum attolli poterat. Sub hoc tumido margine epidermidem paululum relaxatam ad basin usque exuberationis illaesam proferri conspiciebatur, in pede ejusdem vero fimbriis finiri, quae modo peculiari in plus minus lata hic interstitia demergebantur, de quibus extrinsecus nihil observari poterat, quae autem margine fortius sublato facile agnoscebantur, cum apicem specilli profunde penetrare sicerent, et sic accuratius examinata, comprobarent, totam formationem pathologicam nihil aliud esse quam densam plurimum, parvarum, ad modum nodulorum formatarum, excrescentiarum coacervationem, quae cum superficiebus suis lateralibus tumidis arcte juxta se invicem collocatae, in summo modo profundioribus quibusdam sulcis haud perspicue circumscribebantur, in basi sua vero perfecte erant disjunctae, et singulae eodem prorsus modo se habebant quo metoptosis condylomatos commodum descripta, si exceperis, fundum hic in circuitu cujuslibet horum parvorum ac disjunctorum tumorum, accumulato acri ichore plerumque cuticulam destructam et disjunctam vel saltem admodum relaxatam ostendisse. — Seriori in sanationem sine vera cicatricum forma-

tione exitu in diagnosi mea vel magis confirmatus, me igitur haud in errore versari putaverim, si hanc affectionem, cum descriptione tam a Celso quam Batemann de sycosi exhibita, omnibus momentis primariis congruentem, nihilo minus nequiquam pro genere metamorphoseos cutaneae morbosae peculiari ac separato, sed pro mutatione tantum, fortuito in condylomatum formatione contingente, habeo, atque in universum ad accuratiorem formationum hujus metachemismi magis compositarum cognitionem, priorum phaenomenorum examen et exactiorem baseos explorationem, denique exitus considerationem, qua indicia tutissima, raro quidem errorem admittentia, commendo. —

§. 48.

III. PERIODUS EXITUS.

Nec tamen semper condyloma ejusmodi experitur metoptosin; crebro potius illud fortuito aut arte adjuvante, et in forma sua pura primitiva magis vel minus insignem processus formativi mutationem subire videmus, conditionibus internis existentiae suae ulterioris qua veri condylomatos idem privantem et eventus adducentem, quibus plus vel minus vitae vegetativae, vel etiam alia tantummodo ejusdem abnormiter auctae directio hic praedominatur. Cum autem in omnibus his exitibus ambas formas, qua identicas quoad naturam formationes, in universum quidem similibus et aequalibus metamorphosis subjectas esse oporteat, in posterioribus tamen propter diversas relationes locales et omnino ob differentias inter formam puram primitivam et metoptosin apparentes, nonnunquam nonnullas hic invenimus aberrationes, quae multiplices condylomatos exitus e duplici loco considerandi necessitatem adducunt, fere ut, quod in homine ad corpus pertinet, secundum proprietatem in utroque sexu animo concipere solemus, quoniam ad hunc diversum individuorum habitum, phaenomena alioquin, quoad rei cardinem, aequalia, sic vel aliter variata perceptionis nostrae facultati se offerunt. Hanc ob causam, quia denique, ut credo, et hae exituum ac transituum conditiones saepius pro formis peculiaribus et propriis condylomatos sunt habitae, commotum me sentio, uberiorem singulae cujuslibet mutationis descriptionem hic exhibere, quam in exponendis aliis morbis opus foret aut Lectori meo forsitan placeret, qui tamen ad multiplices tantum harum excrescentiarum descriptiones, supra

allatas, demum relegendus est, ut ob verborum quandam veniam mihi ab eo concedatur, quae omnino mihi videtur necessaria, si experientiam et observationes tot insignium virorum uno quasi diagnoseos conspectu complecti haud obsonum est.

§. 49.

1. *Stadium decrementi.*

Semper ubi vita condylomatos pathologico-formativa, qua talis, recedit ac recuperatam in systemate cutaneo sanitatem apparere permittit, hunc exitum hic sive resolutione, sive aucta secretione, sive plus minus celeri parvarum harum excrescentiarum mortificatione consequi videmus, et his modo tribus viis vera condylomatos sanatio in rerum natura occurrat, nisi forte amputationem et destructionem istarum formationum artificialem, causticorum ope, huc pertinere censemus, quae vero, ex mea quidem sententia, eam ipsam ob causam, quia in iis ars fere sola operatur, propriae hujus affectionis reconstructioni adnumerari non possunt et in universum nimis pauca phaenomena peculiariora nobis offerunt, quibus prohibemur, quo minus eas aliter quam in fine ad summum et obiter tantum commemoremus. Quapropter et hoc loco eas praetereo, solis processibus naturae consentaneis inhaerens, qui quantumcunque etiam momenta eorum interna crebro sibi sint aequalia, pro forma condylomatum diversa, multas tamen nobis ostendunt aberrationes, ideoque in sub-divisiones hujus stadii sequentes a me transferentur.

§. 50.

A. *Resolutio seu formatio retrograda.*

a) Cum condyloma in forma sua pura primitiva exitum discussione seu resolutione capit, plerumque in proxima ejus vicinia, ubi forsitan obvia adhuc sunt, primo prodromorum phaenomena recedunt, i. e. rubor in circuitu erythematis vel erythematis intertriginis antea saepe insignis, pallidior fit et sub-flavus, levis tumor, quem interdum talibus locis observamus, magis magisque desidit, aucta perspiratio ac excretio minuantur, calor decrescit et sensibilitas aucta, sensus tensio et dolor urens, alioquin quovis contactu vivide excitatus, jam nunc evanescent. Erythema simul, saepe manifesto

admodum, frequentissime vero vix paululum desquamatur, intertrigo, hic haud exiguo interdum gradu praevalens, consanescit ac maculae, supra descriptae, non raro jam in circuitu rubenti recenter formatae, colorem suum magis fuscum vel laete rubrum amittunt, epidermidem in superficie per vices detrudunt nec tamen sauciae fiunt, cum sub lamina decedente semper novum formatum sit epidermidion, et hoc modo postremo penitus fiunt inconspicuae, vel quandoque etiam tum demum pallescent, postquam crustae bruno-rubrae in punctis germinalibus lividis formatae ac solutae, novae eique subtiliori cuticulae locum cesserunt. Ut breviter omnia complectar, cutis circa tuberculum gradatim semper magis normalem statum recuperat, tandemque rursus naturali prorsus colore et habitu conspicitur. Has mutationes, a superficie condylomatos cingenti diverso modo nobis oblatas, comitantia ac similia symptomata resolutionis in ipso condylomatos capitulo communiter mox jam observamus; pedetentim enim illud magis magisque fit declivē seu depressum, in se ipso videtur corrugari, idcirco, quoad altitudinem et ambitum baseos, diminuitur, priorem simul eique propriam formam semper magis amittit ac postremo qua parvus tantum, molliter versus omnia latera descendens, subrotundus vel ovalis apparet tumor, qui ipsi oculo interdum non plane est perspicuus et tactus modo sensu cognosci potest. Colorem in nuda, holoserici instar aspera, parvi hujus tumoris superficie, — sub-duri quidem et nunc, quantumvis non prorsus tam firmi ac solidi quam antea, — rursus paulo magis quam prius fuscum deprehendimus, imo et sensibilitas simul vividior rursus et irritabilitate potior fieri solet, ita ut universim hac in formatione retrograda, quoad pleraque phaenomena, similes, inversae modo vicissitudines nobis offerantur ac supra, emergens e maculis primitivis condyloma commemorare, descripsimus. Non tamen ubique superficies condylomatos hoc in processu observationi nostrae tam libere patet, saepe contra et bruno-sub-flavis escharis et crustis obtectam eam videmus, quae e materiis se-et excretivis plasticis hic consolidantur, nunc majoribus nunc minoribus massis indurescendo efformantur et aut brevi tempore excretionē insequenti tolluntur ac detruduntur, aut per longius etiam temporis spatium arcte capitulo condylomatos deglupto acclinantur illudque magis vel minus occultant, donec tandem, parva exuberatione penitus depressa, exsiccatae decidunt. Ceterum communiter tenues hae ac semi-pellucidae crustae, quamdiu adhuc firmiter insi-

dent, duntaxat cum marginali epidermidis orbe, in superficiebus lateralibus tuberculi haud mutatae, satis intime cohaerent, cum quasi sub cuticulam hic se inserant, et apicis superficiem tumoris desidentis ceu tenui quadam squamarum corona circumdant, quae modo magis modo minus defoliatur ac fortuito vel consulto hoc illoque loco detrusa, nunc citius nunc lentius rursus restituitur, prout secretio, quae in universum hic semper minuta fuerat, pro ratione fortior vel languidior apparet, prout ipsae materiae excretae majori vel minori ad consolidationem nisu gaudent, prout denique condyloma aliis se-et excretionum productis e vicinia forsitan plus minus humectatur. — Inter haec vel illa communiter phaenomena, modo longiori modo breviori, omnino autem indefinito temporis intervallo, formationem suam retrogradam conficiens, penitus depressum, denique in statum maculae cujusdam lacte-rubrae vel caeruleo-rubrae transiens, condyloma non solum renovata irritatione saepius adhuc plures mutationes ac in decursu modo descriptourbationes experitur, sed quandoque etiam hic exitus resolutione conspicitur, eatenus haud raro quoque jam primitus variatus, quatenus non semper quidem symptomata inflammationis in circuitu prorsus evanescentia videmus, si una vel altera formatio spuria taliter jam retrocedit. Interdum enim haec phaenomena primitiva et concomitantia in fundo satis adhuc invenimus fortia et late diffusa, cum exuberatio condylomatica ipsa, modo prius descripto, sive aucta aliis locis actione, sive praeponderante singularum excrescentiarum degeneratione, jam in plurimis excrescentiis cutaneis, hic obviis, conspicue est diminuta; quid? quod condyloma denique etiam in reconstructione versans observamus, si, incitamento quodam vel fortuito vel consulto praesente, gradus inflammationis paulum intusior in localitate provocatus est, uti hoc nominatim Hunter³²⁰⁾ — Bell³²¹⁾ — et Burns³²²⁾ diserte testantur et ut, ni fallor, pluribus medendi praeceptis ex antiquiori tempore, innuitur, quae rubefacientia et vesicantia adversus condylomata nobis commendant. Hic ergo condyloma, quod ipsum aucta vegetatione producit, secundum leges, ut videtur, homöopathiae, nisi cuidam formativo cito ac fortiter incitato cedens, in universum plerumque talem per resolutionem exitum in illis modo locis cutaneis experitur, qui non singulariter sunt humidi neque etiam materiis se-et excretivis e vicinia alluuntur; crebro igitur in scroto, in penis radice, circa aperturam ani, sub mammis et, erup-

tionem universali praesente, interdum utique etiam in tota corporis superficie, exceptis punctis, ubi systema cutaneum externum in internum transit. —

b) Quodsi contra metoptosis condylomatos, quod generatim raro tantum accidit, hunc in formatione exitum habet retrograda hic nunquam tamen actione vasorum aucta in localitate efficitur; tunc potius omnia quidem crethismi phaenomena in vicinia forte jam videntur evanescere et communiter his sub conditionibus condyloma, qua tale adhuc, prorsus in se ipso restrictum, vegetationem continuare observamus, donec et in eo tandem tenuis modo vitae scintilla gradatim exstinguitur et sequentia reconstructionis in parvo tumore signa conspiciuntur. Molliores et laxiores factae, collabentes et quoad magnitudinem decrescentes, excrescentiae hic non solum densioribus symplegmatis rursus, magis inveniuntur separatae et a se invicem disiectae, sed etiam in superficie cujusvis singulae exuberationis sulcos et sinus depressos pedetentim extendi videmus, ita ut tota excrescentiarum coacervatio hic semper magis granulata nanciscatur speciem, donec postremo, cum et hae parvae granulationis papillae flaccescunt et corrugantur, in magnum clavicularem et parvarum columnarum collabitur numerum et penitus aperitur, uti fere corolla fortius evoluitur, si proximo momento solis nudata, in eo est ut corruat. Ceterum, uti videtur, e communi radice oriundae et lucusque solummodo propria abundantia ac rigiditate, ut et materiis plasticis et ligantibus in superficie sua juxta se invicem retentae et quasi agglutinatae, hae claviculae parvaeque columnae indefinitae prorsus sunt longitudinis et crassitudinis, extrinsecus laeves et communiter in omnibus priori toto (cujus partem constitutam formant) valde similes. Quare hic propiorem earum descriptionem omitto et ad ipsum condyloma, quasi in festucas diffusum, me converto, quod hanc ob causam saepe corymbi formam recipit, unde fortasse antiquitus nomen thymi, his excrescentiis impositum, deponitum est. Quo magis ergo talis formatio explicatur et quoad partes singulas diminitur, eo magis etiam ejus decrescit consistentia, eo magis hic actio ejus secretiva extenuatur et eo pallidior ejus redditur color, qui creberrime e flavo quodam helvo et subrubro tantum constat, interdum vero etiam in capitulo rotundo, clavicularum sub-caeruleus apparet, dum in superficiebus earum lateralibus pigmentum pallido-rubrum retinet, proportionem autem semper tamen lucidior quam in recenti, forti-

ter vegetationem continuante condylomatum metoptosi conspiciuntur. — Eodem tempore cum his colorum temperationis mutationibus, sensibilitatem denique et irritabilitatem hic semper magis decrescere cognoscimus, saepe etiam tali gradu exstingui, ut plerumque sine detrimento tales exuberationes praefloratae premi ac fricari possint, nisi quidem fortuito ejusmodi impulsus externus cum momentis casualibus correspondentibus internis coincidat et sic vires languescens rursus suscitetur et ad renovatam conciet actionem.

Interea qua ratione postremo, postquam talis formatio retrograda in excrescentia spuria modo per longius modo per brevius temporis spatium locum habuit, capitulum condylomatos depressum ac diffusum in statum macularum, quem hic simul sequi videmus, transeat, accuratius indicare non valeo, cum hac de re nullam omnino apud auctores invenerim explicationem nec nulli ipsi hoc collapsus momentum in rerum natura observandi occasio contigerit. Semper tamen hunc transitum, quamvis metoptoseos resolutio in universum alioquin non ita cito consequatur, hic quidem quam celerrime fieri oportet; nam interdum has exuberationes mane perspicue adhuc totius fere lineae ambitu in superficie cutanea eminere vidi, vespere autem jam maculam excultam inveni. Quod reliquum est, condylomatos metoptosis in universum raro hunc ostendit exitum et quidem communiter tum modo, si qua excrescentia noduli formam referens, formata et locus evolutionis non admodum copiose humectatus fuerit, omnibus aliis conditionibus praesentibus contra exitum plerumque quidem aucta capit excretionem, ad cujus expositionem jam transeo. —

§. 51.

B. Excretio aucta.

Saepe enim ex parte ibi, ubi noti condylomatos prodromi prius in circuitu harum formationum adventitiarum jam insigniter remiserant et fere penitus evanuerant, partim et ubi adhuc majori vel minori gradu permanent, profusam quandam deprehendimus materiarum seroso-lymphaticarum, candicantium, sub-flavarum, puri quandoque haud absimilium excretionem, non solum in nudo condylomatum capitulo, sed haud raro etiam plus minus in tota regione circumjacente late diffusam. Omnia hic quasi materiae cujusdam, albumini similis, mucosae, tenacis, fastidiosae dulcacidum vel putrescentem hominum urinam referentis, odorem spi-

rantis, guttis destillant, quae vero cutem sanam circumjacentem non amplius irritat, qua fluidum mite in ipsos locos; intertrigine laborantes, non amplius incitando agit, sed saepe potius aestum urentem in erythemate intertrigine temperat et inflammationem ita minuit, ut tales loci cutanei breviori vel longiori temporis intervallo consanescant. Inter hanc auctam excretionem, quae, si commodum spongia officinali caute abstersa est, instar roris subtilis hic mox rursus scaturire et per superficiem diffundi solet, tum formam puram primitivam, tum condylomatosis metoptosis saepe brevi tempore, fidem fere excedente, propemodum prorsus ad rationem, prius, cum de resolutione ageremus descriptam, collabi, omnes peculiare, qua tumores, proprietates amittere et in statum macularum transire videmus. Communiter autem hac in exuberationum solutione nullae formantur crustae et escharae, saltem non ab initio, cum excretio nimis fortis et materiae evacuatae nimis tenuiter sint liquidae; sensim sensimque tamen et haec aucta excretio diminuitur, aut statim primitus modum non quidem excedit; secretum simul postea, aëri expositum, tenacius fit et spissius, tum autem modo serius modo ocus crustae et escharae coloris lacte subflavi vel brunco-flavi, densiores vel tenuiores in circuitu formari incipiunt, quibus superficies excrescentiae nunc magis nunc minus obtegatur et occultatur, donec post integumentum hoc ad tempus apparens semel vel pluries delapsum et hic rursus macula lacte rubra vel sub-caerulea conspicua tantummodo relinquitur. Ceterum rarius generatim in forma pura primitiva, haec formationis retrogradae species condylomatosis metoptosis imprimis videtur propria, cum communiter humidis modo locis cutaneis prodeat, nominatim libenter pudenda muliebria, pedis digitorum interstitia, axillas, regionem frontis multum transpirantis et cetera aream sibi eligit. —

§. 52.

C. Marcor seu mortificatio.

Tertius quidam exitus, qui ad sanationem, naturae congruam, in condylomate observatur, mortificatio videlicet et decessus excrescentiae spuriae, proprie quia talis ad formationum retrogradarum seriem non pertinet, hic autem in hoc genus receptum est, quia, ut priora, transitus gradum immediatum ad sanitatem restitutam adducit. Hic marcor, haec mortificatio ac spontanea parvarum excrescentiarum solutio

tamen in metoptosi condylomatosa solummodo locum habet, praeter praecedentem exitum huic formae imprimis solet esse propria atque resolutionis phaenomena duplici modo nobis exhibet. Interdum enim mortificationem in exuberationis producto consequi videmus, postquam crethismi symptomata jam longiori temporis intervallo tam in regione circumjacente quam in ipsa parva exuberatione evanuerunt. Omnia signa ab initio exitum resolutionis vel auctae excretionis expectare jubent; cum parvus tumor, prorsus ratione prius indicata plerumque formationem retrogradam et diminutionem experiat, quae tamen non penitus absolvitur, quia antea jam aucta vita formativa nimis in flaccido condylomatosis capitulo est labefacta quam ut vicissitudinis materiae organicae adhuc capax possit esse et gradatim reconstructionem morbose formati efficere. Breviori igitur vel longiori temporis spatio excrescentia spuria, prorsus flaccida, pallida et insensibilis facta, a basi sua solvitur atque maculam quandam deglutit, rubram et sensibilem relinquit, quae nulla quidem peculiaritate a maculis, priores exitus sequentibus, distinguitur.

Communiter hunc exitum in claviculis altius exuberatis vel in excrescentiis, formam columnae referentibus, earumque conglutinationibus, sic dictis cristis galli, observamus si commodum in regione circumjacente exuberationes reliquae humiliores resolutione vel exsudatione finem capiunt, atque hic nisus formativus pathologicus jam nimis status normalis limites excessisse videtur, quam ut illaesus, sicut in illis tumoribus depressioribus e via incepta reverri rursus possit.

Quandoque contra mortificatio non cum vulgaribus formationis retrogradae prodromis prodit; in circuitu potius omnia localiter auctae vasorum vitae symptomata apparent, cum cujus majori vel minori intensitate mortificatio excrescentiae spuriae citior vel lentior probabiliter propiori jungitur nexu, quoniam semper, altiori hujus status inflammati gradu obvio, excrescentias brevi tempore sub notis strangulationis signis decidere videmus, dum in gradibus inferioribus solutio plus minus cum lenti decrementi symptomatibus consequitur. Ceterum ambos hos casus hic fusius describere supervacaneum videretur, cum hujus processus phaenomena in universum nimis cum illis, quae similibus sub conditionibus et in aliis formationibus crebro observantur, congruant, quam ut sine nimiae verborum convicio plura hac de re addere audeam, excepto sequenti monito.

Si condyloma hoc modo in statum sanitatis transit, communiter non ita in partes suas constituentes diffinditur, uti alioquin periodo formationis retrogradae semper fere in metoptosi observamus; plerumque potius illud in crustam cohaerentem, bruneam, sub-duram post aliquot temporis spatium mortificationem deprehendimus, quae modo laxior modo firmior fundo rubro ac deglupto insidet, qui, crusta tegente fortuito aut consulo detrusa, qua vestigium hujus exuberationis relictum, seu qua macula secundaria est agnoscendus. Gangraena, si quidem huic exitui ejusmodi nomen imponere libet, hic ideo communiter sicci est generis et semper ad pedem exuberationis restricta, quod quidem a destructione formationis spuriae in exulceratione, jam sequenti stadio respicienda, imprimis eam distinguit.

§. 53.

2. *Stadium exitus et transitus in alios morbos.*

Haud raro quidem, sed frequenter potius, condyloma tamen nequam modo indicato in statum sanum convertitur, verum enimvero multiplices patitur metaschematismos, qui jam externi magis ac formales videntur atque adeo metoptoseos propemodum indolem referunt, jam autem intrinsecus magis et processus hujus spurii naturam mutantem apparent, quare sine dubio ad diadochen pertinent. Interim quantumcumque hi transitus, qui adeo et formationis retrogradae stadio in condylomatibus adhuc possunt contingere, varii sint et inter se discrepantes, nihil tamen aliud in iis semper observamus, quam aut majorem diminutionem, aut modum nimis excedens vegetationis incrementum, aut denique nusus formativi alienationem; nam absolute aliquid novi ex his metaschematismis non formatur et eatenus forsitan excusandum foret, si hucusque sequentes transituum gradus crebro ad condyloma pertinentes existimati sunt, quos mox propius examinare conabor. —

§. 54.

A. *Exulceratio.*

Interdum transitum harum excrescentiarum, quasi affinitate quadam prioribus exitibus se adjuvantem, in destructione positum observamus, quae tamen hic non amplius resolutionis, exsudationis vel simplicis marcoris prae se fert characterem, neque unice ad formationem retrogradam ejus,

quod a pathologica illa exuberationis metamorphosi productum est, restringitur, sed mortificatione ac dissolutione aliarum formationum normalium saepe fortuito reconstructionem modo excrescentiae adventiciae efficit. Tali enim in casu inflammatio in condylomatos circuitu ita augetur, ut, quemadmodum id quandoque, altioribus erysipelatis gradibus obviis, fieri solet, in exulcerationem transeat, quae quam frequentissime in condylomatibus, insulae formam referentibus, conspicitur, probabiliter quia superficies cutanea in iis nudata ob immediatum impulsu multiplicium potentiarum nostrarum, et extrinsecus agentium, et praecipue quidem acri ichore, saepe lacte in ea diffuso, modo tam insigni laeditur, ut tandem ejus destructionem, qua inevitabilem irritationis fortioris ac diu morantis sequelam, oriri necesse sit. Simili ratione momentis internis aut externis adductum et in aliter formatis condylomatibus, a graviore intertrigine stipatis, non minus talem exulcerationis statum in basi exculum reperimus, neque ejusmodi condylomatos διαδοχαι rare sunt, nominatim inter pedum digitos, in genitalibus muliebribus, in labio inferiori infantium parvorum lactentium et multum salivae ejicientium, in narium introitu et s. p., ubi nihilominus crebro haud agnoscuntur et pro ulcere fungoso saepe habentur. Notabilis autem revera illa est similitudo, quam cum posteriori nobis offert haec diadoche, cum, quamdiu exulceratio hic in regionibus circumjacentibus solum locum habet ac basin tuberculi ipsam non simul corripuit, condylomatos capitulum illaesum in media talis ulceris parte emineat ac tum communiter fungositatibus, quas alioquin secundario e plurium exulcerationum fundo exuberare videmus, valde exaequetur; quoniam forma pura primitiva harum excrescentiarum fere semper simul in metoptosin mutata, dilabitur, hac re granulosos nanciscitur speciem et serius demum, exulceratione magis exulta, qua talis diminuitur, vel in ipsa radice correpta cito tandem in destructionem abit. —

Ceterum semper a fundo cingenti inflammato originem ducens, nunquam vero ex ipso condylomate evolutum, ejusmodi ulcus non semper unum eundemque characterem prae se fert, sed potius, pro ratione constitutionis et momentorum internorum casualium, modo magis exulcerationibus phagedaenicis, modo scorbuticis, modo scrophulosis, modo herpeticis vel arthriticis est equiparandum, communiter autem magis quidem formas syphiliticas ac pseudo-syphiliticas aemulatur, margines nobis ostendit callosos, superficiem lardaceam et

fundum laete rubrum inaequalem, si pus crassum ac tenax ab eo removeatur. — Contactum plerumque valde dolens, ejusmodi ulcus tamen in marginibus et in fundo majorem quam in centro tumide elevato, e quo condylomatos capitulum prominet, sensibilitatem manifestare videtur, et in universum minus quoad profunditatem quam quoad ambitum destructionis progressus facere. Hinc, ob posteriorem videlicet proprietatem, raro plus quam lineas nonnullas in strata integumentorum corporis se demergens, contra indefinitae omnino magnitudinis, quae a $\frac{1}{2}$ ad 2 pollices et quod excurrit in diametro extenditur, talis exulceratio, inprimis ab initio admodum quidem nobis videtur maligna ac depascens, quamvis revera non semper hujus soleat esse indolis et maximam partem haud malum habeat exitum, sed communiter adeo, auxilio aliquatenus idoneo praesente et haud infaustis sub conditionibus, breviori vel longiori temporis spatio in simplici suppurationem commutetur, cum interim fundus sensim repurgetur, granulatio recens ac benigna appareat, margins molliores reddantur et communiter quoque mox crustae crassae, sub-flavae vel sub-bruneae in superficie conspiciantur, sub quibus sanatio haud turbata procedit. Rebus hoc modo prospere conversis, capitulum condylomatos tum, si exulceratione fors nonnulli erat destructum, in medio gradatim aut deprimitur, (ratione supra indicata, resolutione vel excretionem semper magis omnes priores amittens proprietates ac tandem cum nova in circuitu granulatione coalescens), aut in indurationem quidem transit ac tum magnum verrucarum parvarum et durarum, vel excrescentiarum clavicularium numerum constituit, quae nunc serius pedetentim decidunt, nunc et diutius permanent et in superficie ulceris incrustante denique sub forma infra memorati indurati condylomatos perdurantes, novum perfectae sanationi impedimentum obijciunt. In singulis tantum casibus, praecipue adversis, ejusmodi exulceratio forte et in profunditate latius serpit et carcinomatosa redditur, aut exuberatio imperfecte destructa et vehementer irritata in centro ejus tantum abest ut diminuatur, fungus ut potius adeo florum botrytidis formam referentes expellere incipiat, quos in excrescentiis spuris fungosis gravioribus observamus, ac tali modo multipliciter admodum in productiones sarcomatosas et carcinomatosas degenerat, ad quas sequens condylomatos morbus secundarius transitum immediatum efficere videtur. Nunquam autem, quam prosper etiam sit exitus, talem destructionem condylomatos per exulcera-

tionem macularum stadium excipit, semper potius hic sanatio novae cujusdam substantia, procreatione perficitur, majorem vel minorem cicatricem in perpetuum relincente.

§. 55.

B. Degeneratio condylomatos in excrescentias fungosas.

In forma pura primitiva condylomatos, frequentius tamen fors in excrescentiis quoad formam commutatis, quae omnes, ut infra, pathogeniam tractando, patebit, tanquam actionis formativae gradu infimo organico-rigidi producta sunt considerandae, interdum tam externis quam internis momentis causalibus excitatus, nisus quidam perfectiorem evolutionem et altiorum in formationum animalium serie conditionem spectans, animadvertitur. Hinc harum excrescentiarum natura jam mutatur ac polyrrhizos fit, quae, uti consentaneum est, et magnum in proprietatibus sensu percipiendis aberrationum ab exuberationibus prius descriptis numerum hic necessario adducet, et omnino alia tantummodo et aliena symptomatum symplegmata offerre nobis potest. Haec ob causam, ex mea quidem sententia, talis diadoche, ut in omnibus aliis morbis, et hic obiter tantum commemoranda et ejusdem phaenomenis non magis proprius in diagnosi condylomatos locus esset assignandus, quam e. g. symptomata hydropis inflammationis cujusdam descriptioni inserere haud solemus. Sed mature jam aliena non satis a se invicem sunt distincta ac proli dolor! nusquam quidem et in rerum natura phaenomenis terminos exacte definitos et semper permanentes attribuere valemus, cum ad unum omnia nunquam non transitus forment; quibus sensus et instrumenta nostra ad subtiliora in iis discrimina cognoscenda et distinguenda non sufficiant, cum nimis sint rudia et imperfecta. Praeterea de multis metamorphosis notionibus nobis desunt satis definitae; quid? quod in pathologia multipliciter denominationibus caremus, res sufficienter designantibus, ita ut hic vix audeamus talem metaschematismum mero quodam nomine innuere et profligare, ideoque saltem imaginem quandam ejus universalem diagnosi simul insirendi consilium quam maxime videtur commendandum, ne observationibus tot insignium autorum repugnemus et formationes hac e classe deturbemus, quibus nulla adhuc propria est attributa.

Cum videlicet, uti diximus, vis plastica exuberans, praeter consuetudinem, valde fortiter tam in forma primitiva quam in metoptosi condylomatos eminet, e parvo tumore fungus attollitur diverse admodum magnitudinis ac formae, qui saepe ambitum haud mediocrem et plurimum pollicum altitudinem assequitur atque in pede suo plerumque constrictus, imo longiori vel breviori scapo affixus apparet. Ab hoc angustiori collo, quod saepe paucas modo lineas, quandoque tamen et $\frac{1}{2}$ — 1 pollicem et amplius in diametro explet, fungositatem gradatim mox in figuram piri vel ficus extendi, nunc tuberculis, floribus botrytidis similibus, intumescere, nunc digitorum ad instar fissam, nunc ad modum arborum in ramos divisam, formis multiplicibus admodum et irregularibus exuberare atque cum pro ratione localitatis, tum secundum propriae magnitudinis, consistentiae et adhaerentiae conditiones aut erectam emicare aut prostratam decumbere aut demissam dependere videmus. In hoc ultimo statu interdum etiam cutis in circuitu, pondere talis excrescentiae spuriae satis gravi, sic simul adeo detracta et fortiter extensa deprehenditur, ut hac re scapus exuberationis valde prolongatus et in pede non amplius terminis exacte circumscriptus, ut alias, conspiciatur, sed sensim in basin circumcirca decidat et haud raro per majus vel minus spatium stratis integumentorum sanis vestitus appareat, cum communiter duntaxat, sicut reliqua excrescentiae pars, deglutus aut ad summum tenui ac pellucida tantum cuticula obiectus esse soleat. Plerumque in universum sarcomatis speciem offerens, quod in superficie modo laeve est et aequabile, modo profundioribus vel planioribus, latioribus vel angustioribus sulcis et rhagadibus trajicitur ac saepe hanc ob causam speciem illam granulosa nanciscitur, cui Francogalli nomen „bosselures“ imponunt, ejusmodi exuberatio semper fere colorem ostendit rubrum, diversis tantummodo pigmentis ad carneum, sanguineum, purpureum, caeruleum et bruno-rubrum vergentem, qui communiter in sinuum ac rhagadam fundo magis fuscus apparet, nisi forte materiis excretis hic obducitur. Fortius quippe vel languidius secernentes, tales formationes spuriae interdum ichore quodam valde profuso, foetenti, sub-viridi-flavo vel sub-rubro-cinereo, plerumque tenui et acri destillant, aut etiam e rhagadibus ac fissuris, crebro sine impulsu externo, plus minus copiosa sanguinis patiuntur profluvia, sub quibus laticem sanguineum plerumque tenuem, liquidum, serosum, parum, coagulabilem, majoribus vel minoribus intervallis, atypice aut propemodum

normaliter post certam aliquam temporis moram effundunt. — Plerumque cum ante talem haemorrhagiam, quae saepe cum tumoris conspicuo collapsu demum sistitur, fuscae magis, rigidiores et duriores quam alias sint excrescentiae, in universum renitentia ac soliditas harum organisationum spuriarum, non magis ac colorum temperatio omnino ad amissim definitur potest, praesertim cum insuper crebro in toto ambitu suo non aequalis sint consistentiae, et haud raro, severiori examini subjectae, modo duriora modo molliora in fabrica sua loca ostendant. Non minus autem, quam quoad proprietates, hucusque memoratas, diversa, denique etiam quoad temperaturam et irritabilitatem, his vel illis conditionibus praesentibus, a norma vulgari aberrans, interim in universum facile irritabilis, haec luxuriatio a communi condylomatum exuberatione eo quidem praecipue distinguitur, quod praeter hanc irritabilitatem semper simul sensibilitate satis vivaci praedita apparet, quae hic saepe ad insignem doloris sensum augetur et aegrotos, aut pulsatione molesta, aut punctionibus mordacibus, modo continuo modo periodice revertentibus, multipliciter vexat. Propter hanc eodem tempore praevalet, mutuo se sustentantem et excitantem in iis irritabilitatem ac sensibilitatem, ejusmodi formationes spurias frequenter ad enormes massas, plures pollices in diametro et plures uncias pondere continentes, intumescere videmus; attamen earum incrementum non semper simul aequabile et continuum, sed saepius etiam prorsus irregulare esse, et haud raro adeo insigni quadam cessatione et, quoad speciem externam, processu formationis retrogrado quandoque interrumpi videtur. Hoc modo jam per se cito admodum ac tumultuose quidem exuberantes, haec etiam formationes spuriae tamen nonnunquam mutua inter se invicem conglutinatione et concrectione celerrimam et quam maxime insignem experiuntur amplificationem, quamvis univrsim talis plurium excrescentiarum in unam massam coalescentia ideo rarius observetur, quia communiter singulatim modo obviae aut parvae tantum numero in uno eodemque individuo deprehenduntur ac plerumque vim plasticam localiter auctam nimis vehementer et velociter attrahunt, quam ut reliquae exuberationes, primitus forte in earum circuitu emergentes, sic ab iis superatae et subsidiis suis privatae, ulterius excoli, vel per longius adhuc tempus possint subsistere. Hinc semper propemodum post aliquot temporis intervallum omnia priorum stadiorum in regione circumjacente symptomata, quae saepe quidem qua phaenomena supra memoratos

exitus concomitantia nobis offerebantur, evanescent. Praeter quendam ruborem, effluvio acri effectum, cutis igitur in regione vicina plerumque nullas mutationes peculiare manifestat, imo fere prorsus normalia strata tegentia inter radices saepe et ibi convestiunt, ubi plures exuberationes dense juxta se positae et superne consociatae sunt, et ad summum in iis tantum casibus, quibus exuberatio immediate cutis superficiei adhaeret, haec posterior sub corpore spongioso plus vel minus degenerata ac destructa invenitur; ita quidem, ut tum coalescentiae adeo inter strata tegentia et productum spurium incumbens utique occurrere possint, quae modo, excrescentiae speciem conglutinationis praebent, tanquam e plurium hujus generis formationum conjunctione prodissset, modo autem ita eam conspicuam faciunt, ac si ex lata, corpori ambitu aequali, radice sit orta, cum omnes tamen pseudo-formationes in hoc evolutionis suae gradu semper utique plus minus basi sua constrictae apparere soleant.

Ubi vero talis condylomatos diadoche per longius tempus sine idoneo artis auxilio perdurat, communiter tota corporis constitutio nunc majus nunc minus detrimentum ab hoc processu formativo, localiter sic contra normam aucto, patitur et omnis turbationibus, quae tales massae exuberantes in organorum proximis functionibus ratione mechanica multipliciter producant, corpus ibi adeo, ubi conditiones locales ejusmodi impulsus locales minus reddunt damnosos, nunquam tamen has affectiones diu potest sustinere. Nam longiori vel breviori temporis spatio in metamorphoseos pathologicae gyrum simul demergitur, aut a morbo, ab initio fortasse localiter magis se manifestante, simul vim noxiam in internum ac latens constitutionis vitium experitur, quod primitus aberrationem efficiebat ejusque fovet praesentiam. Quo magis tamen tota organisatio processum hunc abnormem participat; eo magis etiam ejusmodi exuberationes ipsae damnosam percipiunt vitae totaliter laesae reactionem et eo citius tum in iis pugna infanda ac desperata inter formationem organicam et anorganicam manifestatur, cum qua simul in degenerationibus revera carcinomatosis haud raro extremam irruere dissolutionem videmus. Nunquam vero, sub conditionibus adeo faustissimis, haec affectio sine insigni cicatricum formatione finem capit et utique raro admodum natura sola sine artis forti auxilio talem superabit degenerationem, quae quidem, quod fortunae adscribendum est, raro occurrat ac tum communiter in apertura ani et in genitalibus se-

dem figere solet, quamvis certe et in aliis organi cutanei externi locis prodire, ac nominatim quidem in omnibus partibus fortiter humectatis et tenera epidermide vestitis solum fertile exuberationis cujusdam formae invenire possit, quam a veteribus plerumque sub nominibus mariscae et atrici, interdum etiam mori et thymi, a recentioribus contra sub denominationibus: Choufleurs, condyloma botryticum et condyloma fungosum, uti credo allatamprehendimus.

§. 56.

C. Inductio cuticulae.

Non tam insigni collapsu aut praepotenti vegetationis incremento notabilis est transitus condylomatos in statum quendam, ubi probabiliter nisus plasticus, saltem ex parte, aliam accipit directionem, cum videlicet hic serius vel ocus superficies nuda ac deglupta, tam in forma pura primitiva quam in metoptosi, cuticula quadam plus minus abnormi, pathologice formata vestitur et affectio hoc modo mutata, qua excrescentia verrucosa modo longiori modo breviori temporis spatio adhuc perdurans, sequentibus variationibus nobis offertur. Partim videlicet has excrescentias spurias, post aliquam moram, saepe tum adeo, cum jam, modo supra indicato, majores vel minores ad formationem retrogradam progressus fecerint, semper autem cum erehlismi in regione earum circumjacente demum phaenomena penitus fere evanuerint; tenera tenuique cuticula inde ab orbiculo marginali epidermidis sanae obduci et jam multas casque haud insignes aberrationes, quoad omnes reliquas proprietates, prius a me designatas, nisi quoad magnitudinem et formam, experiri videmus. Ab his autem aberrationibus ulterius describendis abstinere, quia istae parum notabiles varietates coloris, consistentiae, secretionis et cet. infinitam propemodum descriptionem requirerent, si omnes afferre nobis proposuissemus, ac simul tamen semper indefinitis illis dicendi formis: „paulo magis, paulo minus“ et cet. ad eas insigniendas nobis esset utendum. — Hoc in transitu gradu vero condylomati admodum adhuc similis; affectio in universum hoc modo mutata, ut nominatim e metoptosi saepius ad verrucam mollem transfigurata videatur, tanquam prima inter excrescentias condylomaticas et verrucosas conjunctionis particula apparet, dum qua secundus hujus catenae annulus ibi prodit, ubi alias contra cuticula densiori ac firmiori vestitur, haud raro prorsus

fit callosa omnesque condylomatos proprietates longiori vel breviori temporis intervallo tantopere abjicit, ut in tali diadoche e forma pura primitiva omnes omnino verrucae durae, vulgaris, qualitates assumat et in ejusmodi e metoptosi transi-
tibus in verrucam pensilem mox transformata conspiciatur. Pro epidermidis recenter acquisitae crassitie vel minus tantummodo, vel fere prorsus non amplius sensibilis et irritabilis, atque similiter pro ratione hujus strati togentis, quoad reliquos characteres, uti dictum, saepe valde diversa, in universum illa diadoche communiter tantummodo in condylomatibus depressioribus manifestatur, praecipue in genitalibus virilibus, in ano et omnino frequentius in locis cutis candidis, qui sudoribus profusis ac se-et excretionum materiis e vicinia parum duntaxat humectantur, atque etiam in constitutione virili et aetate maturiori majorem quam in formatione muliebri et in vitae infantilis periodo praedispositionem invenire videtur. Ceterum feliciter multo saepius quam duo status prius memorati exuberationem condylomaticam insequens, et haud raro diu, per annorum adeo intervalla, ab aegrotis facile toleratus, hic morbus secundarius interdum duntaxat ratione mechanica, aut si commodum irritatione interna excitatus fortuitum incrementum ceperit, nonnullas affert molestias, quae artis interventum hic plus minus exposulant. Sic mutata, nihilominus tamen exuberatio multipliciter et alios adhuc omnes, qui hucusque a nobis allati sunt exitus potest ostendere, ac nominatim saepius, si tenui tantummodo cuticula obducta erat haud raro exitum resolutionis manifestare solet, quin etiam simul ipsum macularum secundarium stadium, huic diadoche non adeo proprium, quandoque, ut in directis ad formationem retrogradam exitibus, tum consequitur.

Ab hac cuticulae inductione, quam hic breviter tantum et universim attingi, quia transitum immediatum ad verrucarum formationem, quam qua notissimam ponere mihi licet, efficere videtur, ex mea quidem sententia, induratio proprie sic dicta necessario distinguitur, quamvis diffiteri non possumus, ipsum illud integumentum callosum, quod condyloma saepius ea lucrifacit, duritiem ac renitentiam excrescentiarum valde augere, et quamvis plurimi auctores forsitan exclusivè hunc exitum mente agitaverint, si breviter modo dicunt, condyloma serius frequenter indurari. Quantumvis vero opinio ficta et consuetudo recepta talem notionum separationem oppugnent, hanc tamen distinctionem, uti spero, non plane

erroneam existimabunt, qui reputant, condyloma cuticula sine induratione necessario comitante obduci posse, porro verrucam vulgarem in universum raro tantum, quoad internas partes, induratum conspici, denique differentiam inter incrustationem et indurationem substantiae statuendam esse, cum alias profecto et mortificatio ac exsiccatio capituli condylomatum, ut in formationis retrogradae periodo a me descripta est, indurationi foret adnumeranda. Utinam hae rationes me defendant, si, quanquam condyloma in cuticulae obductione haud raro indurescere videtur, nihilo minus tamen indurationem, proprie sic dictam, qua exitum harum exuberationum quartum, peculiarem, pathologicum, sequentibus paginis proponere audeo! —

§. 57.

D. Induratio.

Interea nam induratio transitus sit omnino generalis et formae quoque condylomatos primitivae attribucendus, decernere haud ausim; nam quamvis induratio in universum exitus auctae vitae formativae esse soleat saepius occurrens, nunquam tamen hucusque ne in unicum quidem talis e forma primitiva harum excrescentiarum spuriarum diadoches exemplum incidi, atque in ipsis etiam autoribus nimis pauca ejusmodi observationis inveni documenta, quam ut ad meram probabilitatem duntaxat et analogiam, quoad ambas exuberationis condylomaticae formas, morbum secundarium hic describere mihi liceret, qui unice tantum metoptosin comitans, sequentibus fere cum proprietatibus mihi conspicuus est factus. Postquam enim in condylomate, quoad formam mutato, vivacioris actionis vegetativae phaenomena omnia, simul cum auctae vasorum vitae in circuitu symptomatibus, jam plus vel minus penitus sunt exstincta, cum excrescentia plerumque instar corollae praefloratae est dilapsa et aut exitum suum formatione retrograda manifestare videtur, aut in exulcerationem abire minatur, aut denique indivisa vel diffissa modo firmiori modo tenuiori cuticula vestita est: jam hic indurationem substantiae vel partium tuberculi constituentium consequi videmus, quae, prout in nudata vel non amplius nudata excrescentia prodit, diverso modo singitur. Interea cum in condylomate, cuticula jam obducto, haec indurationis phaenomena partim extrinsecus minus sint conspicua, partim mutationibus in verrucarum, proprie sic dic-

tarum, indurationibus obviis prorsus sint analoga, hoc loco duntaxat descriptionem huius exitus in metoptosi haud turbata exhibendam mihi esse credidi, praesertim cum in universum communiter ad immediatos tantummodo morbos secundarios animum adtendamus, atque semper ab omnibus mutationibus secundi gradus mentem avocare debeamus. Quodsi ergo, uti dictum, erethismus praevalens tam in ipsa excrescentia quam in regione ejus circumjacente diminutus et omnino fere extinctus est, ac si denique illius loco in exuberatione submolli consolidationis nisus est suscitatus: in casibus, ubi totum, prius obvium, in magnum partium exiguarum, sibi aequalium, numerum jam dilapsam reperitur, singulae claviculae et columnae in ejus superficie nunc plus vel minus asperae, non planae et paulum corrugatae nobis apparent et properante oculo inspectae, propemodum ut variolae in exsiccationis stadio. Insuper simul semper fere manifesto imminutae, in superficiebus suis lateralibus adhuc quidem sub-rubrae, molles, secernentes, et modo magis modo minus et nunc adhuc irritabiles ac sensibiles, in subrotundis capituli apicibus tamen albae vel sub-flavae, plerumque siccae ac semper penitus insensibiles, singulae quidem omnibus momentis omnino eminentiis parvis, verrucosis et induratis similes inveniuntur, quae in ulcerum superficiebus luxuriantibus interdum deprehendi solent et, hac ratione in partem inferiorem conveniendo, ad formationem spuriam, fasciculos referentem, in communi superficie subcandidam, asperam, granosam, disruptam, subduram consociantur, ut thymus primitivus ab Aëtio nobis describitur. In casibus e contrario ubi illa divulsio condylomatos antea locum nondum habuerat, superficiem talis exuberationis ab initio tantummodo fissuris conspiciamus insignem, subcandidam, subduram, siccam et minus sensibilem fieri, ita ut plus minus plano inferiori compressi penicilli setacei sit aequiparanda, donec et hic totum sensim magis aperitur, hoc ipso fasciculatam illam speciem adoptat et in universum semper magis ad supra descriptae indurationis modum aliquin formatur, praeterquam quod hic communiter parvae columnae et claviculae tenuiores et graciliores apparent, et consequenter coaëscervatae toti indurationi externam magis praebent speciem setis quasi asperam. Communiter quidem ex parte tantum ac tum semper in superficie duntaxat indurans, condyloma quandoque tamen et indurationem patitur universalior, in qua thrombi penitus propemodum in firmas, sub-

candido-cinereas massas, ungues vel cornua referentes, consolidantur et, cum eodem tempore valde corrugentur, incrustationi paene crystallinae similes evadunt, quae nunc longiori nunc breviori temporis spatio cuti adhuc insidet, denique delabitur et tum plerumque maculam illam, saepe commemoratam, relinquit. — In universum tamen, uti jam diximus, condyloma non hoc modo, quoad totam ejus partem interiorem, induratur, sed qua excrescentia in superficie tantum indurata per indefinitum quoddam temporis intervallum permanet neque insignes communiter molestias excitat, donec serius aut formationem retrogradam resolutionis ope experitur, aut irritamentis insequentibus in statum ulcerosum vel fungosum transit. Ceterum in genere raro tantum et, quam frequentissime nonnisi cum exulceratione conjuncta vel ab ea comitata, prodiens, haec diadoche, in qua etiam nisus formativus manifesto tantum alia rursus directione egisse videtur, communiter semper, per se spectata, ibi tantummodo occurrit, ubi excrescentia parva ac nuda aut per satis longum tempus pressionem externam continuam a partibus circumjacentibus, e. g. in balano a praeputio impendente patiebatur, aut ubi diu liberae aëris actioni exposita erat, e. g. in facie, aut ubi denique remediis adstringentibus et sic dictis exsiccantibus erat curata. Aliis sub conditionibus vero condyloma hunc exitum ostendere plerumque mihi non videbatur, sed adeo, postquam jam plus minus insignes ad indurationem progressus fecerat, saepius adhuc rursus emolliri et in priorem statum reverti, si modo mature momenta causalia allata removeri poterant. Et hic, resolutione feliciter absoluta, communiter macularum consequitur stadium, quod, qua convalescentiae periodum in condylomate, mox propius examinabimus. —

§. 58.

IV. PERIODUS CONVALESCENTIAE.

Ut in plurimis morbis transitus e statu aegroti ad perfectam valetudinem non quasi saltu quodam veloci fieri solet, sed potius semper fere naturae conatu plus minus conspicuo, e finito processu pathologico ad priorem et consuetam conditionem normalem redeundi, manifestatur; ita et in condylomate, postquam omnes evanuerunt exuberationis proprietates, statum quendam sequi videmus, qui praecipue hic conspicuus apparet, quia extincta tantum affectione, proprie

sic dicta, demum cutis organon laesum, quoad partes destructas, resarciri potest ac reconstitui. Semper igitur, ubi condylomatam formatio locum habuit, et in sanitatis recuperatione talem convalescentiae periodum observabimus; sed plerumque diversa ratione a nobis conspicitur, prout formatio spuria immediate aut secundario tantum e statu pathologico essentialiter mutato consanationis exitum vobis offerebat. Attamen cum condyloma solum et exclusivum quidem commentationis meae sit argumentum, et cum paginis praecedentibus forsam jam nimis angustos ejusdem terminos excessisse videar, morbos secundarios simul diagnosi affectionis, proprie sic dictae, inserendo, Lectores benevoli, uti spero, in vitium mihi non vertent, si, ab hac necessaria, ut mihi quidem videbatur, digressionem, ad rem rursus redeo et porro hac in periodo convalescentiam modo ipsius condylomatos sequenti macularum stadio describo, praesertim cum antea, ubi de diadoche sermo erat, semper etiam simul earum exitus finales jam breviter sint indicati.

§. 59.

Stadium macularum secundariarum.

Quodsi, hoc vel illo modo supra indicato, condyloma e forma sua primitiva vel metoptosi tandem sic complanatum est et destructum, ut, sicut diximus, omnes parvi tumoris notae in eodem jam frustra quaerantur: jam affectio unico qua macula cutanea formatur, quae diversis momentis primo illi puncto germinali valde similis est, ex qua excrescentia primitus exuberavit. Forma enim et amplitudo plerumque hic ut illic, modo apicis superficiei degluptae tuberculi, modo pedi tumidae exuberationis circumscripto sunt aequales, circumscriptio quoque communiter in his tam arcta solet esse quam in illis, cum solummodo in maculis, excrescentias ad modum insulae formatas sequentibus, orbiculus marginalis minus definite insignitus appareat, quoniam formationis spuriae, proprie sic dictae, vestigium occulte hic in cutis superficiem circumcirca mutatam transit, quae, qua status corruptionis in circuitu secundarius, saepe diu adhuc diverso suo colore et epidermide distingui potest. Quum tamen, oculo properante inspecta, et quoad plures alias proprietates, primitivae illi maculae haud raro valde sint simillima haec condylomatos vestigia, interdum difficile nobis potest videri, statum anabaseos a statu paracnesis his in phaenomenis distin-

guere, praesertim cum non solum singulae maculae inde ab initio hoc tantum in evolutionis suae gradu saepe permaneant, non in vera condylomata excolantur et post aliquam moram rursus dispareant, sed cum etiam in maculis consecutivis haud raro novus quidam exuberationis nisus suscitetur et reliqua prodromorum symptomata, licet praesentia sua vel absentia tale dubium in universum mox tollunt, interdum tamen in errores abducere nos possint. Nam, ut supra jam monuimus, formationem retrogradam capituli condylomatos peculiaribus in casibus et a statu quodam inflammato in ejus vicinia comitatam reperimus. — Ad tales permutationes evitandas, id quod maculae se reconstruenti generatim est peculiare accuratius est perpendendum; quare diagnosis nostram, sequentes peculiaritates considerando, confirmare tentabimus. —

a) Cum maculae lacte rubrae rursus resolvuntur, antequam ad veram condylomatam formationem pervenerint, colorem magis fuscum versus orbiculum marginalem diminui et gradatim semper magis pallescere videmus. Porro epidermidem in eis, sine praevia quidem attenuatione, parumper defoliari, secretionis actionem, prius saepe inhibitam, ac sensibilitatem earum minutam denuo suscitari, totum denique productum pathologicum brevi temporis intervallo crebro in pigmentum cutis normale quasi demergi et evanescere observamus. —

b) Ubi contra macula jam brunea vel caeruleo-rubra facta et conspicuam cuticulae attenuationem, uti eam in prodromorum periodo descripsimus, experta est, ibi communiter primum in formatione retrograda praematura aut materialiter coagulatam, fuscam ac sanguineam sub tenera epidermide, cum cuticulam tegentem paulum attollat, ad crustam bruno-rubram induratum invenimus, aut, si fortuito fors talis crusta detrusa est, superficiem maculae nudatam, circumscriptam, paulum depressam, valde sensibilem, lacte rubram, singulis fuscis pigmenti panniculis, qui penduli relictis erant, quasi insignitam, humidam et plerumque mox rursus crusta se obducentem conspicimus. Serius, post spontaneum ejusmodi incrustationis decessum, semper autem cuticula obducta et colore plus minus sub-caeruleo-rubro, livido, — qui in centro quam maxime saturatus, versus latera in pigmenta hilariora transit ac pedetentim eo hilarior apparet, quo magis inde ab orbiculo marginali cuticula subtilis, recenter formata,

arcte inhaerens densior fit et minus pellucida, — reperitur ac denique et hic marciduli puncti germinalis vestigium penitus disparet, quamvis plerumque in lividis quidem diutius quam in laete rubris maculis conspicuum remaneat. —

c) His vero metamorphosis valde analogae et ea sunt phaenomena, quae haec affectio in proprio macularum secundarum stadio nobis offert, praeterquam quod hic decursus communiter lentius procedit et nonnullas praese fert aberrationes; prout formatio spuria, proprie sic dicta, exitum suum sive resolutione, sive aucta excretionem, sive marcore ac gangraena capiebat.

Priori casu videlicet, postquam parva excrescentia prorsus in maculam laete rubram, degluptam, paulum humidam, sensibilem et circumscriptam delapsa est, posteriorem, longiori vel breviori temporis spatio, inde a margine prominenti cuticulae sanae, crustis tenuibus, pellucidis, sub-flavis, quasi corona cinctam observamus, quae crustae facile defoliantur et tunc epidermidem quandam tencram, radiatum plicatam, recens conformatam, sub ipsis animadvertendam praebent. Subtili cicatricis cuticulae penitus aequale ac simile, cum quidem tam splendens, pellucidum, tenue et tamen arcte inhaerens se ostendat, ejusmodi interea stratum obtegens, et tunc adeo, si jam totam superficiem degluptam convestiverit, neququam omnem prorsus secretionem hic impedit, plerumque potius per aliquot tempus in macula, sic cuticula obducta, subtilem materiarum lucidarum, seroso-lymphaticarum transsudationem deprehendimus, quae modo in tenues crustas, ut prior excretio; induratur, modo vero etiam in tenerrima tantum et cinereo-sub-candida filamenta coagulatur et hac in forma ceu nebularum maculae facile delendae, vel instar pruinae quibusdam in fructibus, coloris maculae condylomaticae, interim in caeruleo-rubrum et magis fuscum mutato, peculiarem eamque variegatam impertit speciem. Postea cum cessatione secretionis simul semper magis evanescentes haec maculae cinereo-sub-candidae et crustae tenues facileque defoliabiles in circuitu, quasi praeludium formant serioris desquamationis, quae, cum cuticula densior fit et pigmentum lucidius, jam post aliquot tempus hic incipit et communiter altiori aut inferiori gradu tam diu perdurat, donec macula, paulum magis quam sana cutis depressa, cum posteriori ad parem altitudinem elevata et penitus fere extincta est. Diu tamen, et tunc adeo, si mutationes indica-

tae, ut haud raro fieri solet, per plures hebdomades, imo menses, jam sunt moratae, vestigium condylomatos sic reconstitutum peculiariter splendenti, paulum plicata cuticula saepe insignitum, relinquitur, quamvis hic nulla cicatricum formatio sit consecuta, atque hinc forsitan nimis modum excedere Luvrier³²³) videtur, affirmans, se condylomata una nocte sine vestigio evanescere vidisse. —

Casu secundo, ubi exuberatio condylomatica aucta excretionem exstinguebatur, communiter mox post depressos colliculos in maculis degluptis, rubris ac sensibilibus, plus minus formantur crassae, flavae vel flavo-sub-bruncae crustae, modo singulatum apparentes, modo cohaerentes, sub quibus maculae prorsus simili ac supra descriptae ratione, inde a margine orbiculari gradatim tenera obvestiuntur epidermide et colorem sub-caeruleum magis adoptant, donec stratum praevisum obtegens serius tandem plane exsiccatum ab eis delabatur, ac tunc quidem aut nova eaque tenuior incrustatio priorem excipit, aut statim defoliatio prodit, cum qua et hic color semper magis pallescit ac processus formationis retrogradae sine cicatrizatione prorsus absolvitur. —

Tertio denique casu, plerumque capitulum condylomatos, jam flaccidum et mortificatum, per temporis cuiusdam spatium crustae obtegentis locum explet et haud raro etiam ad ejusmodi massam quandam anorganicam revera adeo induratur, ut hic exitus, si phaenomena praegressa accurate non fuerint observata, facile cum priori possit permutari, cum omnes reliquae metamorphoses hic eodem quo illic modo formentur. Interdum autem, praecipue in casibus, ubi irritatio quaedam inflammatoria, cito ac fortiter in circuitu provocata, celeriore parvae exuberationis mortificationem adducebat, parvus tumor strangulatus tamen et breviori quidem temporis intervallo solvitur, atque tunc maculam quandam degluptam, satis intense rubentem, valde sensibilem, ac parum madentem relinquit, quae hic communiter cito admodum cuticula obducitur, simul cum aucta vasorum vita corruente in regione circumjacente, ab initio magis fusca et sub-caerulea fit, serius tamen rursus lucidiori colore instruitur, ac postremo, ut omnia condylomatatum vestigia prius descripta, nisi organismi in normalem statum redeundi cedit, sensim exstinguitur et gradatim omnes proprietates suas characteristicas amittit. —

Condylomatum formatio universalis.

Non semper vero, ut jam prius a me monitum est, condylomatum formatio mere qua ad singula corporis superficiei loca restricta eruptio apparet, e contrario interdum harum excrescentiarum eruptionem late etiam et universaliter admodum diffusam conspicimus. Et licet quoque in latiori tali propagatione natura ac proprietates praecipuae in morbosae hujus metamorphoseos productis in universum quidem eadem permaneant ac in condylomate singulatim magis prodeunte, negari tamen non potest, hac in exanthematis effusione universali plura phaenomena paulum quidem variari et plura symptomata accedere, quae, quamvisurbationum in aliis corporis systematibus tantummodo sint sequelae, nihilo minus tamen eodem profecto jure nostrae imagini inseri merentur, quo generaliter in reliquis morbis cutaneis manifestationes abnormes ex aliis sphaeris et partibus crebro tanquam signa pathognomonica sint consideratae et in symptomatum harum affectionum symplegmate allatae.

In universali ejusmodi condylomatum eruptione, — quae, uti dictum, probabiliter medio aevo et in prima luis venereae periodo jam multipliciter occurrit, sed non rite cognita et recentiori demum memoria ab auctore acutissimo et meritissimo operis inscripti: *Ueber die hofsteinische Marschkrankheit und die Hungerfur*, exactius investigata et illustrata est, — ab initio videlicet communiter plura symptomata apparent catarrhalia vel rheumatica, haud raro a febre quadam magis vel minus forti comitata, quae secundum coeli temperiem praedominantem, impulsus epidemicos et cet., modo hunc modo illum recipit characterem, gradu vero leniori in parvis infantibus obvia, saepius duntaxat continuo sine causa indicabili fletu et forte apprehensorum anxio quodam eorum clamore manifestatur. Post hos prodromos, longiori vel breviori temporis spatio, interdum adeo dies nonnullos morantes, communiter sudores fugaces modo hic modo illic in corporis superficie prodeuntes conspiciuntur, qui odorem spargunt fastidiose-dulcem, ac libenter quidem in collo, in facie, in partibus capitis capillatis, in dorso, in pudendorum regione, sub ala et circa articulos, multo autem minus in pectore, abdomine et reliquis corporis partibus erumpunt atque ideo propemodum sudorum localium indolem referunt.

Tales sudores, sub quibus affectiones catarrhales et rheumaticae paulum, saepissime ad breve autem tempus, mitigari videntur, per temporis cujusdam intervallum plerumque peculiaris quaedam titillatio et pruritus in cute consequi solet, quamvis posterior neutiquam conspicue hucusque sit mutata. — Infantes communiter sensum molestum pruritus inquieto in lectulis volutatu et crebriori fricatione, admodum parvi multipliciter curvando tantummodo et ejulando manifestant, adulti autem eum crebro vix animadvertunt et saepenumero pediculis utique adscribunt. In corporis locis inprimis calidis et ad transpirationem proclivibus, aut se-et excretionibus vicinis saepe humectatis dein quandoque et erythema quoddam fugax apparet, quod tamen nunquam admodum intense ac late in superficie cutanea diffusum reperitur, quanquam posterior in tribus mercenarii cujusdam infantibus aliquando simul omnino paulo magis quam alias fusca videbatur. — Si febris prius aderat, haec jam plerumque die 3tio vel 5to exacerbari solet, aut ubi primitus nulla prodibant phaenomena febrilia, jam nunc communiter conspicua fieri incipiunt et horripilatione, calore fugaci, siti, symptomatibus levibus anginosi, auctis articularum doloribus, angusto spiritu, tussi, interdum capitis dolore modico et pulsu paulum irritato ac frequenti in adultis, apud infantes crebro majori duntaxat inquietudine, vociferatione lamentabili, languentis oris calore, tussi sicca frequenti, narium siccitate, per vices inaequali genarum rubore, parviori urinae excretionem, rariori alvi dejectione et s. p. indicari consueverunt. Hanc post exacerbationem, communiter nocte insequenti magnus parvarum macularum, pulicum punctiunculis valde similium, symplegmatis plane irregularibus coacervatarum, numerus prodit, quam numerosissime haec stigmata tamen semper fere in locis supra indicatis, ubi sudores locales conspiciebantur, vel fugax cutis rubor prius quasi micare inceperat, erumpunt et mox illas prorsus adoptant proprietates, quas supra, cum maculas primitivas in formatione condylomatum magis locali commemorarem, descripsi, praeterquam quod hic in universum neutiquam vel multo tamen rarius in fundo quodam rubenti, sed plerumque potius ad normam colorato inveniuntur et nulla perspiratione sensibili profusa comitantur. Si autem hoc modo maculae laete rubrae, quae diversae magnitudinis, quoad majorem tamen numerum exiguae et sub-rotundae vel ovales sunt, modo citius modo lentius sunt exultae, arctius circumscriptae et colore magis fusco tunc-

tae, communiter jam phaenomena febrilia, catarrhalia vel rheumatica insigniter remittere, aut penitus propemodum evanescere solent, et, praeter lenem quandam pruritum et aliquam in cute tensionem, quibus eruptio per aliquot adhuc tempus stipatur, aegroti plerumque, uti videtur, alioquin satis quidem bene se habent. Infantes tamen et tunc quidem haud raro sub- viridibus laborant sedibus frequentioribus et in ore sunt saucii; uti in universum tractus intestinorum in iis cum organo cutaneo exteriori consensu jungi videtur quam in adultis, apud quos e contrario dolores rheumatici saepe diutius morantur, aut consuetae sanguinis excretiones et organorum sexualium et uropoëticorum secretiones plus minus mutatae animadvertuntur. Ob frequentes has assimilationis in primis viis turbationes, communiter parvuli et in hac eruptione, universim minime, quidem tumultuosa, paulo magis afficiuntur, ac continuo plorant et vagitum edunt, donec tandem aut brevissimo temporis intervallo, aut etiam, praeceptore meo honoratissimo affirmante, post plures, interdum adeo, post octo, denum dies elapsos, maculae in parvas papulas attolluntur, progerminantibus variolarum, pustulis equiparandas, unde hoc exanthema saepe, forsitan pro variolarum eruptione habitum est et, propter analogiam, a celeb. Professore, Dr. Struve, condylomatos variolosi nomen accepit. — Ceterum quo plures ejusmodi maculae in corporis superficie emergunt, eo pauciores maximam partem ad vera excoluntur condylomata; plurimae durante toto morbi decursu in hoc tantum evolutionis suae gradu permanent; nonnullae quidem, uti diximus, quodammodo in parvas attolluntur papulas, non tamen ulterius exuberant et saepe ne epidermidem quidem perrumpunt; singulae, denum, sic illic dispersae, praecipue in locis cutaneis humidis, et calidis, ubi erythema quoddam conspiciebatur, proprietates characteristicas veri condylomatos, prius indicatas, solummodo adoptant. —

Quantumvis in universum, non solum properante oculo inspectum, sed et cum propius illud contemplamur, multiforme atque varium, hoc tamen exanthema formis suis junctis alioquin nullas admodum insignes a vulgaris condylomatos phaenomenis diversitates nobis offert; nam maculae, papulae et formationes spuriae perfectiores hac in exuberatione aequae ac in illa conspiciuntur, et ad summum forte parvae tantummodo papulae commemoratione adhuc specialiori dignae sint, partim quia praeter maculas, sufficienter jam de-

scriptas, numerosissimum hic mutationum pathologicarum symplegma formant, partim vero quia in eis tertium prodromorum, sic dictorum, stadium inprimis nobis fit conspicuum, quod aliis sub conditionibus plerumque celeriori macularum in verum statum condylomaticum transitu minus perspicue exprimitur. In universum enim haud manifesto inflammatae, semper fere siccae et non dolentes, nisi forte perfricatae vel scabendo discerptae sint, saepius in formas plane irregulares confluentes, sejunctae tamen lentibus semi-fissis ac depressius in cutem positis simillimae, humiles et subdurae, hae papulae communiter eo magis fuscae nobis apparent, quo depressiores inveniuntur et e contrario eo magis pallidae quo altius attolluntur; interim et praecedentis maculae habitus, aut, uti dictum, irritamentum quoddam vel laesio fortuita in externam parvi talis gervinis condylomatici speciem vim quandam, modo magis modo minus modificantem, exserere haud raro solet. Papulae e. g., e maculis magis fuscis, caeruleo-rubris efflorescentes, plerumque adhuc colorem paulum lividum et epidermidem ostendunt valde attenuatam, ad modum cerae splendenter; quae facile ab iis destringi potest et non admodum tensa in parvi tumoris superficie deprehenditur. Papulae e contrario, quae originem e maculis ducunt laete rubris, plerumque pallido-sub-rubram vel helvo-sub-flavam praebent speciem et minus splendente, densiori, adstricta et plane extensa cuticula sunt instructae, cum difficultate modo prorsus ab iis separanda. In posteriori genere etiam quam saepissime nonnulla adhuc in circuitu inflammationis phaenomena et, fortuito irritamento obvio, paulo fortior ipsarum parvarum excrecentiarum rubor occurrunt, dum papulae, communiter hic non ita irritabiles, alioquin semper fere erythematis vel intertriginis cujusdam in regione circumjacente vestigio omnino destituuntur atque adeo, sequentibus serioribus eruptionibus, omnibus aliis prodromis prorsus deficientes, solummodo maculis, ex cutis superficie quoad speciem normali emergentibus, circumdantur. Fortuito denique aut consulto, — ibi praecipue, ubi e maculis bruno-et caeruleo-rubris evoluta est; — tenera epidermide sua privata, ejusmodi papula semper laete rubri, deglupti, humidi, sensibilis, facile irritabilis, paulum tantum elevati ac sub-duri fundi indolem recipit, in quo aut exsudatio quaedam serosolymphatica, (interdum cum concrementis illius sanguineo-atrac reliquiis mixta, cujus, sub epidermide macularum magis fuscarum obviae, supra mentionem injecimus), statu semi-

liquido stratum obtegens interim exhibet, aut in quo forte etiam cito crustae sub-brunee vel sub-flavae formantur, quae modo longiori modo breviori temporis intervallo germen condylomaticum, cuticula privatum, hic obvestiunt, postea quidem discutiuntur ac denuo restituuntur, postremo autem partim in ulteriori evolutione, partim in commoda papularum resolutione semper detrusae disjiciuntur. Postquam hoc modo exanthema istud, — quod ceteroquin per totam corporis superficiem nulli parti parcat, in ipsis adeo locis capillatis capitis apparet, et praecipue quidem per formas condylomatum ulterius excultas, hic illic macularum et papularum magno numero singulatim intermixtas, cognoscitur, — temporis spatium omnino haud definito moratum est, communiter, (quamvis interdum singulis in locis, nominatim in labio infantium lactentium inferiori, etiam in exulcerationem exitus sit observatus), affectio, methodo curandi quodammodo idonea adhibita, exitum capit resolutione, rarius aucta excretionem et rarius adhuc diadoche quadam e supra memoratis, ac tandem totus processus convalescentia generali et macularum secundarum stadio absolvitur. Ab his vero aequae ac formis, harum formationum spuriarum magis excultas hic ulterius describendis abstinco, ne nimis multa ad litteram fere repetam, quae prioribus jam sectionibus satis copiose sunt exposita. —

§. 61.

Comparatio cum aliis morbis.

Quodsi hac cum imagine jam descriptiones comparantur, a celebrato Alibert³²⁴) et non minus celebri Batemann³²⁵) de morbis, Jaws et Pians appellatis, nobis exhibitae: vix quidem, si nostra illa imago justo calamo et ad veritatem est picta, magna et insignis horum morborum cutaneorum endemicorum cum nostro argumento similitudo non animadvertetur. Sed ambo auctores peritissimi descriptiones suas ex alienis tantummodo observationibus depromissae videntur; nominatim Alibert, ut ipse confitetur, his duntaxat simile quid Lutetiae Parisiorum vidit et hanc ob causam, quantumcunque etiam insignium horum nosologorum merita et judicia respiciamus, neutiquam tamen definite decernere valemus, num Framboesia revera universalis eruptionis condylomaticae indolem referat, praesertim cum Plenck³²⁶) Framboesiam Guineensem,

Jaws proprie sic dictam, a Framboesia Americana, Pians denominata, accurate distinguat ac Hanemann³²⁷), quem Haase, Richter et plurimi recentiores hoc de argumento scriptores omnino propemodum sunt secuti, secundum descriptiones cel. Hillary³²⁸) et Winterbottom³²⁹), differentiam essentialem inter morbos Jaws et Pians manifesto statuatur ac priores quae pustulas furfuraceas, puris tenacis plenas, designet, praecipue in collo et in regione laryngis, praegressis prius doloribus osteocopis, produunt, interdum proprio naturae auxilio superabiles, communiter, vero in lepram scabiosam et in ossium cariem transeunt, atque de posterioribus Pians affirmet; eos herpetis depascentis indolem prae se ferre, sine praegressis doloribus osteocopis orientes, in ulcera, acri et aquosa excretionem repleta, transeunt, fungos sub-flavo-candidos, moris Idacis similes sursum propellentes et sic partes destruentes, qui vero non ossium cariem, sed potius osteomalaciam sequelam habeant et a natura ipsa nunquam sanati semper in lepram tuberosam mutantur.

§. 62.

Majori fortasse jure propiorem affinitatem inter morbum, qui sub nomine Sibbens seu Sivvens in Scotia et morbum Sherlievo, qui in Illyria notus est, et inter universalem condylomatum formationem statuere possemus, cum in universum descriptiones autopsiae fundatae, quas Bell³³⁰), Buchan³³¹), Gilchrist³³²), Schwediauer³³³), Lagereau³³⁴) et alii exhiberunt, ex mea quidem sententia, huic propinquitati aperte patrocinari videantur. — Interea quum unusquisque proprio duntaxat perspicillo definitiones alienas contempletur ac revera descriptiones horum morborum, lucusque imperfectae, arbitrario quodam per phantasiam lectoris adjumento quam maxime indigeant, ut aliquatenus saltem sub oculos cadant et perspicuae fiant: de hac affectionum analogia ad librorum solum auctoritatem definitius iudicium ferre non audeo, praesertim cum omni hic propria experientia destituar, ideoque ad scripta modo citata relegare satis habeo, e quibus quilibet, cum diagnosi supra exposita argumenti nostri ea comparanda, ipse propiorem vel remotiorem peculiarium horum malorum cutaneorum nexum decernat!

§. 63.

A verruca, quae, quoad formam ac magnitudinem, et, ut credo, quoad fabricam internam, condylomati multiplicitate est cognata, posterius in forma sua pura primitiva

et metoptosi praecipue defectu epidermidis distinguitur, ut Richerand³⁵⁶) jam monuit. In diadoche autem saepe condyloma, quod et supra (§. 56) jam dictum est, tantum cum verruca similitudinem adipiscitur, ut finium seu limitis constitutio hic prorsus locum non habeat et ad accuratiorem tantum prodromorum ac totius decursus in singulari quodam casu observationem sit confugiendum, ut dijudicare possimus, num talis excrecentia pro condylomate mutato et cute obducto, aut pro mera primitus verruca, cui phaenomena inflammationis, macularum et cet. nunquam quidem praecedere solent, sit habenda.

§. 64.

Phymata sic dicta seu tubercula callosa, quae qua ulcerum venerorum cito sanatorum reliquiae, saepius, ut Horn³⁵⁶) monet, in corona glandis, in praeputio, in frenulo, in labiis externis et in clitoride inveniuntur et diversae magnitudinis et altitudinis esse dicuntur, iidem forsitan quandoque a condylomate mutato exactiori tantummodo originis et decursus examine forent distinguenda, quamvis et hic formae condylomatos haud turbatae a talibus indurationibus semper tum peculiari sua figura, tum epidermidis defectu, denique etiam minori earum duritie facile sint discernendae.

§. 65.

Bernstein³⁵⁷), Wendt³⁵⁸) et cum iis plures recentiores, crystallos, a Guillomet primum memoratos, condylomatibus, sine exactiori tamen definitione, adnumerant; sed si descriptio a Plenck³⁵⁹), de hac mali cutanei forma, nobiscum communicata, congrua est veritati, hi crystallos tamen nimis a morbo nostro recedunt, cum qua bullulae sub-candidae, pellucidae, aqua repletae, rigidae ac dolentes formari dicantur, quae gradatim rumpant; humores suos inclusos evacuent et vesiculae epidermidion inane ac rugosum relinquunt. Hic omnes prorsus exuberationis cuiusdam proprietates characteristicae desunt, et licet libenter confitear, praeter vesiculam, ulceribus venereis communiter praecedentem, ejusmodi bullulas hucusque in syphilide me ipsum nunquam observasse, vix tamen mente percipio, quomodo et oculo valde properante adspectae, bullae, (Wasserblasen), proprie sic dictae, cum re nostra possint permutari.

§. 66.

Potius, ni fallor, Condyloma, in forma sua pura primitiva, cum pluribus exiguis tumoribus inflammatoriis (inflammatory boils) possit commutari. Semper tamen et hic profecto diutior observatio modo magis modo minus insignes in decursu aberrationes conspiciendas praerberet et diagnosis confirmaret, nisi severius jam signorum obivorum examen quam frequentissime hac cura, his angustiis nos liberaret. In omnibus enim aliis tumoribus inflammatoriis parvi ambitus, superficies laterales semper minus praecipites et multo aequabiliores in planitiem circumjacentem descendunt. Inde etiam nunquam revera in basi sua circumscripta, ejusmodi tubercula aut sub-rotunde elevata aut acuminata ostendunt superficiem, in qua fortuito tantum cuticula quandoque amissa esse potest, nec tamen hic unquam apicis superficiem marginis subtili ac dentato arcte adeo includit, ut communiter in forma condylomatos primitiva fieri solet. Porro, cum semper sint laete rubra, dolentia et paulum auctae temperaturae, simul autem plerumque omnibus aliis phaenomenis inflammatoriis in regione circumjacente privata, vel ad summum quidem arca quadam angusta et rubenti inclusa: liberius denique eorum in circuitu incrementum, uti et vulgaris eorum in suppurationem et exulcerationem exitus vix dubium adhuc, casu quodam singulari occurrente, admittere videtur, siquidem, proprietates, condylomatos, supra indicatae, convenienter ponderantur et memoria retinentur.

§. 67.

Ceterum similia symptomata, omnibus in universum moris inflammationibus, nulla simultanea exuberatione comitatis, plus minus propria, formationes spurias commemoratas sufficienter etiam, ut credo, ab omnibus rugis cutaneis inflammatis, tumidis et interdum excoriatis (quas nominatim in omnibus articularum inflexionibus, tam majoribus quam minoribus, in ore et apertura ani haud raro deprehendimus) distinguunt; praesertim cum tales rugae communiter tumores forment in longum magis protractos et angustos, ac saepe insignem permittant exaequationem, si partes, in quibus vel inter quas haerent, extenduntur, vel etiam cutis circumjacens fortius modo intenditur.

Minus perspicue e contrario differentiae condylomatum metoptoscos a rugis cutaneis modo inflammatis modo haud in-

inflammatis et praeternaturalibus; ut quandoque in ano et in vaginae introitu internae cutis prolapsibus producuntur, possunt cognosci; quarum quidem humidarum, sub-rubrarum aut pallidarum, mollium, in pede haud raro plus minus constrictarum, paucis verbis, gallorum cristis, sic dictis, prorsus saepe similitum natura interna tum tantummodo multipliciter intelligitur, si praegressorum phaenomenorum historiam cum accurato praesentis conditionis examine arcte jungimus, ac hac in disquisitione demum cuticulae cujusdam in superficie, plus vel minus conspicuae, habitum et formationis cujusdam sacciformis, tactus sensu explorandae, cognitionem, qua indicia primaria, iudiciumque nostrum diligentia respicimus. —

Apertius rursus forma condylomatosa primitiva superficie; semper paulum aspera, holoserico subtili ac mœnenti simili, consueto odore et aequabili consistentia, nullum quidem, in interna tumoris parte, vacuum vel latice quodam repletum spatium explorationi prodente, denique etiam forma haud mutabili et dolore in contactu peculiariter urente a nodulis venosis seu haemorrhoidalibus discernitur, quum revera dumtaxat permixta possit cum jam inveteratis et induratis, qui vero majorem cum verrucarum formatione similitudinem ostendunt, ad nostram tamen rem non pertinent, quoniam hic solummodo affectio condylomatosa haud turbata ab aliis morbis, ei similibus, est distinguenda et alioquin distinctiones in infinitum propemodum essent contrahendae, siquidem eas, quoad omnes condylomatosa diadœchae, specialiter quoque exhibere vellemus. Hanc ob causam breviter tantum hic subjungo, in excrescentiis fungosis, quae haud raro ex abscessibus, fistulis, e scirrhis in carcinomata mutatis et cet. exuberant, inprimis symptomatum affectionis primitivae symptegmata et phaenomena concomitantia et insequentia respicienda esse, ut fortuito forsitan occurrens in diagnosi constituenda dubitatio tollatur.

§. 68.

EPICRISIS.

Postquam autem hac ratione phaenomena externa harum exuberationum multiplicia mente comprehendere conati sumus, jam sine dubio id agendum, ut et interna earum conditio aliquatenus indagetur, ne cognitione metamorphoseos pathologicae ac formationum in ea mutatarum sufficienti carea-

mus. — Quid est condyloma? — Qua in re radix hujus affectionis continetur? — Quomodo ejus germem evolvitur et quonam nexu vel relatione causali symptomata allata et mutationes internae, quibus vita pathologica hic manifestatur, inter se invicem conjunguntur? Hae quaestiones sic ultro se nobis offerunt, ut vitio mihi verti posse videretur, si praemisso conspectui diagnostico subitaria quaedam monita ex anatomia pathologica et e pathogenia, seu modo et ratione, qua genesis harum excrescentiarum animo mihi informavi, in fine opusculi mei adjungere praetermitterem. —

§. 69.

Cadaverum sectiones, proprie sic dictae, nunquam quidem, si recte memini, tenebras illas, quae quoad structuram talium exuberationum internam diu ac semper fere erant diffusae, illustrare tentarunt; interim per morem antiquissimum ad extirpandas istas excrescentias spurias scalpellum aut ligaturam adhibendi, multipliciter utique medicis occasio oblata fuerit tum ad internam harum exuberationum fabricam ex parte saltem investigandam, tum ad mutationes et phaenomena observanda, quae inter resectionem vigentium adhuc excrescentiarum et post talem extirpationem in ipso organismo vivo apparere soleant. Hanc ob causam igitur, etsi scalpellum anatomicum hucusque nunquam affectionis hujus radicem explorare potuerit, nihilominus tamen optimo jure magnam observationum et cognitionum notabilium copiam, organisationem condylomatosa spectantium, tam in scriptis antiquioris quam recentioris memoriae expectare nobis liceret, nisi plerumque argumentum nostrum, proli dolor! nimis leve et exigui ponderis existimatum esset et semper propemodum autores satis habuissent, singula tantum monita vel conjecturas, prorsus non comprobatas, de somatica hujus morbi naturam proferre, cujus cognitionem tamen ars et natura propius nobis admovisse videntur. —

§. 70.

Veteres plerumque unam harum formationum spuriarum formam, in qua plus duritiei praevaleret, pro rugis cutaneis inflammatis et induratis habebant, uti nominatim Aëtius, Paulus, Moschion et cet.; aut, praecipue Arabum eorumque sectatorum tempore, localem venarum dilatationem et distentionem eam existimabant, quae secundum sententias, quas fovebant de humorum pathologia, modo cholera adusta, modo materia

quadam grossa melancholica produceretur. Alteram, formam videlicet molliorem harum excrescentiarum, e contrario ad unum omnes, propemodum inde jam a Galeni tempore, qua asperam carnis exuberationem vel qua carnem additam, superfluum designabant. Non eos fugiebat, unam harum specierum, cum secaretur, dolere, alteram nequam esse sensibilem, nonnullarum harum excrescentiarum extirpationem fortius, aliarum minus vehementis et diu morans sanguinis subsequi profluvium, denique jam Celsi tempore cognoverant, quasdam profundius, alias superficialiter magis cuti inhaerere. Specialiores et accuratiores vero his de formationibus spuris cognitiones prorsus iis defecerunt; saltem in omnibus operibus, supra citatis, non quidem plura hoc de argumento indicata reperimus.

Quantumvis inde a luis venereae erumpentis, quod fertur, tempore, condylomata evaserint phaenomena medicis vulgaria et propemodum quotidiana ac sexcenties ab iis sint descripta, in universum tamen et ad initium usque saeculi XVIII observationes et cognitiones ipsius structurae ac texture condylomatatum non adeo copiosiores fieri videmus. — Singuli tantum ac pauci ad eam nos ducunt conjecturam, quod et tunc temporis jam senserint, quam necessaria sit quaedam de conditionibus harum excrescentiarum internis cognitio: sic e. g. Severinus³⁴⁰) de sicu: „est tuberculum molle, inquit, quod venularum ramuli scaturiunt,“ et Pechlin³⁴¹) asserit: „verum ut callus cuticulae est progenies, ita verruca subjectae cutis, nerveaeque tunicae callus esse videtur, in quem tamen arteriolarum, nervulorumque fibrillae, e cute protrusae, coevertunt.“

Sed nimis diu jam excrescentiarum harum pathologicarum fabrica caligine erat obvoluta, nimis diu semper tantum externum earum habitum respexerant; investigandi cupido, nunquam conquiescens, porro jam in obiter observandis proprietatibus acquiescere non potuit, et, ut ubique in disciplinarum studio, tandem etiam, quoad argumentum nostrum, altius in officinam naturae occultam penetrandi ac saltem his in formationibus spuris, id quod sensibus nostris contingi posse videtur, indagandi conatum excitari, consentaneum erat. — Huic conatui, qui utique versus finem saeculi XVII et saeculi XVIII initio magis suscitabatur, sine controversia insignes indagationes acceptas referimus, quibus scalpellum et ingenii acumen virorum celeberrimorum, ut Ruyschii, Boerhaavii, Astruc, Elleri, Hunteri ac Belli, quoad excrescentias cutaneas, nos donarunt. — Quod mirum ta-

men est, haec observationes et cognitiones seriori tempore denuo in oblivionem penitus transiisse et neglectae fuisse videntur; nam ad summum haud adeo manifesta harum cognitionum adeptarum vestigia in scriptis a v. c., Cullerier, Louvrier, Merat, editis, inveniuntur; quid? quod ad imperfectas admodum de organisatione interna condylomatatos notiones regressum in pluribus recentiorum operibus animadvertimus, e quibus plurimum internum harum exuberationum habitum ne verbo quidem amplius commemorant. — Ad supra citatos ergo insignes observatores Lectores benevolos hoc respectu solummodo possum relegare, brevitatibus causa sequentia duntaxat afferens. —

Eller, qui in universum omnia ea collecta nobis proposuit, quae Astruc, Boerhaave et Ruysch de harum excrescentiarum natura docuerunt, ait³⁴²): „alii, integumentorum corporis humani superficiem depravantes, morbi, in cutis nervorum papillis et reti eorum Malpighiano radices quasi agunt, vel potius ex laevis hisce staminibus nerveis assurgunt et quandoque in notabilem satis molem attolluntur, uti sunt Callus, Clavus, Verruca, Acrochordon, Myrmecia, Acrothymion, Morum, Crista, Ficus, s. Syccosis, Marisca, Condyloma etc. — Nemo autem miretur, me sedem ac origines horum affectuum staminibus cutis nerveis adscribere; quamvis haud ignorem et vascula sanguifera tuberculis ejusmodi implicata haerere, id quod extirpatio aequae ac avulsio abunde evincit: Verum si primordia tuberculorum hujusmodi repetimus, vel autopsia in nonnullis, maxime microscopiis simul adhibitis, edocemur: nerveas cutis fibrillas, dissolutis a causa interna vel externa repagulis, quibus intra cutis limites quasi coeherentur, sensim aliquando circa apices diffindi, et remotis cuticulae squamulis dissilire ac tuberculum protrudere, quemadmodum apparet in Verrucis, Acrothymis, Cristis, Moris et Condylomatibus nonnullis. Quae si in majus volumen attolluntur, vascula contigua secum rapiunt, haec vero sic producta et dilatata sanguinem non possunt non admittere, qui quandoque per allisionem majorem, vel etiam sponte sua erumpit, et profluvium sat copiosum excitat. — Reliqua ejusmodi tubercula quae ex imis integumentorum recessibus profundius assurgunt, cutem summam sequacem non aequae findunt, sed sensim attollunt et in tumorem explicant, quorum nonnulla circa basin ad cutis superficiem arctius rapiuntur, collum quasi formantia, vel tenni ceu dicunt pendencia filo conspiciuntur, id quod in Ficibus vel Mariscis apparet, quo et Condyloma et Acrochordon referenda sunt. — De nervea horum affectuum vitiosa origine certior redditus sum aliquando, cum his scalpellum admoverem; cute quippe sollicite retracta, non solum microscopii adminiculo, sed nudis quoque oculis filamenta callescentia, ut ita dicam in-

numera, texturae firmiori integumentorum nervosae implicata conspexi. — Demonstrant insuper plurimorum horum tuberculorum dolor et post abscissionem vel avulsionem renascentia, aequae ac pilorum, unguium, clavi et calli regeneratio, nerveam ejusmodi prosapiam.“ —

Hunter de verrucis, quo nomine sine dubio ceu generali excrescentiarum venerearum designatione usus est, monet³⁴³): „Warts are radiated from their basis to their circumference. The surface of the radii appears to be pointed, or granulated, like the surface of healthy granulations, with the exception of being harder, and rising higher.“ —

Bell docet³⁴⁴): „Die Fleischgewächse sind, wenn man sie aufschneidet einem durchschnittenen Muskel sehr ähnlich; aber bey genauerer Untersuchung findet man keine Muskel-Faser in ihnen; sie scheinen vielmehr vornehmlich aus Zellgewebe zu bestehen, in welchem sich eine Menge zarter Blutgefäße verbreiten.“ In commentatione, quam de gonorrhoea maligna conscripsit, legitur³⁴⁵): „Bey einigen kommen diese Auswüchse offenbar von der Oberhaut, an der sie sich so leicht anhängen, daß wenn sie weggenommen werden, die eigentliche Haut ganz unverletzt gefunden wird; bey andern hingegen kommen sie aus der Haut selbst; ich habe sie aber niemals tief, und unter die Haut selbst eindringen gesehen.“ —

§. 71.

Liceat nunc mihi denique his investigationibus ac de structura et textura condylomatos sententiis proprias quasdam qualescunque observationes subjungere, quae in duorum annorum decursu partim in pluribus incolis oppidi nostri et pargorum vicinorum, partim in aegrotis aliarum remotiorum regionum, curandis, quasi sponte se mihi ingerebant, quaeque, licet imperfectae et minoris momenti videri possint, fortasse tamen prioribus experimentis confirmandis, vel adeo paulum illustrandis inservire poterint.

Forfice, acutissima, Cooperiana adeo, a condylomato formae purae primitivae dimidia tantum pars superior plerumque utique resecatur. Radix seu basis hac in sectione semper propemodum remanet, nisi quis forte particulam cutis in circuito sanae haud exiguae inter forcicis laminas simulprehendere et hoc modo, prorsus non necessario, aegroto vulnus valde extensum infligere praeferat. Dolor hic semper valde est sensibilis, sanguinis profluvium post levem

operationem satis insigne ac saepe horae spatio et diutius adhuc aqua frigida non inhibendum. Hac ratione superficialiter tantummodo ablata, reliqua exuberationis basis ab initio semper adhuc duritiem manifesto circumscriptam in parva vulneris superficie nobis offert, quae tamen, si sanguis fortiter, propemodum ut in magna hirudinum punctione, profluit, post aliquot tempus insigniter imminuitur et post horae intervallum plerumque in tumorem inflammatorium, recenter ortum, prorsus abscondi videtur.

Cum, durante haemorrhagia, parvum vulnus per tempus aliquot glaciei fragmento, vel etiam digito duntaxat premitur, vasa utique ad quaedam temporis momenta clauduntur, et tum fundum speciem paulum variegatam ostendere et nunc majoribus nunc minoribus maculis rubris obiectum conspiciamus, circa quas satis irregulariter striae lactius rubentes, fere sub-flavo-pallidae et angustae, in arcum curvatae protrahuntur; sed jam post brevem moram sanguis denuo semper scaturit, praesertim e punctis magis fuscis, et cito rursus investigationis nostrae materiam maligne obvelat. — Quodsi denique mero aquae frigidae vel glaciei usu sanguinis profluvium sistitur, et nunc quidem superficies speciem paulum variegatam adhuc retinet, colorum tamen temperationes tum semper minus distinctae apparent, ac totum adspectum praebet magis pallido-rubrum, cum omnia vulnera humido frigore tractata, donec gradatim cum sanguinis ad peripheriam ejus partis, cui condyloma inhaerebat, reditu, tumor quidam inflammatorius, ut prius jam est monitum, in vulneris-superficie et per lineas nonnullas in ejus ambitu excolitur, totum hac re acquabiliter rubeat et sanguis languide scaturiens seu serum sanguineum ad crustam brunco-rubram demum indurescit. Elapsis aliquot diebus, plerumque die 3tio vel 4to, si superficies resecta convenienter sanguinem maxima in quantitate emisit et formatio spuria non rursus exuberando attollitur, crustam brunco-rubram in circuito relaxari, in centro vero satis firmiter adhuc insidere et 5to vel 6to demum die delabi videmus; quo facto communiter superficies quaedam vulneris copiose, imo paulum nimis granulans, pus effundens, alioquin autem pura nobis offertur, quae lente in cicatrisationem transit, pedetentim inde a peripheria cuticula tenui vestitur, et crustis simul in orbiculo marginali teneris, sub-flavis, pellucidis tam diu obducitur, donec totum vulnusculum paululum luxurians penitus epidermide est obvestitum et sic, modice turgescens, parvum

efformat tumorem, qui cicatricibus, tumidis, ut eas praecipue post vulnera plagis inficta et oblique in cutem insinuata saepius observamus, plane similis apparet. Tempore procedente, multipliciter tamen post semestre denum et amplius elapsum, ejus odi tuberculum, ab initio lacte rubrum, serius sub-caeruleo-rubrum, in quo per teneram epidermidem diu adhuc vasorum reticulum subtile translucet, sensim et inobservabili fere modo deprimitur, ac denique ad cicatricem sub-candidam, hic tamen non manifesto amplius desidentem, efformatur. —

§. 72.

Capitulum ipsum condylomatos resectum semper est pallidum, mollius quam antea, paulum tantum adhuc sub-durum ac solidum et, properante oculo inspectum, ex aequabili duntaxat massa compositum videtur; accuratori autem superficiei ejus inferioris, sectione separatae, examine instituto, hic plures observabam fibrillas sub-candidas, parvas, modo magis modo minus crassas, quae inde a parte interna, vel potius sectionis superficie, in substantiam quandam corticalem sub-cineream penetrarent et, microscopio conspectae, plerumque in liberis finibus suis adspectum praerberent paulum floccosum. — Post macerationem in aqua calida, per duas hebdomades continuatam, talis formatio spuria plerumque jam paulum tumida et magis multum videbatur soluta; fibrillae in ejus basi inprimis crassiores erant redditae ac magis eminebant, ita ut eas jam volsella prehendere et, sine magna quidem opera, e substantia corticali cinerei coloris, in quam oblique insinuabantur, protrahere possem. Extrinsecus pallido-flavi, intrinsecus albi, parvi hi ac molles thrombi exempti facile quidem comprimebantur et inter digitos adeo continebantur; interim massa eorum hac in exploratione non pulposa sed lamellosa potius et fibris teneris instructa apparebat. Maceratione per quatuor hebdomades continuata, epidermis, quae qua taeniola angusta, vix lineam, quoad latitudinem, excedens, apicis superficiem colliculi condylomatos disjuncti adhuc cingebat, in squamas subtiles et in massam mollem, cascii indolem referentem, dissoluta, si modo manibus prehenderetur, solvebatur, ac postquam ab his reliquiis strati obtegētis superficiem parvi tumoris purgaveram easque abstercebam: in substantia prius coloris cinerei, nunc autem in claram magis ac pellucidam mutata, sub microscopio infinita subtilium foraminum, vel potius pororum, multitudo conspicua mihi

siebat, qui versus margines capituli condylomatos laterales, ubi forfex tenuem tantum hujus substantiae cinereae laminam separare poterat, omnino propemodum pellucidi conspiciebantur, versus mediam tamen formationis spuriae partem qua parvae duntaxat aperturae canaliculi cujusdam exitum innuere videbantur. Tales poros iidem, infinita quoque multitudine obvios, in basi harum parvarum excrescentiarum observabam, praeterquam quod hic multo insignioribus foraminibus erant intermixti, e quibus ex parte adhuc thromborum illorum parvorum, alborum, supra commemoratorum, singuli propendebant, qui extracti conspicuam non ulterius ostendebant mutationem, si exceperis, quod et nunc rursus paulo magis intumuerant et crassiores evaserant ac jam magis perspicue qua parvi telae cellulosa fascioli manifestabantur. — Specilli subtilis cuspidem in aperturam majoris ejusmodi canaliculi immissa, mox de obliqua et peculiari horum pororum directione, prius memorata, certior factus sum, dum tantummodo, specilli majori in modo versus superficiem inclinati spiculum facile tam longe promoveri poterat, ut extrinsecus manifesto transluceret; in quavis alia vero directione specillum statim retinebatur, ac, manifesta modo vi adhibita, transmitti licebat. — Dignius in aqua retenti, thrombi denique parvi ac sub-candidi in massam gelatinosam resolvebantur; dum substantia corticalis cinereo-sub-candida et porosa macerationi diutissime resistebat, in univsum vero paucas insuper ostendebat mutationes et postremo in massam transibat mollem ac glutinosam.

§. 73.

Metoptosis condylomatos tam in forma noduli depressa, quam in reliquis ac multiplicibus ejusdem formis, quia in basi sua semper plus minus constricta, saltem quam arctis, sine circumscripta est, forcice Cooperiana facile, nulla induratione, quoad sensum observabili, vel radice quadam superstiti, omnino auferri potuit. Extirpatio hic in univsum aegroto multo minus dolorum excitabat, quam amputatio formae purae primitivae; imo saepe quidem sine dolore conspicuo perficiebatur, si excrescentiae jam multum erant difflissae, aut insigniter pallidae, laxae et flaccidae redditae, et duntaxat si, irritamento quodam fortuito praegresso, status magis irritabilis et inflammatorius in capitulo condylomatos praevalebat, sensibilis instrumento separante hic paulo magis excitata videbatur. Similiter sanguinis profluvium, omni-

bus in casibus, ubi excrecentiae adspicuum adhuc mihi offerrebant vivide rubentem, plerumque post sectionem satis quidem forte apparebat; sed et hic tamen mox adhibitis fomentis frigidis sistebatur, ac plerumque punctula fusco magis colore rubentia in vulneris superficie, e quibus sanguis vehementissime scaturiebat, frigore continuo applicato perspicue conspiciebam contrahi ac diminui, ita ut superficies brevi tempore aequabiliter fuerit rubefacta. Post resectionem exuberationum pallidarum magis et flaccidarum e contrario, sanguinis jactura haud copiosa et modica tantum observabatur, interdum vix guttulae nonnullae defluebant et semper propemodum maculae illae commemoratae, coloris magis fusco-rubrae, hic prorsus deerant, aut saltem brevissimo temporis intervallo oculorum obtutum effugiebant. Ceterum in omnibus condylomatibus hujus indolis post operationem nullus tumor inflammatorius manifestus prodibat, quid? quod, ubi status inflammatorii in circuitu obvii adhuc erant, hi communiter cito, durante sanguinis profluvio, minui solebant atque in casibus tantummodo ubi forsitan forcem nimis mature applicabam, altero die ruborem vivaciorem, majorem sensibilitatem et renovatam reperiebam formationum spuriarum exuberationem, cum alioquin sectionis superficies modice rubens et hic brevi tempore crusta quadam fusca; bruno-rubra, obducta fuerit, quae die fere 3tio vel 4to rursus decidebat et sub se maculam caeruleo-rubram, vestigio condylomatum secundario penitus similem, relinquebat. Sine vera igitur cicatricum formatione potius ejusmodi vulneris superficies maximam partem prorsus eodem modo crusta obducebatur ac capitulum condylomatos, ratione naturae consentanea reconstructum; uti totus etiam processus in genere magna cum citiori excrecentiarum cutanearum mortificatione, supra descripta, propinquitate junctus esse videtur.

§. 74.

Post resectionem collabens atque adeo, si prius rigidissima conspiciebatur, flaccida, mollis ac rugosa in superficie reddita, talis formatio spuria disjuncta primo intuitu plerumque carnis cuidam massulae, plus minus rubenti, similis esse videbatur; nullibi tamen in ea fibrae musculares, ne microscopii quidem adminiculo, erant animadvertendae; et ad summum in fortius rubentibus interdum reticulum vasorum subtile in superficie expansum videbam, dum alioquin tota excrecentia omnino, accuratissimo adeo examine insti-

tuto, nihil aliud oculis meis offerebat nisi substantiam quandam cellularem, in qua materiae sub-candidae vel sub-flavae, liquidae ac semi-liquidae erant accumulatae. — Multae harum excrecentiarum facile scalpelli manubrio in magnum exiguarum clavicularem numerum dissolvi poterant, quae versus radicem formationis spuriae attenuabantur, versus superficiem vero ejus in capitula globosa intumescabant et communiter in superficiebus lateralibus suis colorem ostendebant laete rubrum, quamvis tota exuberatio extrinsecus magis colorem referret caeruleo-rubrum. Semper autem, si has colorum temperationes et subtiles vasorum ramificationes hic adhuc observare volebam, tumorem exstirpatum statim post resectionem contemplari oportebat, quoniam brevi semper temporis intervallo jam pallescebat ac tum quidem a carne luxuriante vulgari tantummodo paulo majori consistentia et peculiari clavicularem formatione, supra designata, distinguebatur. Macerationi subjecta, ejusmodi condylomata jam post exactas bis 24 horas penitus fiebant candida ac telae cellulosa prorsus similia, cum, licet prius volumen et priorem rigiditatem non perfecte rursus assequerentur, paulum in aqua expanderentur et in fibrarum cellularium interstitiis laticem ostenderent tenuiter liquidorem, lucidiorem et pellucidiorem. Elapsis tribus macerationis hebdomadibus, omnes hae resectae excrecentiae statim, cum ex aqua eximerentur, in magnum parvarum clavicularum numerum dissolvebantur, quae pro magnitudine ac forma capituli condylomatos, cujus partes constitutivas efficiebant, quoad crassitudinem et longitudinem admodum erant diversae et haud amplius in basi sua cohaerebant, sed singulae qua exigui telae cellulosa fasciculi disjuncti apparebant, demumque post macerationem per sex hebdomadas in massam gelatinosam, pellucidam, subcinereo-candidam resolvebantur ac facile diffuebant.

§. 75.

His propriis ac modo memoratis observationibus propemodum ad id coactus, ut de firmitate asserti Ruyschiani, quoad originem condylomatum e papillis cutaneis, dubitarem, cum persuasum habuerem, neque in una neque in altera forma de vera nervorum substantia quidquam perspicue hic inveniri, quod tamen ita esse oporteret, si hae formationes spuriae revera qua exuberationes nervorum finium forent considerandae; simul tamen non solum observationibus Lenti³⁴⁶) et Morgagni, sed et propria in hominibus adul-

lis autopsia, praecipue vero in infantibus, affectionibus chronicis, anginosis et catarrhalibus laborantibus, de magna excrescentiarum condylomaticarum similitudine cum papillis gustatoriis amplificatis in linguae radice convictus: commotum, me sensi ad ipsas papillas cutaneas animum intendere et structuram harum formationum, quantumcunque fieri potuit, investigare. Utinam huic veritatem explorandi conatui veniam concedatur, si ex his investigationibus, multipliciter iterum iterumque institutis, sequentia momenta Lectorum iudicio propono et hoc loco insero!

§. 76.

In bovis lingua, ubi papillae gustui inservientes inprimis excultae et amplae conspiciuntur, perpendiculariter eam persequendo, in papillis tria eaque diversa strata perspicue observabam, quorum extremum ceu membrana sine colore, tenuis, pellucida, medium ceu membrana crassior, cinereo-sub-rubra, inferius vero qua corpusculum coniforme mihi apparebat. Ultimum substantia quadam sub-candida constabat, quae intrinsecus sine limite definito ad stratum cellulare usque continuabatur et extrinsecus ita in ambo strata tegentia superiora incurrebat, ut eadem oblique versus partem anticam attolleret et membranam mediam quasi pertingeret, hanc in duas laminas diffunderet, eo fere modo, quo ductus choledochus in duodeni parietes demergens capalis intestinalis membranas perforat. Ceterum ambo strata membranosa aperte inde a superficiebus lateralibus tuberculorum in papillarum gustatoriarum interstitia transibant et hic immediate in tela cellulosa considerabatur, quae fibris valde brevibus instructa, externa illa integumenta arcte fasciculis muscularibus, infra sitis, adungebat. Post macerationem per duas hebdomades cohaesio inter singula strata insigniter diminuta conspiciebatur; jam, quod prius fieri non poterat, cum volsella lamellam externam attollere mihi licebat, quae subtilis, tenuis ac pellucida, in papillarum apicibus densior et firmior reddi videbatur, hic praecipue firmiter adhuc inhaerebat et, quoad omnes qualitates, qua cuticula erat consideranda. Huic laminae externae subjectum erat stratum multo subtilius, quod propemodum arachnoideae speciem praebebat, et facile discerendum prorsus non uno tenore, a pluribus horum tuberculorum simul detrahi poterat ac probabiliter, ni fallor, rete erat Malpighii. Quodsi haec duo tegumenta tandem majori in spatio per detractionem repetitam

erant remota, sub iis stratum apparebat cutaneum cinereo-sub-rubrum, $\frac{1}{2}$ lineam fere crassum, in quo papillae, paulum tantum duorum priorum tegumentorum jactura minutae et peculiari acutissime suo privatae, alioquin vero haud mutatae, qua colliculorum cacamina parva, depressa, versus unum latus magis inclinata, eminebant. — Cum maceratione laxior esset facta, et haec tertia membrana haud ita magna difficultate a tela cellulosa, nunc minus adstricta, penitus disjungebatur, instrumento trahenti communiter haud gravate parebat, dum simul parvi, interni ac sub-candidi papillarum nuclei e plicis ejus seu sinibus, instar plantarum germinum tumidorum ex involucri suo, facili opera solvebantur et in strato cellulari ceu coniculi parvi, oblique siti, haeves, in apice suo parum duntaxat fibrosi ac pilosi remanebant. Membrana ipsa, hoc modo sublata, in utrisque superficiebus suis infinitum subtilium pororum et foraminum numerum, oculo adeo haud armato conspicuum, ostendebat et in inferiori insuper parte multa adhuc majora foramina, e quibus papillarum nuclei erant elapsi; ob hanc vero peculiarem spongiosam seu reticulatam structuram, qua hic cutis mihi manifestabatur, ipsa non penitus laevigata extendi poterat, sed ubique, ubi prius papillae gustatoriae in ea eminebant, pliculas formabat, quae tum tantum exaequabantur, si subtilis specilli acumen in directione axium papillarum inclinatorum e parte inferiori in foramina majora telae hujus reticulatae intruderetur, eoque corii lamellis amissa fulcra sua restituerentur. — Cum ceteroquin nihil quod notabile mihi videretur hic porro animadverterem, magna cum expectatione ad parvos rursus papillarum nucleos me converterebam, qui strato tegenti quarto universali tam firmiter adhaerebant, ut non sine vi insigniter intensa ab eodem divelli possent. His vero animum meum intendens, jam id mihi erat agendum, ut in iis nervos cutaneos detegerem, qui ab anatomen profitentibus non quidem monstrati, sed vulgo his tamen in formationibus accepti sunt. Quantumvis vero multum ac studiose rem perscrutari tentarem, fieri tamen non potuit, ut nervorum quendam conspicuum funiculum, hos in parvos et candidos colliculos intrantem, vel etiam ad eorum duntaxat viciniam usque accedentem, oculis persequerem; imo vero semper potius in eis substantiam modo cellularem, brevibus fibris instructam, observare potui, quae longiori macerationi subjecta magis extendebatur et conspicua fiebat. Si enim, post macerationem per 4 hebdoma-

des, stratum cellulare, accurate praeparatum, cum nucleis papillaribus parvis, candidis, tumidis, conicis ei insidentibus, pedetentim supra subiculum (Unterlage) firmum extendebamus: hoc quartum stratum gradatim attenuari semper vidi, simul autem coniculos magis magisque deprimi, donec postremo prorsus evanescerent, ac totum nihil aliud quam membranam tenuem, pellucidam, membranis serosis similem conspiciendam praeberet. Haec experta cum phaenomeno quodam analogo comparando, cujus praeceptor meus quam maxime venerandus, Professor Erdmann, aliquando in praelectionibus de pyogenia habitis, mentionem iniecit, — quod videlicet granulatio a vulnere et ulcerum superficiebus resecta itidem pressione continuata ad ejusmodi membranam serosam extendi possit; — praejacentem igitur, uti dixi, observationem cum phaenomeno hoc analogo conferendo, jam non amplius de textura mere cellulosa in interna papillarum parte dubitare mihi licuit, praesertim cum explorationes serius saepe repetitae semper idem me edocerent, e quibus id tantummodo addere libet, quod in papillis magnis vallatis nucleus ille cellularis memoratus neququam in cutis lamina inclusus, sed e poris corii protrusus, immediate sub rete Malpighii et epidermidem, ceu tumor parvus piriformis, appareat.

§. 77.

Quodsi hac cum anatomica papillarum cutanearum observatione, quas multo tantummodo subtiliores ac teneriores stratis integumentorum externorum corporis humani intextas, sed, quoad rei cardinem, prorsus haud aliter quam modo descriptas papillas gustatorias in bovis lingua organisatas et constructas animo mihi possum informare, quum in universum quidem a nullo auctore recentiori papillae systematis cutanei externi tanquam revera a papillis gustui inservientibus diversae sint consideratae; quodsi, inquam, cum examine harum partium anatomico ea comparamus, quae accuratior tam externae quam internae condylomatum fabricae contemplatio jam docuit: ex mea quidem sententia, in agnoscendo eo, quod hic qua organon praecipue affectum, vel inprimis metamorphosi subjectum, in generatione et exuberatione condylomatos sit considerandum, vix adhuc dubii esse possumus. Ad perfectiorem autem sententiae nostrae explanationem, momentorum sequentium ponderationem aliquid saltem collaturam spero;

1) In forma condylomatosis pura primitiva facile et oculo haud armato, si eam amputamus, tam ante quam inprimis post macerationem, parvos ac manifestos observamus telae cellulosa fasciculos, qui eodem, quo papillarum nucleis, modo, directione obliqua in substantiam quandam porosam demerguntur, quam post macerationem sine controversia pro cutis lamella seu particula habere debemus.

2) In statu vero normali, ejusmodi parvos telae cellulosae thrombos nunquam cuti corporis humani insertos perspicue oculis haud armatis conspiciamus, per microscopium tantummodo bene comparatum eos post macerationem suspicari licet. —

3) Subtilissimo examini subjecta, particula illa cutis, a capitulo condylomatosis resecta, poris suis quidem dilatata, alioquin autem prorsus non mutata reperitur. —

4) Condylomatosis metoptosis, quae, ut exactior decursus observatio docet, semper, quamvis brevissimo et vix observabili temporis intervallo, e forma pura primitiva harum formationum spuriarum evolvitur, nunquam non e tela constat cellulosa, uti maceratione evincimur. Telam igitur cellulosa id aestimemus necesse est, quod in his excrescentiis potissimum exuberat. —

§. 78.

Sin autem, me iudice, certum potest et expeditum existimari, quod adauctio et amplificatio telae cellulosa non solum in metoptosi, sed et in forma condylomatosis primitiva et haud turbata, qua rationes primariae progenerationis harum excrescentiarum cutanearum sint considerandae, hae solummodo quaestiones ad respondendum nobis relinquuntur: primo, quatenam telae cellulosa externa, ad systema cutaneum pertinentis, pars praecipue huic morbosae metamorphosi sit obnoxia? secundo vero, nam forsitan etiam alia, quam tela cellulosa, organa simul manifesto hoc amplificationis processu sint implicata?

Quod primam atinet quaestionem, jam quidem universalis nos docet experientia, quamque amplificationem et intumescentiam telae cellulosa subcutaneae, proprie sic dictae, — sive statu quodam mere inflammatorio, sive multiplicibus in lipomata, steatomata, sarcomata, osteosteomata et cet. degenerationibus producat, — semper qua

formationem pathologicam designari, quae, ab initio saltem, semper sub cute obvia est, cum condyloma, ut omnes confitentur, in ipso systemate tantum cutaneo sedem figat. Porro autem nos non fugit, telam cellulosa in cutis poros, quae internum papillae nucleum, demergi, eamque duntaxat quae papillarum nucleum versus externam organi cutanei superficiem protrudi; nulli igitur ulteriori dubio potest esse subiectum, quod has oporteat esse strati cellulosi prolongationes, quae manifestam illam in formatione condylomatum amplificationem experiuntur. Quoad secundam denique quaestionem, observatur, in condylomatibus metoptosi per macerationem telam modo cellulosa inveniri, quapropter dubium esse non potest, solum nucleum papillarem ad has excrescentias elevatum et extensum esse. Imo, hoc assertum vel magis eo confirmatur, quod, cum condylomata huius formae qualicumque remedio chirurgico, forfice, scalpello, ligatura vel remediis causticis destruuntur ac remonentur, nulla, post sanatum seu cuticula obductum locum saucium, cicatrix relinquitur, id quod prorsus accidere non posset, si in his formationibus cutis particula sub operatione simul amputaretur vel destrueretur. Attamen et in forma pura primitiva corion nequaquam simul activo quodam modo correptum esse luxuriatione, sequentia probare mihi videntur: curatione videlicet idonea adhibita, condyloma huius formae plerumque, interdum adeo sponte, rursus deprimi, in statum macularum transire ac demum plane evanescere videmus, sine vestigio quodam cicatricum formationis relicto, quid? quod saepe haec capitali condylomatos depressio tam brevi contigit tempore, ut, sicut dictum jam est, Louvrier e. g. de eis affirmet, una jam nocte sine vestigio ea disparuisse. Talis depressio et celeris reconstructio rigidi, organice formati, pro quo sine dubio haec exuberationum producta sunt habenda, semper tamen in infimo duntaxat consolidationis gradu, i. e. in formationibus et tela mera quidem cellulosa constantibus animadvertitur; nam ubique ubi organisatio altiore jam gradum est assecuta, et vita animalis magis est evoluta, haec formatio retrograda seu reconstructio magna tantummodo cum difficultate procedit et communiter quidem ejusdem loco suppuratio, dissolutio aut mors partialis excrescentiarum appareat, si ars aut natura eas remove conarentur. Si igitur hic cutis, quae rigidum perfectius organisatum, simul affecta, vel potius simul amplificata foret, depressio, resolutio et reconstructio condylomatos tam brevi tempore nequaquam ab-

solvi posset ac multo frequentius quidem status ulcerosus vel gangraenosus huic affectioni finem deberet imponere, quod in universum tamen, si omnium quoque experientiam consulueris, raro admodum accidit. —

Status vero quosdam morbosos cryptarum sebacearum, quae dispersae singulis inveniuntur organi cutanei externi locis, intumescuntiam et exuberantiam hic simul non producere ac nequaquam ductuum earum excretoriorum obliteratione et nimia illarum propriis excretionis materiis repletionem, ut nonnulli autores contenderunt, proximam formationis condylomaticae rationem contineri, jam inde patet, quod non ubique in systemate cutaneo occurrit, cum contra condyloma omnibus in corporis superficiei locis possit prodire et fortasse etiam ubique jam observatum sit. In universum autem, uti videtur, quaevis ejusmodi glandulae sebaceae seu folliculi oleosi amplificatio et expansio magis, imo fere exclusive semper, introrsum, ad inferiorem organi cutanei superficiem, directionem capere deberet, quum omnes hi parvi folliculi extrinsecus in corii poros demergantur et cum fundo suo extensiori in ipsam ampliorem canaliculorum obliquorum cutancorum partem introcant, dum collum harum cryptarum magis contractum in externo horum pororum orificio, multo angustiori, est quaerendum. Qui positus, — ob conatum omnium evolutionum, naturae consentaneum, in eam partem, ubi minima resistentia objicitur, semper nitentium, — hic quidem amplificationem introrsum vergentem concieat et aliam omnino tumoris formam producat, necesse est, quod revera etiam in variorum formatione manifesto conspicitur. Hae rationes vero, quibus sententiam oppugnavi, — causam primariam aut adjuvantem cujuslibet exuberantiae condylomatibus spontanea quadam ac universali amplificatione, vel expansione quacunque passiva, per stagnationem talibus in folliculis sebaceis effecta, contineri, — hae rationes, inquam, et contra omnem aliam de origine condylomatos e cutis glandulis hypothesin, forte proponendam, pugnare videntur et nominatim quoque eam infirmare, qua statuere quis praeferat, has exuberationes, polyporum instar, in parietibus internis folliculorum sebaceorum evolvi et forsitan, pilorum modo, versus externam corporis superficiem protrudi posse. Nam semper et hic lata propagatio ac peculiaris harum excrescentiarum spuriarum forma primitiva nimis multas easque haud superandas difficultates tali explicationis rationi objice-

ret, ni etiam analogia condylomatos tam quoad externam formam quam structuram internam cum papillis parvis gustui inservientibus, supra a me commemoratis, nimis jam meae faveret sententiae, quam ut jure aliquo originem harum formationum in cryptis oleosis et sebaceis degeneratis positam, praesumere diutius liceret. —

Hinc denique ad summum haec tantum opinio, — rete mucosum externum activo quodam modo hanc morbosam amplificationem participare, — mente forsitan adhuc concipi possit; interea jam a priori concludere licet, et rete Malpighii non immediate hoc exuberationis processu simul esse posse implicatum; nam cum illud, ut anatomici profitentes affirmant, e magno vasorum subtilium ac ramificantium numero sit compositum: jam, si exuberatio in eodem esset accipienda, necessario simul amplificatio partium ejus constituentium, ergo expansio, amplificatio et vasorum ejus multiplicatio esset statuenda. Ejusmodi vero metamorphosis pathologica partim omnino hic non observatur, partim etiam, si occurreret, sine controversia potius classi tele-anectasiarum esset accensenda, quam ad genus condylomatum pertinens reputanda. Insuper autem e morbi ipsius exactiori examine status passivus retis Malpighii in hac luxuriatione satis perspicue deduci potest, cum in maculis magis fuscis ac lividis mortificationem et resolutionem teneri hujus retis vasculosi quam manifestissime animadvertamus, cum porro nec condensatam neque in genere analogam telam peculiarem in condylomatos capitulo unquam post macerationem deprehendamus, cum denique vero diu morantem organi cutanei coloris immutationem in maculis secundariis, secundum analogiam cum colorum temperatione in aliis superficiebus fortuito degluptis, imperfectae cuidam externi strati pigmentorum renovationi sine dubio attribuere debeamus. Itaque diutius dubitare jam non mihi licet, hoc tenerum stratum obtegens ubique in condylomatos progerminatione, modo breviori modo longiori temporis intervallo, eodem modo destrui, quem in epidermide perspicue observamus, cujus propterea ulteriorem mentionem injicere abstinco, quamvis, uti jam dictum, celeberrimus Bell ejus fuerit opinionis, quod hac excrescentiae spuriae quoadque etiam ex epidermide oriantur, quam opinionem autem, ut ex loci ipsius lectione patet, rationibus adeo ad rem non pertinentibus et ambiguis comprobare tentavit, ut speciali quadam refutatione non indigeat.

§. 79.

Quodsi hac ratione probare mihi contigerit, amplificationem nucleorum papillarium, seu intumescantiam et multiplicationem telae cellulosa in interna papillarum parte, qua proximam exuberationis condylomaticae causam esse considerandam: neminem amplius in priori harum excrescentiarum expositione, a nobis exhibita, arbitriam duntaxat opinionem inventurum atque meam de forma quadam condylomatos primitiva ac definita sententiam prorsus vanam habiturum, confido. Apertius tamen Lectores de his convincere notionibus et cujusvis singuli phaenomeni allati veritatem quodammodo explanare me posse, sperare mihi fortasse liceret, si loci et temporis conditiones uberiores pathogeniae expositionem mihi permisissent, cujus sequentem tantummodo adumbrationem, eamque festinante calamo conscriptam, hic exhibere juvat.

§. 80.

In corporis quadam constitutione peculiari, interna, praedisposita, quae fortasse in nisu quodam plastico (Plastic) praevalente et eodem tempore relative aut absolute diminuta vitae formativae energia verti potest, systema cutaneum momentis internis aut externis occasionalibus irritationem quandam experitur, qua primitus, ut mihi videtur, in reti Malpighiano status quidem inflammatorius erythematis plerumque vel erythematis intertriginis indolem referens concietur. Post longiorem vel brevior moram, excitatus hic nisu vegetativus in nucleos papillares, cum reti mucoso externo probabiliter propiori quodam nexu junctos, propagatur. Parvi telae cellulosa thrombi in superficie inflammantur, cutis poros dilatant, ac metamorphosis pathologica altius penetrans sic macularum primitivarum, jam pressione externa laud facile quidem pallescentium, causam continet. Hucusque in universum omnia processus commemorati symptomata non, quoad rei cardinem, a primis plurium vel potius omnium forsitan exanthematum phaenomenis diversa videntur, quum et in aliis morbis cutaneis inflammatio quaedam plus minus superficialis scenam semper aperiat; nunc autem conditio corporis interna hic transitui disceptanti ansam praebet. Nisus plasticus, prius imperfectus tantummodo, qui in plerisque aliis cutis efflorescentiis mox aucta exsudatione, suppuratione et cet. exstinguitur, hic, ob conditiones internas commodas, ad

gradum quendam ascendit, in quo non qua merns nisus formativus, sed qua actio revera productiva fingitur; paucis verbis: tela cellulosa papillarum cutaneorum inflammata, exuberare et multiplicari incipit. Dum vero hoc modo parvi papillarum nuclei seu germina condylomatum in poris cutaneis amplificantur et intumescunt, necessario, ad rationem fere funiculi intestinalis (Darmschlinge) incipiente hernia inguinali, unum canalisi sui transversa parietem paulum extrorsum protrudunt et sic plus vel minus fortem in rete Malpighii inflammatum et epidermidem pressionem efficiunt. Quo levior haec ab initio est, eo potius, cum hic solum duntaxat liberum humorum refluxum impediatur nec tamen sanguinis circulationem plane tollat, in tenero reti vasorum capillariorum venosam redundantiā ac statum quendam gangraenosum adducere debet, quem et in decursu retardato in maculis, magis fuscum et lividum colorem referentibus, tam diu perspicue observare possumus, donec vasorum adventitium obliteratione, gradatim intrante, ac resorptione continuo adhuc operante, rete Malpighii, in concrecentiam sanguineo-nigram degeneratum et epidermis, eodem tempore semper magis attenuata, penitus sint destructa ac remota. Quo gravior contra haec apparet pressio, eo citius auctam vitam vegetativam in reti mucoso, supra sito, tollat, et vasa tam adventitia quam deducētia simul comprimens ac brevi tempore destruens, maculae prius lacte rubrae pallidum illum colorem impertiat, necesse est, quem in parvarum intumescētiū papularum superficie communiter observamus, quamdiu epidermis in eisdem nondum est resorpta, aut vehementer perfracta et decerpta conspicitur. Denique, postquam, ut Leunii verbis utar, haec vis plasticae vincula sunt soluta, iam ipsum capitulum condylomatos nuda cum apicis superficie qua colliculus prodit, quem hanc ipsam ob causam, quia germen exuberans in cutis adhuc poris continetur, omnes proprietates formae purae primitivae, supra commemoratae, ab initio offerre nobis oportet, donec longiori vel breviori temporis intervallo germina papillaria piriformia vel clavicularia majora evadunt, quam ut amplius in corii poris permanere possint, ideoque prorumpunt, arcte juxta se invicem collocantur et sic condylomatos metoplosin constituunt, quae proprie solummodo diversa conditione sua locali et mutata fasciculorum telae cellulosaē amplificatorum ad regionem proximē circumjacentem, vel ad poros cutaneos, relatione, a formarum excrescentiarum primitiva recedit et in universum ad

posteriorem prorsus ita se habet, ut hernia inguinalis, perfecte exculta, ad funiculum intestinale prolapsam, in canali autem inguinali adhuc haerentem. Ad omnes inflammationis exitus aptum et in reconstructione simili, ac in evolutione, modo, mutatum, condyloma alioquin nulla nobis offert phaenomena peculiaris et essentialia, quae non e prius dictis facile possint explicari. Quare supervacaneum opus foret censendum, si huic adumbrationi plura adhuc subjungere tentarem, nec quidquam magis in votis mihi est, quam ut illa, sicut tota haec commentatio, severiori peritorum iudicio subjecta, non omni omnino careat assensu et comprobatione. —

AUCTORES.

1. F. Schwedeaner v. d. Lustseuche nach d. l. franz. Ausgab. von Kleffel, Berlin 1799. 1. Thl. XII. Cap. p. 290.
2. Dictionair des sciences med. T. VI., à Paris 1813 page 212.
3. Garioponti ad tot. corp. aegrit. remed. *πράξεις*, Basil. L. III. c. 29. p. 65. b.
4. Hippocrat. de aëre, aquis et locis, cura A. d. Haller denuo edit., cap. XI. p. 28. — de natura muliebri, Sect. III p. 370. — de morb. mulieb. I. Sect. I. p. 168.
5. Aur. Cor. Celsi de medicina Lib., cura A. d. Haller denuo edit. Lausannae 1772., T. II. L. VIII. c. xxx. 2. p. 159.
6. ib. T. I. L. V. c. xxviii. 14. p. 353.
7. ib. T. II. L. VI. c. III. p. 8.
8. Aphrodisiacus, s. d. Luc vener. in duas partes divisus, a Dr. C. G. Gruner, Jenae 1789.
9. Dioscorides de med. mater. L. I. c. 34. p. 24. Edit. Sar. Francof. ap. Wechel.
10. ib. c. 48. p. 28.
11. ib. c. 94. p. 52.
12. Scribon. Largus de compos. med., Coll. Steph., c. 89. et 90. p. 231.
13. ib. c. 91. p. 232.
14. Sext. Placit. Papyriensis de medic. ex animal., Edit. Ackerm. c. I. n. 14. p. 6.
15. Lucius Apulejus de med. herb. Lib., Edit. Ackerm., c. 87. n. 8. p. 258.

16. Cleopatra Cynaecior., Edit. Wolph., c. 32. p. 84.
17. Claud. Galeni oper., p. Cornar finit, med. c. 18. p. 189 — 190.
18. ib. med. s. introd. c. 28. p. 130.
19. ib. de composit. medic. secund. loc. L. I. c. 3. p. 474.
20. Oribasii synopsis, Coll. Steph., cur. vii. c. 39. p. 116.
21. ib. c. 40. p. 116.
22. ib. cur. Lxx. c. 38. p. 147.
23. Octav. Horatiani Log., Coll. Steph., L. I. c. 25. fol. 24, et c. 27. fol. 25.
24. Marcellus Empiric. de medic., Coll. Steph., c. 31. p. 388.
25. Aëtius amidens, de re med., Edit. Frob., T. III. L. XIV. c. 2 p. 5.
26. ib. c. 3. p. 6.
27. ib. c. 4. p. 8.
28. ib. c. 12. p. 15.
29. ib. L. xvi. c. 107. p. 175.
30. ib. c. 108. p. 176.
31. Paulus Aegineta de re med., Coll. Steph., L. III. c. 3. p. 415.
32. ib. c. 59. p. 478.
33. ib. c. 75. p. 490.
34. ib. L. iv. c. 15. p. 508.
35. ib. c. 58. p. 564.
36. ib. c. 71. p. 581.
37. ib. c. 80. p. 586. a.
38. ib. c. 80. p. 586. b.
39. Moschion *περί γυναικων παθων*, in Gynaec Ed. Wolph., c. 12. p. 130.
40. Actuarii method. medend., interp. Mathis., Venet., L. iv. c. 15. p. 170.
41. ib. c. 16. p. 173.
42. ib. L. vi. c. 8. p. 293.
43. Nicol. Myreptus medicam. op., interp. L. Fuchs, antid 270. p. 138.
44. ib. Hedric. 2. 4. 6. 10. 11. p. 376 et seq.
45. Juvenalis Satyr. L. I. sat. II. v. 13.
46. Martialis Epig. L. I. epig. 66.
47. ib. L. vii. epig. 71.
48. Omnia opera Isaaci theoret. et pract., Lugdun. ap. Trot., theoret. L. xi. c. 32. fol. 48.
49. ib. pract. L. viii. c. 12. fol. 115. b.
50. ib. L. ix. c. 17. fol. 120 b.
51. ib. c. 59. fol. 123. a.
52. ib. c. 66. fol. 127.
53. Almaleki, s. lib. tot. medicin., Lugdun. 1523., theoret. L. ix. c. 39. fol. 119. b.

54. ib. pract. L. viii. c. 19. fol. 266. a.
55. ib. b.
56. Opera divi I. Mesue, Lugdun. 1503., Pract. vi. Sect. I. Sup. I. c. 5. fol. 171. b.
57. ib. Summ. III. Pract. iv. Sect. I. c. 15. fol. 185. b.
58. ib. Summ. I. Pract. II. Sect. II. c. 13. fol. 237. b.
59. ib. Summ. II. Pract. II. Sect. II. c. 2. fol. 238. a.
60. Lib. Avicennae, Venet. 1500, L. I. can. III. fen. xvii. tract. I. c. 2.
61. ib. fen. xx. tract II. c. 22. 23. 27. 28. 29. 30.
62. ib. fen. xxi. tract. IV. c. 20.
63. ib. L. IV. fen. III. tract. I. c. 6.
64. ib. tract. II. c. 34.
65. Lib. theoret. nec non pract. Alsaharavii, August. Vindelic., pract. L. II. tract. xvii. sect. II. c. 6. fol. 81. a.
66. ib. c. 7. fol. 82.
67. ib. tract. xxii. c. 2. fol. 95. a.
68. ib. c. 3. — 4. fol. 95.
69. ib. tract. xxv. c. 16. fol. 102.
70. ib. tract. xxix. c. 9. fol. 120. b.
71. ib. c. 23. fol. 125. b.
72. Albucasem de chirurg., arab. et lat., cura I. Channing edit. T. I. L. II. Sect. 56. p. 269.
73. ib. Sect. 71. p. 315.
74. ib. Sect. 73. p. 319.
75. ib. T. II. L. II. Sect. 82. p. 165.
76. Const. Africani opera, Basil., de com. med. cognit. necess. loc. L. IX. c. 40 — 41. p. 297.
77. ib. de Chirurg. L. I. c. 17. p. 334.
78. I. c. (N. 3).
79. Cyrurg. edit. et compil. a dom. frat. Theodorico Episcop. cerviens. L. III. c. 16. fol. 119. b.
80. ib. c. 20. fol. 120. b.
81. ib. c. 38. fol. 124. a.
82. ib. c. 43. fol. 124. b.
83. Rolandi cyrurgia, Basil. L. III. c. 32. — 45.
84. Cyrurgia magna Bruni, Longoburg., L. II. c. 5. rub. 3. fol. 97. b.
85. ib. c. 14. fol. 101. a.
86. Thesaurus pauper. viri cuspiani de medic. mater. 1530, fol. 26. b.
87. Cyrurgia magist. Guilielmi de Saliceto, L. I. c. 45.
88. Clav. sanation. Sim. Ianuensis, Venet. p. s. de Lueri, fol. 4. b.
89. ib. fol. 32. a.
90. ib. fol. 64. b.
91. ib. fol. 70. a — b.

92. Arnaldi de Villa nova opera, Lugd. Batav., Breviar. L. II. c. 34. fol. 180. b.
93. Parva cyrurgia magist. Lanfranci medic., pract. s. ars complet. tot. chirurg. tract. III. doct. III. c. 11. fol. 199.
94. ib. c. 12. fol. 200. a.
95. Guilielmi Varignanae ad omn. intern. et extern. part. morb. remed. praesid. et rat. utendi eis, Basil. de curand. morb. L. XVII. c. 4.
96. ib. L. XVIII. c. 4.
97. Opus Pandect. medic. Mathaei Silvatici, Lugd., c. 179. fol. 66. a.
98. ib. c. 266. fol. 84. b.
99. ib. c. 272. fol. 86. a.
100. ib. c. 676. fol. 161. b.
101. ib. c. 689. fol. 164. b.
102. Cyrurgia Guidonis de Cauliaco, Venetiis, Tract. II. doct. I. c. 3. fol. 14. a.
103. ib. Tract. IV. doct. II. c. 7. fol. 42. a. et fol. 43. b.
104. Practica Valesci de Tharanta, Venetiis, L. IV. c. 31. fol. 117. b.
105. ib. c. 37. fol. 119. a.
106. ib. L. VII. c. 21. fol. 193. b.
107. Pract. nov. med. Joannis de Concoregio, lucidarium et flos flor. medicin. nuncup., Venet., Tract. IV. c. 5. fol. 64. a.
108. Practica Ioannis Arculani, Venet., fol. 178. a — b.
109. Opus med. pract. salub. Galeatii de sancta Sophia, pub. Kraut, Haganoae, c. 80. p. 70. b.
110. ib. c. 84. p. 76. et c. 85.
111. Cyrurgia Guid. de Cauliaco, inscrib. ver. recollect. hab. snp. quart. Avicenn ab egieg. et singul. D. M. Leonardo Bertapaglia, Venet., c. 3. fol. 234. a.
112. ib. c. 16. fol. 240. a.
113. De morb. vener. Lib. auct. J. Astruc, Edit. alter. T. I. Lutet. Paris. 1740. L. I. c. XIII. p. 96.
114. Dr. P. G. Henslers Geschichte der Lustseuche, Hamburg 1789. B. 2. p. 296.
115. ib. p. 297.
116. Conr. Schellig in pustulas malas, s. malum de Francia consilium, de Riegger. amoen. litter, Friburg., fasc. II., vid. Henslers Geschichte der Lustseuche Excerpt. p. 2.
117. Marcelli Cumani Syllog. Cur. et Obs. med. de lue vener. Obs. LXXVI. vid. Hensl. Excerpt. p. 14.
118. De pestilent. scorra, s. impetig. An. xcvi. Elog. S. Brant, interp. Reuchlin, v. 65 — 72.
119. Tract. clar. med. Dr. I. Widmanni de pust., v. morb. q. vulg. nom. Mal de Franzos appell. edit. an 1497., vid. Hensl. Excerpt. p. 23.

120. Nat. Montetesauroi veron. de disposit., q. vulg. Mal franzoso appell., tract. in Aphrod. s. d. lue vener. ab Aloysio Luisino, Lugd. Batav. 1728. p. 115. — p. 117.
121. Lib. de morb. Gallico I. Almenari, in Aphrod. Aloys. Luisin. p. 367.
122. Libel. I. Grünbeckii de Mentulagra, vid. Hensl. Excerpt. p. 76.
123. Opuscul. de pestilentia I. Vocho II. 16., vid. Hensl. Geschichte der Lustseuche B. 1. p. 82.
124. P. Maynardi de morb. gall. tract. I. c. IV., in Aphrod. Aloys. Luisin. p. 392. E.
125. Alex. Benedicti de omnib. a vert. ad calc. morb. sig. caus. indicat. et remed. composit., und. qua rat. generat. libris xxx. conscript., de partib. L. II. c. 26. p. 1231.
126. ib. de omn. a vert. ad plant. morb. L. XXI. c. 7. p. 794.
127. ib. L. XXIV. c. 39.
128. ib. de morb. prooem. xxvi.
129. Berlers Ruffächische ungedruckte Chronik vom Ursprung d. bossen Blattern die Franzossen genannt An. 1494. — vid. Hensl. Excerpt. p. 116.
130. Ioannis. de Vigo Copiosa L. IV. tract. 5. c. 4., vid. Hensl. Geschichte der Lustseuche B. 2. p. 302.
131. ib. L. IV. tract. 1. c. 9., vid. Hensl. Gesch. d. Lustf. B. 1. p. 97 — 98.
132. vid. Hensl. Gesch. d. Lustf. B. 1. p. 121.
133. l. c. p. 117. D. (N. 120.)
134. l. c. B. 2 §. 7. p. 275. (N. 114.)
135. l. c. B. 2 §. 8. p. 291. (N. 114.)
136. l. c. (N. 25.)
137. l. c. (N. 37.)
138. l. c. B. 2. §. 9. p. 301. (N. 114.)
139. l. c. (N. 3.)
140. l. c. (N. 97.)
141. l. c. (N. 87.)
142. l. c. (N. 105.)
143. l. c. (N. 6.)
144. l. c. (N. 6.)
145. l. c. §. 8. p. 284. (N. 114.)
146. Practisches Handbuch für Wundärzte nach alphab. Ord. von Dr. J. G. Bernstein, 5te Aufl. Leipzig 1818, I. B. p. 90.
147. l. c. (N. 72.)
148. l. c. (N. 69.)
149. l. c. (N. 62.)
150. l. c. (N. 86.)

151. l. c. (N. 94.)
152. l. c. (N. 105.)
153. l. c. (N. 107.)
154. l. c. (N. 92.)
155. l. c. p. 287. (N. 114.)
156. Bernardi Tomitani de morb. gall. L. II, c. XVII., in Aphrod. Aloys. Luis. p. 1099. D.
157. H. Boerhaave praelec. acad. de lue vener., Lugd. Batav. 1762., in tract. de verr. in foemin. p. 311.
158. l. c. L. III. c. IX. p. 386. (N. 113.)
159. L'art de se traiter soi même dans l. malad. vénér. et de se guerir d l. diff. sympt., par M. Dr. d. med. à Paris 1770., p. 364.
160. l. c. (N. 155.)
161. l. c. p. 291. (N. 1.)
162. W. Buchans Anweis. ohne Hülfe eines Arztes d. vener. Krankheit vorzubeug. u. d. zu heil., a. d. Engl. übers. u. frey bearb. von Dr. J. C. Leune, Leipzig 1800, II. B. Zusätz. zum 9ten Cap. p. 97.
163. Handb. d. med. Chirurgie von E. Horn, Berlin 1806, II. Thl. c. 23. §. 594. p. 356.
164. Diction. d. scienc. med. T. VII., an 1813., à Paris, page 342.
165. Précis theoret. et prat. sur les malad. d. l. peau p. m. Alibert, T. II. à Paris 1818., Esp. II. p. 236.
166. Diction. d. scienc. med. T. LVII., an 1821., à Paris, page 105 — 6.
167. l. c. (N. 155.)
168. l. c. (N. 33. — 36. — 37.)
169. l. c. (N. 56.)
170. l. c. (N. 54.)
171. l. c. (N. 60.)
172. l. c. (N. 94.)
173. l. c. (N. 90.)
174. l. c. (N. 97.)
175. l. c. (N. 6.)
176. l. c. (N. 45.)
177. l. c. (N. 27.)
178. l. c. (N. 41.)
179. l. c. (N. 21.)
180. l. c. (N. 31.)
181. l. c. (N. 86.)
182. l. c. (N. 82.)
183. l. c. (N. 87.)

184. l. c. (N. 94.)
185. l. c. (N. 92.)
186. l. c. (Nr 89.)
187. l. c. (N. 98.)
188. l. c. L. III. c. x. §. I. p. 391. (N. 113.)
189. l. c. (N. 159.)
190. l. c. (N. 155.)
191. Handbuch über die vener. Rheiten von Dr. I. F. Fritze, Berlin 1790, p. 136.
192. l. c. (N. 1.)
193. l. c. (N. 162.)
194. Diction. d. scienc. med. T. xv., à Paris 1816, page 215 — 16.
195. l. c. page 238. (N. 165.)
196. Pract. Darstellung der Hautkrankh. nach Willans Syst. bearb. von T. Batemann, a. d. Engl. übersetzt von A. Haemann, Halle 1815, Ord. VII. Gatt. 6. p. 419 — 423.
197. l. c. (N. 196.)
198. l. c. (N. 135.)
199. l. c. (N. 145.)
200. l. c. p. 354. (N. 6.)
201. l. c. (N. 18.)
202. l. c. cap. 29. p. 234. (N. 17.)
203. l. c. (N. 27.)
204. l. c. (N. 59.)
205. l. c. (N. 70.)
206. l. c. (N. 63.)
207. l. c. (N. 102.)
208. l. c. p. 291. (N. 1.)
209. l. c. (N. 162.)
210. D. speciel. Therap. nach d. hinterlass. Papier. v. A. G. Richter, herausgegeb. v. G. A. Richter, Berlin 1822, B. v. p. 239.
211. Dr. I. Wendts Lustf. in all. ihren Richtung. und Gestalt. zum Behuf academ. Vorles., 3te Aufl. Breslau 1825, §. 108. p. 203.
212. l. c. (N. 29.)
213. l. c. (N. 58.)
214. l. c. (N. 112.)
215. l. c. (N. 188.)
216. l. c. p. 288. (N. 114.)
217. Diction. d. scienc. med., à Paris 1815, T. XIV. page 66.
218. l. c. (N. 101.)
219. l. c. (N. 113.)

220. l. c. (N. 124.)
 221. Gab. Fallopii d. morb. gal. tract. c. LXXXVIII., in Aphrod. Aloys. Luisin. p. 817. B. C.
 222. l. c. (N. 158.)
 223. l. c. (N. 145.)
 224. l. c. (N. 208.)
 225. l. c. §. 593. p. 355. (N. 163.)
 226. l. c. (N. 217.)
 227. l. c. (N. 165.)
 228. l. c. p. 289 — 290. (N. 114.)
 229. l. c. (N. 6.)
 230. l. c. (N. 17.)
 231. l. c. (N. 20.)
 232. l. c. (N. 27.)
 233. l. c. (N. 35.)
 234. l. c. (N. 74.)
 235. l. c. (N. 91.)
 236. l. c. (N. 100.)
 237. Amati Lusitani Cent. II. cur. 38. an. 1620.
 238. Marc. Aurel. Severini de effic. med. Lib., 1671 edit. Chirurg. effic. pars II. c. LXXXVII. p. 109.
 239. l. c. (N. 188.)
 240. l. c. (N. 159.)
 241. J. J. Plenks Lehre v. d. Hauttheit. nach ihren Claf., Geschl., u. Gatt., a. d. Latein. übers. v. Wasserberg, Wien 1777 K. 9. gen. IV. p. 166.
 242. l. c. (N. 161.)
 243. l. c. p. 204. (N. 211.)
 244. l. c. (N. 158.)
 245. l. c. (N. 188.)
 246. l. c. page 363. (N. 159.)
 247. J. Andréas Abhandl. üb. d. vener. Tripper u. d. vener. Rheit. überhaupt, übersetzt Leipzig 1781, p. 144.
 248. l. c. p. 157 — 170. (N. 241.)
 249. l. c. (N. 155.)
 250. l. c. (N. 191.)
 251. Benj. Bells Lehrbegriff der Wundarzneyk., a. d. Engl. übers. Leipzig 1792, II. Thl. 17. Hauptst. p. 282.
 252. l. c. (N. 1.)
 253. l. c. (N. 162.)
 254. H. Callissens System d. neuern Wundarzneyk., a. d. Latein. v. Kühn, Kopenhagen 1800, II. Thl. §. 290. p. 224.
 255. Ausführliche Darstell. d. Ursprungs, d. Erkenntn., Heilung u.

- Vorbauung d. vener. Rheit. v. F. A. Walch, Iena 1811, p. 419 — 420.
 256. l. c. (N. 2.)
 257. J. Couvriér's Darstell. syphil. Rheitformen nebst Angab. ein. zweckmäß. u. sichern Method. veralt. Lues zu heilen, 2te Aufl., Wien u. Krems 1819, XII. Hauptst. c. I. p. 164 — 165.
 258. l. c. p. 584. (N. 146.)
 259. A Dictionary of pract. surgery, third Edit., by Sam. Cooper, London 1818, p. 262.
 260. l. c. (N. 165.)
 261. l. c. page 110. (N. 166.)
 262. l. c. p. 238 — 239. (N. 210.)
 263. l. c. (N. 243.)
 264. l. c. (N. 157.)
 265. Miscellan. Berolinens. ad increment. scient., ex script. societ. reg. scient., Berolini 1734, T. IV. Obs. IX. I. T. Eller p. 377. et seq.
 266. J. Hunters Abhandl. üb. d. vener. Rheit., a. d. Engl. Leipzig 1787, p. 422.
 267. Benj. Bells Abhandl. üb. d. bössart. Tripper u. d. vener. Rheit., a. d. Engl. Leipzig 1794, (a) B. I. Absch. XIII. p. 343 et seq. und (b) B. II. Absch. II. p. 99. et seq.
 268. Diction. d. scienc. med. T. v. p. 170. — T. XIV. p. 65 et seq. — T. XV. p. 215. — T. XLIII. p. 514.
 269. Diction. d. scienc. med. T. XVI. p. 563. — l. c. p. 117 — 124. (N. 165.)
 270. l. c. (N. 162.)
 271. l. c. (N. 267. a.)
 272. l. c. page 65. (N. 217.)
 273. l. c. (N. 162.)
 274. l. c. I. B. c. IX. p. 105. (N. 162.)
 275. l. c. (N. 158.)
 276. l. c. (N. 217.)
 277. l. c. p. 344. (N. 267. a.)
 278. J. Burns Grundsätze d. Geburtshülfe, a. d. Engl. übersetzt von Kölpin 1820, c. x. Absch. 3. p. 66.
 279. l. c. Einleitung q. 4. (N. 257.)
 280. l. c. (N. 39.)
 281. l. c. (N. 29.)
 282. l. c. (N. 33.)
 283. l. c. (N. 87.)
 284. Thesaurus Rulandinus 1679, L. III. p. 322.
 285. l. c. (N. 238.)
 286. B. Morgagni de sed. et caus. morb. p. anat. indagat. Lib., T. III. Epist.

- anat. med. XLV. art. 21. — Epist. anat. med. XLVII. art. 14. 15.
16. 23. 27. 30. 31. 32. 33.
287. l. c. (N. 72.)
288. L. Riverii Observation. med. et cur. insign. commun. 1646.,
Obs. LXXXI. p. 95.
289. l. c. p. 256. (N. 157.)
290. l. c. L. III. c. IV. p. 310. (N. 113.)
291. l. c. p. 51. (N. 247.)
292. l. c. p. 284. (N. 266.)
293. l. c. I. B. III. Hauptst. IV. Absch. §. 3. p. 222. et seq. (N. 267.)
294. l. c. p. 447. (N. 146.)
295. l. c. VII. Hauptst. c. 2. p. 89 et seq. (N. 257.)
296. l. c. Absch. 23. p. 102. (N. 278.)
297. Ephem. cent. x. observ. LXI. p. 146.
298. l. c. Epist. anat. med. I. art. 50. — Epist. anat. med. XLVII.
art. 28. — Epist. anat. med. XXIX. art. 16 — 17. (N. 286.)
299. l. c. Epist. anat. med. XLIV. art. 3. (N. 286.)
300. l. c. page 68. (N. 217.)
301. l. c. page 110. (N. 166.)
302. l. c. T. II. L. VI. c. XVIII. 8. p. 63. (N. 5.)
303. l. c. (N. 17.)
304. l. c. (N. 30.)
305. l. c. (N. 37.)
306. l. c. (N. 125.)
307. l. c. (N. 265.)
308. l. c. (N. 267. a.)
309. l. c. (N. 162.)
310. l. c. page 67. (N. 217.)
311. l. c. Tableau de la syphilid végétante page 237. (N. 165.)
312. l. c. (N. 278.)
313. l. c. (N. 311.)
314. l. c. (N. 277.)
315. l. c. Kl. I. p. 22. (N. 241.)
316. l. c. Kl. III. Ord. 6. p. 193. (N. 196.)
317. Handbuch zur Erkennt. u. Heil. d. Kindertheit. v. A. Henke
I. B. Frankfurt am Mayn 1825.
318. l. c. (N. 267. b.)
319. Diction. d. scienc. med. T. XVI., à Paris 1816, page 565.
320. l. c. p. 424. (N. 266.)
321. l. c. (N. 277.)
322. l. c. (N. 278.)
323. l. c. p. 166. (N. 257.)
324. l. c. (N. 269.)

225. l. c. p. 451 — 461. (N. 196.)
326. l. c. p. 168 — 170. (N. 241.)
327. l. c. (N. 325.)
328. Hillary on the dis. of Barbadoes p. 339.
329. Winterbottoms account of the nat. africans of Sierr. Leona,
Vol. II. c. 8.
330. l. c. p. 110. (N. 267. b.)
331. l. c. I. B. c. XV. p. 147. (N. 162.)
332. Phys. and litterary essays of Edingb., med. and phys. journ.
Vol. XV. p. 22.
333. l. c. p. 379. (N. 1.)
334. Exposé des sympt. d. l. malad. vénér. p. mons. Lagereau, à Paris 1812.
335. A. Richerands Grundriß d. neuern Wundarzneykunst, übers.
von Robbi, Leipzig 1823, 6ter Thl. p. 22.
336. l. c. §. 595. (N. 163.)
337. l. c. (N. 258.)
338. l. c. p. 105. (N. 211.)
339. l. c. III. K. p. 90. (N. 241.)
340. M. A. Severini pyrotech. chirurg. Lib., Pars I. de entopyr.
c. XXVI. p. 247.
341. J. N. Pechlini Observat. Physio medicar. Lib. II. obs. 44.
342. l. c. (N. 265.)
343. l. c. (N. 266.)
344. l. c. 4ter Thl. §. 12. p. 357. (N. 251.)
345. l. c. (N. 267. a.)
346. Lentilli miscellan. med. pract. trip. ann. 1698, Pars I. p. 273.

T H E S E S.

1. Etsi natura luis venereae semper eadem sit, morbum tamen ipsum nequiquam ubique eundem, imo saepissime vero in modum gentium atque individuorum alienatum ac variatum censendum credo. —
2. Hinc, licet multi peritissimi auctores contrariae favere videantur sententiae, nec specificam medendi vim mercurio, nec ullae curandi methodo universalem asseram usum in syphilide. —
3. Sin lues venerea specifico quodam veneno et immediato contactu tantummodo procreari credatur; nullum symptomata syphilidis exsistere revera pathognomonicum, morbumque ipsum forsitan, qua talem, sola confessione aegroti agnosci posse contendo. —
4. Jam vero hanc si omittas arctantem notam in definitione syphilidis, indolemque morbi palpabili cuidam materiae adserere detrectes; lueni veneream cum multis morbis endemicis, quos novissima quoque memoria discrepantes inter se habebant, identicam, quoad rei cardinem, esse censendam opinor. —
5. Cum ulcera venerea primaria remediis mere topicis sanari queant atque, hac methodo adhibita, infectio universalis saepe praecaveatur; commodis alioquin conditionibus, localem hanc medendi rationem primum tentandam censeo. —
6. Condylomata cum quadam specie polyporum proxime cognata esse, sed a plurimis prorsus diversa haberi; contra polypos saepenumero inter se maxime discrepare, nihilominus tamen ex consuetudine ejusdem fere semper naturae aestimari contendo. —
7. Scirrhus remediis mere topicis nunquam sanatur. —
8. In nonnullis morbis tractandis omne medici negotium in eo versatur, ut, quae morbi decursum turbare possunt, amoveantur. —
9. Qui inflammatione nescit uti, inflammationibus nescit mederi. —
10. Crisis morbi est metastasis. —
11. Exanthemata acuta pro crisi sunt habenda. —
12. Haemorrhagia non est morbus per se, sed symptoma morbi. —